

A megszentelt élet záradokútján

JOHN A. KNIGHT

**A MEGSZENTELT
ÉLET
ZARÁNDOKÚTJÁN**
Gondolatok a megszentelt életről

A fordítás alapjául szolgáló mű:
John A. Knight: *The Holiness Pilgrimage*
Beacon Hill Press of Kansas City, 1986

Fordította:
Gyarmati Andrea

Printed with permission of Beacon Hill Press of Kansas City, MO,
USA

Ahol másképp nem jelöltük, a bibliai idézeteket az 1975. évi újfordítású Biblia javított kiadásából vettük át. (Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 1997)

© Názáreti Egyház Alapítvány, 2000. Minden jog fenntartva

Hungarian Translation © Gyarmati Andrea, 2000

Tartalom

Előszó	6
Bevezetés	7
A megszentelt életmód	11
A megszentelt életút állomásai	29
A szentség és a reménység egyensúlya	53
A megszentelt élet és a teljes megváltás	73
Jegyzetek	93
Bibliográfia	99

Jól megépített útja lesz,
amelyet szent útnak hívnak.
Nem jár azon tisztátalan,
csak az Úr népe járhat rajta,
bolondok nem tévednek rá.
Ézs 35,8

Előszó

Az újraébredt érdeklődés a „megszentelődés folyamata”, a „megszentelt élet” és a „szentség” jelentése és jelentősége iránt a keresztyén életben fontossá és időszzerűvé teszi a téma bármilyen tárgyalását. Ezek lényeges és állandó fogalmak a wesleyánus hagyományokban, de még külön jelentőséget is nyernek a mai teológiai irányzatok fényében és az egész keresztyén világban jelenlevő „karizmatikus” hatás miatt. Ezért született ez a könyv és ezek a gondolatok, amelyek hitünk és gondolkodásunk néhány létfonosságú kérdését érintik.

Az elkövetkező fejezetek elsődleges célja, hogy hangsúlyozzák a bibliai alapokon nyugvó megszentelt élet dinamikus, befejezetlen voltát. Kapcsolatunk Istennel percről percre megélhető valóság, azonban ez a keresztyén megtapasztalás fordulópontjainak jelentőségét nem csökkenti. A megszentelt életút sajátos életmóddal jár, de szent utunk középpontjában Krisztus áll. Ahogy Thomas à Kempis megfogalmazta: „Jézus, az Út nélkül nem lehet járni.” Vele és az Ő dicsőségére járjuk a megszentelt élet változatos, sokszínű zárandokútját.

JOHN A. KNIGHT

Bevezetés

Ma – talán jobban, mint bármikor – szükség van arra, hogy a szent-ségmozgalom gondolkodásában, igehirdetéseiben és gyakorlatában minden hiteltvi megfogalmazását a megszentelt élet bibliai felfogásához igazítsa. Ennek sikertelensége esetén, egy csonka evangélium hirdetése nyomán, a bibliai tanításoknak csak töredéke valósul meg. Amikor a hiteltvi és igehirdetői látóhatár túl szűk, akkor éppen az az igazság válik elcsépelte és jelentéktelenné, vagy akár teljesen mellőzötté, amelyet tanítani kívánunk.

John Wesley-nek (1703-1791) az volt a meggyőződése, hogy őt Isten „a bibliai szentség hirdetésére” hívta el. Wesley látását mi is osztjuk, azonban ezt csak akkor lehet fenntartani és beteljesíteni, ha a mozgalmunkra jellemző megkülönböztető vonásokat bele tudjuk helyezni a keresztyén hit és élet teljességébe. Ellenkező esetben az eltűnés veszélye fenyeget bennünket.

A megszentelt étellel kapcsolatos népszerűsítő tanítások gyakran követik el azt a két hibát, amelyeket Hollis Abbott így fogalmazott meg:

1. A „megszentelődés” kifejezés alatt majdnem mindig a keresztyén szentség fordulópont jellegét értik.
2. A folyamatosan fejlődő megszentelődés fogalma a fordulópont előtti időszakra korlátozódik. Ennek következtében a „teljes megszentelődés” széles körben végállomásként értelmezik, kiábrándító eredménnyel.¹

Afeletti buzgóságunkban tehát, hogy hűek legyünk Istentől kapott örökségünkhöz, öntudatlanul elválasztottuk a teljes megszentelődés fordulópontját hitünk egyéb tanaitól.

Sajnos a megszentelt élet számos hirdetője osztja azt a hibás nézetet, hogy azok a hívők, akik még nem érték el az áldás teljességét, valahogyan alacsonyabb rendűek, vagy hogy a „teljes megszentelődés” elsősorban „szuper-keresztyéneknek” való. Ezért ha valaki úgy dönt, hogy az „alacsonyabb szinten” akar maradni és nem akar az „első osztályú csapat”-ba kerülni, az egyedül az ő választásán múlik és tökéletesen összeegyeztethető a keresztyén étellel.

Ez a fajta gondolkodás ellentétben áll a Bibliával, a gyakorlatban pedig erősen gátolja a lelki fejlődést, megakadályozza mind a szentségről alkotott felfogásunk, mind megszentelt életmódunk teljes kifejlődését. Ez a sajnálatos kettős következmény nem meglepő, hiszen ahol a tantételek nem tiszták, a gyakorlat látja kárát.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy központi tanításunk a megváltás – azaz a megszentelt élet –, míg sajátos tanításunk a teljes megszentelődés. A megszentelt élet magában foglalja a kegyelem és engedelmesség Isten által irányított folyamatát, amely a megtéréstől a végső célig, a megdicsőülésig tart. A teljes megszentelődés egy Isten által meghatározott pillanat, a hitnek és a szövetségnek egy olyan fordulópontja, amely abban nyilvánul meg, hogy egyre felelősségteljesebb tanítványok leszünk és egyre mélyebbre jutunk Jézus Krisztus kegyelmében és ismeretében.

Wesley arra buzdította a lelkészeket, hogy az evangélium hirdetése során a fő hangsúlyt a megváltásra – azaz a tágran értelmezett megszentelt életre fektessék –, aminek egyik nélkülözhetetlen állomása a teljes megszentelődés. A következőt állapította meg:

Ha a keresztyénség valamely hittétele alapvetőnek nevezhető, akkor ez kétségkívül a megigazulás és az újjászületés tana; az előbbi arról a nagyszerű munkáról szól, amelyet Isten értünk végez bűneink megbocsátásával, az utóbbi pedig arról a nagyszerű munkáról szól, amelyet Isten bennünk végez bűnös természetünk megújításával.²

Még ennél is tömörebben fogalmaz *Explanatory Notes upon the New Testament* (Magyarázó jegyzetek az Újszövetséghez) című művében (Kol 1,14): „A megbocsátás a megváltás [megszentelt élet] kezdete, ahogy a feltámadás a beteljesítése.”³

A fontossági sorrend, amit Wesley felállít, bibliai alapokon nyugszik, hiszen Pál is így írt a korinthusiaknak: „Mert én elsősorban azt adtam át nektek, amit én magam is kaptam; hogy tudniillik Krisztus meghalt a mi bűneinkért az Írások szerint. Eltemették, és – ugyancsak az Írások szerint – feltámadt a harmadik napon” (1Kor 15,3-4).

A most következő fejtegetések központi témája a megszentelt élet teljessége, amely magában foglalja az odaszánás és megtisztulás pillanatát, azaz a teljes megszentelődést is. Nem szabad szem elől téveszteni,

hogy a *teljes* megszentelt élet feltételezi és magában foglalja az újjászületés és teljes megszentelődés szükségességét és valóságát.

Elsődleges célunk nem az, hogy a jellegzetes hitelvi álláspontunkat ért támadásokra válaszoljunk, hanem az, hogy kifejtsük és megvilágítsuk azt a látásmódot, amely elengedhetetlen helyes önértelmezésünkhöz és ahhoz, hogy mások is pontosan megértsenek bennünket.

Fő célkitűzésünk, hogy a teljes megszentelődés fogalmát elhelyezzük a megszentelt élet tágabb összefüggésében. Ezért ez a mű szükségképpen szentség-teológiánkat, azaz a megszentelt élettel kapcsolatos tanításunkat tárgyalja.

John Wesley szerint bármely hittételt az emberi megtapasztalás olvasztótégelyében kell próbára tenni, és ha ott nem nyer megerősítést, akkor hibás és javításra szorul. Próbátételként azonban nem alkalmazható bármilyen tetszőleges egyéni vagy közösségi tapasztalat, csak a Szentírással alátámasztott megtapasztalás. Wesley arra törekedett, hogy megőrizze a hitelvi tárgyilagosságot és elkerülje az elfogultság veszélyét, ugyanakkor a hitelvi meghatározásokat mindig alávetette a megvalósíthatóság próbájának.

Abból kiindulva, hogy a teológia a Szentírás által formált megtapasztalás, a szentség-teológia szükségszerű célja, hogy meghatározza és pontosan jellemezze a keresztyén életnek ezt a motívumát, rámutatva annak Forrására és Fenntartójára, a jellemzés egyes állításai közötti összefüggéseket minden részletre kiterjedően feltárja, valamint, hogy aprólékosan rávilágítson ezen összefüggések gyakorlati és erkölcsi üzeneteire. Ezen a ponton a legjobb esetben is csak előzetes megállapításokat tehetünk az ilyen teológia irányára vonatkozóan.

Ahhoz, hogy jobban megértsük a megszentelt élet bibliai tanítását, John Wesley és John Fletcher gondolataira támaszkodunk. Fő irányadónk Fletcher lesz, akit Wesley utódjául választott, és aki az első wesleyánus teológus volt. Alapvető hűségét Wesley-hez mindenki elismeri, aki ismeri gondolkodásukat. Fletcher azonban, Wesley-től eltérően, módszeres gondolkodásával és a keresztyén élet mély megértésével képes volt rá, hogy olyan szentség-teológiát dolgozzon ki, amely következetességében és gazdagságában példa nélkül való.

Az első fejezet, melynek címe: „A megszentelt életmód”, a Szentírás alapján próbálja meghatározni a megszentelt élet alapvető motívumait és bemutatni a megszentelt élet teljességét.

A második fejezet, „A megszentelt életút állomásai”, bemutatja Wesley leírását a teljes megszentelt élet legfontosabb pontjairól – amelyek kereteit a Biblia igazolja.

Az utolsó két fejezet majdnem kizárólag John Fletcher szentségtan- teológiájával foglalkozik. Ami Wesley-nél kimondatlan maradt, nevezetesen a „kegyelmi korszakok tana”, azt Fletcher nyíltan és határozottan tárgyalja, teológiájának alapjaként. A harmadik fejezet, „A megszentelt élet és a remény közötti egyensúly” Isten-ismeretünket tárgyalja. A negyedik, „A megszentelt élet és a teljes megváltás” Fletcher elképzelését ecseteli a „tökéletes keresztyénről”.

1

A megszentelt életmód

Ennek a nyitófejezetnek az a célja, hogy nagy vonalakban bemutassa, milyen egy újszövetségi keresztyén, és felhívja a figyelmet arra, hogy aki keresztyénként kezd el élni, az szentként kezd élni. Ez a cél összecseng Wesley tanításaival. John Wesley szívesen és sokat foglalkozott a keresztyén eszményképpel; írásaiban és igehirdetéseiben gyakorta vállalkozott arra, hogy ismertesse az igazi keresztyén jellemvonásait.¹ Valójában egész munkásságát, a megszentelt élet hangsúlyozását a „korai keresztyénység helyreállításaként” fogta fel.

Felmerül a kérdés: létezik-e olyan megszentelt életmód, életpaszta, modell vagy követhető példakép, amely a Szentírás szerint minden keresztyénre jellemző, azaz nem csupán a „szuperhívők” külön osztályára. Az egész egyháznak van-e elhivatása, nem pedig csak egy meghatározott felső rétegnek az egyházon belül? A helyesen kialakított szentség-teológia megerősíti, hogy igen!

Pál apostol így beszél erről az életmódról a római keresztyéneknek: „Az Isten irgalmára kérlek tehát titeket, testvéreim, hogy okos istentiszteletként szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek; és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes” (Róm 12,1-2).

Jól ismert, ahogy J. B. Phillips tolmácsolja a második verset: „Ne engedjétek, hogy a benneteket körülvevő világ a saját öntőformájába préseljen.” Világos szóhasználata jól megalapozott, hiszen az „igazodik”-ként fordított szó gyökere a görög *szkhéma*, amelyből a magyarban is használt „séma” szó is ered. A németek a „világ” jelentését a *Zeitgeist*, „korszellem” szóval fejezik ki. Pál figyelmeztetését tehát így értelmezhetjük: „Ne

engedjétek, hogy legyőzzenek benneteket a világ sémái, befolyása, céljai, késztetései, ösztökélései és szekularizációja!”, ami helyett az apostol ezt írja elő: „változtatok meg értelmetek megújulásával”. A „megváltozik” görögül *metamorphoüszthe* (folyamatos jelen időben). Ez a szó fordul elő az Úr megdicsőülésének leírásakor, amikor az ábrázata úgy fénylett, mint egy angyalé (Mt 17,2; Mk 9,2). Ezek szerint az ideális keresztyén folytonosan változik (átalakul) Krisztus képére, aki által és akiben a hívők szilárd alapot találtak. Ezt a keresztyén életmódot világosan leírja Pál a korinthusiakhoz írott levelében: „Mi pedig, miközben fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét, mindnyájan, (állandóan) ugyanarra a képre formálódunk át [*metamorphoümetha*] az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre” (2Kor 3,18) .

A krisztusi élet azonos a megszentelt étellel. „Mert Krisztusban lakott az istenség egész teljessége (beleértve a szentséget is) testileg” (Kol 2,9). Így bátran állíthatjuk, hogy a megszentelt életmód nem más, mint fokozatos átfarmálódás Krisztus lelkületére és gondolkodásmódjára kegyelem által és kegyelemben. A *Christianus alter Christus* (a keresztyén második Krisztus) kifejezés első hallásra talán káromlásnak hangzik, de vajon mi más is jelenthetne a megszentelt élet? Vajon mi másért váltott volna meg minket Krisztus? Pál arra biztatott: „Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt” (Fil 2,5) – szeretet, alázatosság, önzetlenség, irgalmasság és szolgálatkészség. Ezek mind a megszentelt élet jellemzői.

Keresztyénnek lenni azt jelenti, olyannak lenni, mint Krisztus. Olyannak lenni, mint Krisztus azt jelenti, megszentelt életet élni. Tehát keresztyénnek lenni azt jelenti, megszentelt életet élni.

Egyre inkább keresztyénné válni azt jelenti, egyre hasonlóbba válni Krisztushoz. Egyre hasonlóbba válni Krisztushoz azt jelenti, egyre megszenteltebb életet élni. Tehát egyre inkább keresztyénné válni azt jelenti, egyre megszenteltebb életet élni.

Röviden: a krisztusi élet azonos a megszentelt étellel, és egyre krisztusibbá válni annyi, mint egyre megszenteltebb életet élni.

Ezt az igazságot megerősíti az a tény is, hogy apostoli leveleiben Pál „szenteknek és megszentelteknek” (*hagioi*) szólítja az Újszövetség tagjait. (Lásd pl. Róm 1,7; 1Kor 1,2; Ef 4,12.) A krisztusi élet ezek szerint világosan magában foglalja a megszentelt életet.

A keresztyén élet jellemzője a megszentelt élet, vagyis a kegyesség. Ez nem más, mint növekvő összhang Istennek Jézus Krisztusban kifejezett szeretetével, az egyén személyes és közösségi életének minden területén. A hívő megszentelt élete nem *eredményezi*, hanem *megmutatja* a szentséget.

Ezek szerint a megszentelt élet nem esik kívül a keresztyén hit fogalmán; nem egy „extra” élet, amit hozzáadnak a hívő normális életéhez, mint egy szabadon választható kiegészítést. Nem olyan élmény, aminek célja, hogy a hívőt gyorsabban és hosszabb időre boldoggá tegye. Sokkal inkább a keresztyén hit magva, üzenetének lényege. Sokkal inkább a keresztyén élet normája, erkölcsi kényszere. Sokkal inkább egy létfontosságú és személyes kapcsolat Istennel Krisztusban a Szentlélek által, ami egyre mélyül, tágul és gazdagszik, ahogy a keresztyén engedelmisségben jár.

Ebben az állításban semmi új nincs. A megszentelt élet iránti igény teljesen bibliai, és magán hordja az Egyház egyetértésének pecsétjét a keresztyénség történetének legkorábbi pontjától. Nagy öröm számunkra, hogy korunk teológiája is egyre gyakrabban említi.

Mégis jogosan illet a bíráló bennünket, a wesleyánus hagyományok követőit, mert túl gyakran hagyjuk figyelmen kívül, hogy a Biblia szerint a megszentelt élet és a keresztyén élet teljessége ugyanaz. Abbéli igyekezetünkben, hogy megvédjük álláspontunkat, miszerint létezik egy második fordulópont – azzal az elképzeléssel szemben, hogy a megszentelődés csak egy folyamat –, Wesley-től és Fletcher-től eltérően gyakran alacsonyítottuk ezt a bibliai igazságot egyszerűen „második áldássá”.

Tehát a megszentelt életről alkotott elképzelések sem az elismert szentségi mozgalmak körein kívül, sem azokon belül nem tették magukévá Wesley és Fletcher szilárd bibliai irányultságát. A megszentelt életet legjobb esetben is a keresztyén élet „luxuskiadásaként” tartották számon; a legrosszabb esetben pedig egy fölösleges – vagy egyenesen veszélyes – díszes kellék volt, amit akár el is lehet hagyni.

Már elismertük, hogy a megszentelt élet központi jelentőségű a Szentírásban, de így van-e ez a tanításainkban is? Az elterjedt viták a „megszentelődésről” és a „megszentelt életről” kihívást jelentenek e témában időnként sekélyes gondolkodásunk számára, és arra kényszer-

rítenek bennünket, hogy ismét összehasonlítsuk gondolkodásunkat és gyakorlatunkat a bibliai normákkal és tanításokkal.

Melyek hát akkor a megszentelt életmód alapvető összetevői a Szentírás szerint? Nem lehet kimerítő listát összeállítani, de hadd emlékeztessünk néhány olyan vonásra, amelyek a teljes bibliai felfogásra jellemzőek, és amelyek mindegyike többé-kevésbé igaz minden keresztényre a végső lelki beteljesedés felé vezető útkon.

AZ ELKÜLÖNÜLÉS MINT MEGKÜLÖNBÖZTETŐ VONÁS

A megszentelt életmód megkülönböztető jegye az elkülönülés. A Szentírás következetesen beleérti a szentség fogalmába az elkülönülést. Az ószövetségi időkben a dolgokat megszentelték, azaz „elkülönítették” szent célokra. „Megszenteltté” váltak Istenhez való viszonyuknál fogva – például a frigyláda (2Krón 35,3); a szombat (2Móz 20,8, 11); a különböző ünnepek (Ézs 30,29); a papok ruhái (2Móz 28,2); vagy a Templom (Hab 2,20).

Még az Újszövetségben is van egyfajta „szertartási” vagy „helyzeti” megszenteltség, amely jellemzi a prófétákat (ApCsel 3,21), apostolokat (Ef 3), hívő házastársakat (1Kor 7,14), és a Templomot az oltárral (Mt 23,17; 23,19; 1Kor 9,13).

Az Újszövetségben azonban a szentség fogalmának elsődleges jelentése mélyebb. A templom, amelyet szentnek tartanak, „házanépe Istennek” ráépülve „az apostolok és próféták alapjára, a sarokkö pedig maga Krisztus Jézus” (Ef 2,19-20). A „szent áldozat” pedig nem más, mint a hívő teste, ami egy élő áldozat (Róm 12,1).

1. *Elkülönülés szolgálatra*

Az egyik alapvető vonása a megszentelt életmódnak a szolgálatra való elkülönülés. A Zsidókhoz írt levél írója szerint ez a fajta elkülönülés azért létezik, „Mert ha a bakok és bikák vére és tehén hamva a tisztátalanokra hintve megszentel, vagyis külsőleg tisztává tesz, akkor a Krisztus vére, aki örökkévaló Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul az Istennek, mennyivel inkább megtisztítja lelkiismeretünket a holt cselekedetektől, hogy szolgáljunk az élő Istennek” (Zsid 9,13-14).

Továbbá, az Újszövetség azt tanítja, hogy Krisztus „önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól, és megtisztítson minket a maga népévé, amely jó cselekedetekre törekszik” (Tit 2,14).

2. *Elkülönülés a világtól és a bűntől*

Negatív értelemben ez magában foglalja a világtól és a bűntől való elkülönülést, mint a szolgálat előfeltételét; pozitívan megközelítve pedig elkülönülést Isten számára, a világ felé való szolgálat eszközeként.

A keresztyénség központi tanítása a szív erkölcsi megtisztítása a bűntől (Ézs 6; ApCsel 15,8-9), azaz az erkölcsi megszentelődés. Ez a bűntől való megtisztulás hit által megy végbe (ApCsel 26,18), és felöleli az én belső megújítását (Jn 17). Keresztelő János a Szentlélekkel való megkeresztelésről így beszélt: „Kezében szórólapat van, és megtisztítja szérűjét: a gabonáját csűrbe takarítja, a pelyvát pedig megégeti olthatatlan tűzzel” (Mt 3,12).

Itt nem a konkoly és a búza vagy a gonoszak és az igazak elkülönítéséről van szó, hanem a búza és a pelyva elválasztásáról, ami természeténél fogva egymáshoz tapad. A Szentlélek azért jön el, hogy megtisztítson minden bűntől, kívülről és belülről egyaránt.²

Az Újszövetségben megjelenik egy olyan életmód, amelynek előfeltétele a megtisztulás az önző céloktól és késztetésektől, valamint a világ céljaitól és ösztönzéseitől. Pál így hangsúlyozta ennek a megtisztulásnak, azaz a test megfeszítésének a szükségességét: „Mert akik test szerint élnek, a test dolgaival törődnek, akik pedig Lélek szerint, a Lélek dolgaival” (Róm 8,5). „Akik pedig Krisztus Jézuséi, a testet megfeszítették szenvedélyeivel és kívánságaival együtt” (Gal 5,24).

Ez a megtisztulás egy olyan életstílusban nyilvánul meg, amely élesen eltér a világ életmódjától. *Against the Stream* (Árral szemben) című esszégyűjteményében Karl Barth kiemeli, hogy „a megszentelt keresztyén elhivatása nem csak egy jámbor és tisztos életre szól, hanem, hogy az ár ellen ússzon, és tanúskodjon Isten ítéletéről minden helyzetben”.

Dietrich Bonhoeffer ugyanezt így fogalmazta meg: „A keresztyén földi elhivatása csak annyiban megszentelt, amennyiben ebben az elhivatásban megjelenik a döntő, gyökeres tiltakozás a világ ellen.” Krisztus mellett elkötelezni magunkat annyi, mint engedelmeskedni a világ dolgaitól való elhívásának.

3. *Elkülönülés Isten számára a világért*

A megszentelt életmódnak az a vonása, amely szolgálatra való elkülönüléssel jár, pozitív értelemben magában foglalja az elkülönülést Isten számára a világért. Isten elkülönít magának egy népet a megváltással Jézus Krisztusban. (Lásd 1Kor 1,30-31.) Ezért jelentette ki Péter: „Ti azonban választott nemzetiség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonba vett népe, hogy hirdessétek nagy tetteit annak, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket” (1Pét 2,9; lásd még 5Móz 7,6).

A megszentelt életmóddal járó elkülönülés nem földrajzi elkülönülés a szűkölködő emberektől és helyektől, hanem lelki elkülönülés Isten számára, a szolgálat eszközeként. Ez azonban több, mint emberi odaszánás vagy áldozathozatal bizonyos, arra érdemes célokért, amelyek az emberiség javát szolgálják, legyenek azok bármily nemesek is.

Sokkal inkább *teljes énünk* felajánlása Istennek az emberek szolgálatára. A teljes átengedés elengedhetetlenül szükséges, ha valaki igazán keresztyén akar lenni; hiszen, ahogy Augustinus figyelmeztetett bennünket: „A[z emberi] szeretet táplálja az éhezőket, de a büszkeség is.”

Az elkötelezettségben történő gyökeres elkülönülést emellett kísérnie kell egy isteni felhatalmazásnak és szeretettel való felruházásnak – olyan szeretettel, amellyel Isten szeret – „mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adatott Szentlélek által” (Róm 5,5).

Wesley belátta ennek a nagyszerű ajándéknak a szükségességét, ezért végül elutasította Thomas à Kempis értelmezését a megszentelt életről, mivel az fáradhatatlan önbecsmérlésben nyilvánul meg, aminek egyetlen célja a teljes lemondás, amely egyfajta közönyös fatalizmussá válik.

A kvietisták (pl. Madame Guyon) megszentelt életről alkotott felfogása először vonzotta Wesley-t, de később taszította antinomista (törvényellenes) és szubjektív irányultsága miatt. Wesley tisztán látta, hogy a megszentelt élet több, mint egyszerű odaszánás, a megszentelődés isteni megtisztítás és erővel való felruházás. Ha hűek akarunk lenni az Újszövetséghez, komolyan kell vennünk a megszentelt életmód szerepét, vagyis azt, hogy Isten szeretetét árasztja ki ebbe a világba emberi eszközök által.

Az az elkülönülés, amely csupán olyan elkeseredett emberek visszavonulása a világtól, akik kétségbeesetten epekednek Isten szeretetének megnyilvánulása után, hamis és nem bibliai. Az ilyen hamis elkülönülés gyakorlata idegen a megszentelt élet újszövetségi ábrázolásától.

Paul Rees világosan kifejtette a *Don't Sleep Through the Revolution* (Ne aludj át a forradalmat!) című könyvében: „Ha valódi keresztyének vagyunk, akkor semmi, ami valóban emberi, nem állhat távol tőlünk. ... Ha a Krisztus keresztyénjéről szóló beszéd nem nyilvánul meg »megszentelt világiasságban«, akkor az sem nem megszentelt, sem nem világi. Az csak menekülés.”

Dag Hammarskjöld, az ENSZ egykori főtitkára fölöttébb biblikus volt, mikor azt mondta: „Korunkban a megszentelt élethez vezető út szükségképpen a cselekvés világán vezet keresztül.”

Megszentelt életet élni annyi, mint elküldetni a világba – megtisztítva a bűntől és felfegyverkezve szeretettel, megújítva kegyelem által; önmagunk teljes odaadása, teljes odaszánással Isten megváltó céljának. „Mert az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért” (Mk 10,45).

Jézus főpapi imájában tanítványai aktív szerepvállalásáért imádkozott: „Nem azt kérem tőled, hogy vedd ki őket a világból, hanem (...) Ahogyan engem elküldtél a világba, én is elküldtem őket a világba” (Jn 17,15, 18).

Ahogyan a Fiú szeretetből odaadta magát küldetése teljesítéséért, úgy adják oda magukat mások javáért hűséges tanítványai. Számukra, ahogy Mesterük számára is, ez azt jelenti, hogy készek olyanná válni, mint a gabonamag, amely a földre hull és meghal. A megszentelt élet egy cselekvő élet, amely szeretetben nyilvánul meg. A bibliai szentség kézzelfogható valóság. A szolgálatra való elkülönülés maga a megszentelt életmód!

FEGYELMEZETTSÉG A SZENTSÉGBEN

A megszentelt élet szentségét tekintve fegyelmezett. A Biblia így figyelmeztet: „Mert nem tisztátalanságra (nem erre a célra) hívott el minket az Isten, hanem megszentelődésre (erre a célra),” (1Thessz 4,7).

Elképzelhetetlen, hogy az újszövetségi keresztyén tisztátalanságra lenne elhívva, hiszen a megszentelődés, az erkölcsi megtisztulás „Isten akarata” (1Thessz 4,3). Ezért írt így Pál az ifjú Timóteusnak: „hagya el a gonoszt mindenki, aki az Úr nevét vallja! (...) Ha tehát valaki megtisztítja magát ezektől, megbecsült, megszentelt edény lesz, az Úrnak is hasznos, minden jó cselekedetre alkalmas” (2Tim 2,19, 21).

A korinthusiakkal szintén tudatta: „megsanyargatom és szolgálva teszem a testemet” (1Kor 9,27). P.T. Forsyth tömören így fogalmazott: „A józanság tetőfoka a teljes megszentelődés.”

A tanítványság előfeltétele a fegyelem. Ha ez hiányzik, Krisztus tanítványa nem tölti be szentségre szóló elhívását. Pál szükségesnek tartotta, hogy figyelmeztesse a gondatlan galatákat a mások iránti szeretet gondos gyakorlására: „Mert ti, testvéreim, szabadságra vagytok elhívva; csakhogy a szabadság ne legyen ürügy legyen a testnek, hanem szeretetben szolgáljatok egymásnak. Mert az egész törvény ebben az egyben teljeseedik be: Szeresd felebarátodat, mint magadat” (Gal 5,13-14).

A megszentelt élet jó lelki kondíciót jelent. Jó formában maradást ahhoz, hogy képességeink legjava szerint tudjunk szolgálni. Ez a meglátás húzódik meg Susanna Wesley-nek a fiatal Johnhoz intézett bölcs tanácsa háttérében: „Bármí, ami gátolja józan gondolkodásodat, csorbítja tudatod érzékenységét, elhomályosítja azt, ahogy érzed Istent, vagy elveszi a lelki dolgok zamatát; bármí, ami növeli a tested hatalmát a lelked fölött, az számodra bűn.”

A wesleyánus gondolkodás mindig is hangsúlyozta a fegyelmezett élet gyakorlati, társadalmi értékét. Wesley terve ez volt: „elősegíteni (...) az életadó, gyakorlati vallást, és Isten kegyelme által létrehozni, megőrizni és növelni az isteni életet az ember lelkében”⁷³. Nem az volt a célja, hogy remeték és önsanyargatók csoportját hozza létre, hanem, hogy felkészítse a hívőket a társadalom tagjainak szolgálatára. Wesley *Standard Sermons* (Alapvető prédikációk) 44 igehirdetéséből 32 foglalkozik az erkölccsel vagy az életvitelben megnyilvánuló vallással. Valójában Wesley felfogása a megszentelt életről a kálvinizmus tanaival szemben fejlődött ki, amelyről ő úgy tartotta, hogy nemtörődömséghez vezet a keresztyéni életben.

John Fletcher szintén hangsúlyozta, hogy milyen fontos a gondos fegyelem és az állandó engedelmesség a keresztyéni életben. Egész tanításának lényege kifejezetten gyakorlati jellegű volt. *Checks to*

Antinomianism (Az antinomizmus {törvényellenesség} felülvizsgálata) című könyvéről például így ír Fletcher:

A könyvben a balga szolgálot újból felébresztik, a laodiceai hívőt megdorgálják, a tékozló fiút hazakergetik és a becsületes hívőt arra buzdítják, hogy megszaporazza lépteit „a szeretet által munkálkodó hit” és a „tökéletes, Isten félelmében megszentelt élet útján”.⁴

MÉRÉSzsÉG AZ ÁLDOZATHOZATALBAN

A megszentelt életmód merész az áldozathozatalban. Amikor Pál visszaküldte a filippi gyülekezetbe Epafroditoszt, aki a bebörtönzött apostolnak hozott ajándékot, az egyház küldöttét megdöbbentő szavakkal ajánlotta. Így buzdította a filippibelieket: „Fogadjátok az Úrban teljes örömmel, és becsüljétek meg az ilyeneket, mert Krisztus ügyéért közel került a halálhoz, amikor életét kockáztatta azért, hogy helyettetek szolgáljon nálam” (Fil 2,29-30). Szó szerint: „közel került a halálhoz, kiszolgáltatta életét”.

A „kockázat” kifejezés a görög *paraboleüszamenosz* szó fordítása, amit azokkal a szerencsejátékosokkal kapcsolatban használtak, akik készek voltak mindent feltenni egyetlen kockadobásra. Ez a magatartás nem volt idegen a korai keresztyénektől, akik *parabolani*-nak, „kockázatóknak” hívták azokat, akik Krisztusért tették kockára életüket. Ilyen volt Akvila és Priszka, akik Pál miatt veszélyeztették az életüket (Róm 16,4). Epafroditosz Krisztus kedvéért kész volt kockára tenni az életét azzal, hogy kapcsolatba került egy emberrel, aki ellen a római kormány büntetőeljárását folytatott.

A megszentelt életmód ilyen veszélyes keresztyéni élettel jár. Teljes életünket kockára kell tennünk, mint feláldozható „fogyóeszközt” Krisztus ügyéért. A személyes törekvéseket és vágyakat, amelyek a Királyság céljaival ellentétesek, énünk átalakításával fel kell adni, hogy tökéletes eszközök legyünk Isten akaratának végrehajtására.

Az én teljes irányváltoztatása jelenik itt meg, ami az önző célok és késztetések számára halált jelent. Az újszövetségi keresztyén örömet talál abban a bátor és sok ismeretlennel szolgáló életben, hogy szereti Istent

teljes szívével, lelkével, értelmével, erejével, és szereti a felebarátját, mint önmagát.

Isten elhívása még mindig a „kockáztatóknak” szól. A Szentlélek állandó jelenléte, amely képessé teszi a tanítványt, hogy mindent kockára tegyen Krisztusért, magában foglalja a feltétel nélküli elkötelezettséget Krisztus oldalán, és a halált a bűnös én számára. Fletcher, mint minden elismert szentség-teológus, gondosan megkülönbözteti az „önzést” és a „helyénvaló önszeretetet”.⁵ A „halál”, amelyre a Szentírás felszólít, nem az *én halála* – ez egy szerencsétlen és félrevezető kifejezés, amit gyakran használunk a megszentelt életről beszélve –, hanem az *önzés halála*, azaz az önző törekvés, az önző védekezés és az önző igények érvényesítésének elutasítása.

Éppen ezért halt meg Krisztus: „hogy akik élnek, többé ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt” (2Kor 5,15). Vagy ahogy Pál kijelentette: „Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20).

Pált személyes tapasztalata feljogosította, hogy a rómaiakat így figyelmeztesse: „azt tartásátok magatokról, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek a Krisztus Jézusban” (Róm 6,11); és ezért „adjátok oda magatokat az Istennek, mint akik halálból életre keltetek. Tagjaitokat is adjátok át az igazság fegyvereként Istennek” (Róm 6,13).

Maga Jézus is megkövetelte: „Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem” (Mk 8,34). A keresztet felvenni azt jelenti, hogy azonosulunk a kivégzőhelyre tartó halálraítélttel, vagyis azzal, aki meghalni megy. A keresztyén legfőbb feladata nem pusztán lelkének megmentése, hanem annak kockáztatása Isten országáért.

A megszentelt életmód a kockázatra és merészségre való elhívás boldog vállalása. Ez a szívbeli hozzáállás belső tanújele annak, hogy a kockáztató joggal nevezi magát Krisztus tanítványának. A hiteles keresztyén tanúbizonysága magában foglalja a vértanúság lehetőségének örömteli vállalását, „mártír-komplexus” nélkül. Az olyan beteges élet-szemlélet, amely az önsajnálát talaján növekszik, nem egyeztethető össze a megszentelt keresztyén élettel.

A keresztyén nem törekszik azonban arra sem, hogy a világot magára haragítsa, vagy kivívja annak ellenszenvét. Nem mi hívjuk fel először a

figyelmet arra, hogy amikor Dániel az oroszlánok barlangjában volt, nem húzgálta az oroszlánok farkát. A keresztyén, akinek életében a Krisztus iránti hűség a legfontosabb, mégis számíthat a világ ellenkezésére.

Mindazonáltal, a valódi hívő osztozik Mestere szellemében, „aki az előtte levő öröm helyett – a gyalázzattal nem törődve – vállalta a keresztest, és az Isten trónjának jobbára ült” (Zsid 12,2).

LELKI TISZTÁNLÁTÁS

A megszentelt életmód lelki tisztánlátással jár. A Szentlélek vezetése és feddése iránti mély érzékenység és Istentől jövő bizonyosság jellemzi.

1. *A Szentlélek vezet*

Pál ezekkel a szavakkal hangsúlyozta a Szentlélek vezetésének fontosságát: „Akiket pedig Isten lelke vezérel, azok Isten fiai” (Róm 8,14). Ezt az újszövetségi ideált illusztrálja annak lejegyzése, ahogy a Szentlélek vezette az antiókhiai gyülekezetet: „Egyszer, amikor ezek az Úrnak szolgáltak és böjtöltek, ezt mondta a Szentlélek: »Válasszátok ki nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket.« Akkor böjtölés, imádkozás és kézzrátétel után elbocsátották őket. Ők tehát a Szentlélektől kiküldve lementek Szeleukiába, onnan pedig elhajóztak Ciprusba” (ApCsel 13,2-4).

A Szentlélek vezetése az újszövetségi zsinórmérték. Pünkösöd előtt a tanítványok sorsot vetnek, hogy ki legyen Júdás utóda (ApCsel 1,26). A Pünkösöd utáni helyzetet a Biblia így írja le: „a Szentlélek jónak látta és mi is úgy láttuk jónak” (ApCsel 15,28). A Szentlélek vezetése alatt a tanítványok kapcsolatai nem voltak véletlenszerűek. Oda mentek, ahova Isten vezette őket. Fülöp kapcsolatba lépett az etiópiaival (ApCsel 8,26-37), Ananiást Saulhoz vezette a Szentlélek (ApCsel 9,10-18) és Pétert Kornéliuszhoz (ApCsel 10).

A Szentlélek vezetésének eredménye ezekben az esetekben bámulatba ejtő: az etiópiai Afrikába vitte el az evangéliumot, Saul Európába, és Kornéliusz a pogányokhoz. Három kapcsolat három földrész bevonásához vezetett – és mindez a Szentlélek irányítása alatt. Az igazi hívő felfedezheti, hogy aki Fülöpöt és Ananiást vezette, őt is vezeti!

Ez a vezetés azért lehetséges, mert a Szentlélek állandóan jelen van a hívőben, aki a Szentlélek templomává válik (1Kor 3,16; 6,19-20). A hívőt a Szentléleknek kell vezetnie: „Akik pedig test szerint élnek [a test irányítja őket], nem lehetnek kedvesek Isten előtt. Ti azonban nem test szerint éltek, hanem Lélek szerint [a Lélek irányít benneteket], ha Isten Lelke lakik bennetek, de akiben nincs a Krisztus Lelke, az nem az övé” (Róm 8,8-9).

2. A Szentlélek meggyőz a bűnről

A megszentelt életmód nem csak a Szentlélek vezetésére érzékeny, hanem a feddésére is. Jézus megígérte „egy másik Vigasztaló” eljövetelét, aki olyan, mint ő, aki majd „megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek” (Jn 14,26).

A Szentlélek azért jön el, hogy felfedje az igazságot a hívő előtt, és hogy Krisztus fényében igazi önismeretre vezesse. A „véres áldozatot” nem kedveli, hanem „a szívben lévő igazságot” (Zsolt 51,18, 8). A Szentlélek szolgálatának része, hogy megfeddjén és büntudatot ébresszen. Jézus ezért világított rá, hogy: „amikor [a Szentlélek] eljön, leleplezi a világ előtt, hogy mi a bűn, mi az igazság és mi az ítélet(...) amikor azonban eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra” (Jn 16,8; 13).

A Szentlélek nem csupán azért jön, hogy büntudatot ébresszen az erkölcstelen vagy megkérdőjelezhető cselekedetekkel kapcsolatban – bár megteheti ezt is. Elsősorban azért jön, hogy felfedje és rávilágítson, hogy mi az, ami az életben trónfosztottá teszi, nyíltan megszégyeníti és megöli az Úr Jézust. Mélyen az emberi bensőben kezdi munkáját, és tudomásunkra hozza önzésünket és szívünk keménységét.

Az igazi hívő nem szegül szembe ezzel a feddéssel, hanem szívesen látja, mint ami a javát szolgálja. Nem helyezkedik védekező álláspontra, hanem megnyílik a Szentlélek szelíd dorgálása előtt. Belátja, hogy a bűn ellentéte nem a jócselekedet – azaz felületes emberi dolgokban és külsőségekben kimerülő vallásosság. A bűn ellentéte sokkal inkább az igazság cselekvése vagy életünkkel válása, és ezt az igazságot attól tanulja, aki „az igazság Lelke”.

3. A Szentlélek bizonyosságot ad

Amikor az igazságot elfogadjuk és megszívleljük, a Szentlélek elhozza az Ő isteni vigasztalását – a bizonyosságot. Jézus megígérte: „Boldogok, akik sírnak [a bűneik felett], mert ők megvigasztaltatnak” (Mt 5,4). A Szentlélek úgy vigasztal, hogy Krisztus dolgait előveszi és megmutatja nekünk (Jn 16,14). Megmutatja, mennyire szükséges és elégséges Krisztus áldozata értünk; hogy régi bűnös énünk megfeszítettett Krisztussal – ez nem foltozgatás, hanem a régi elvetése –, „hogy megsemmisüljön a bűn hatalmában álló test, hogy többé ne szolgáljunk a bűnnek” (Róm 4,25).

Ahogy a galamb, csőrében az olajjával biztosította Noét, hogy van olyan hely a földön, ahonnan elvonult az ár, úgy biztosítja a Szentlélek a hívőt, hogy van Valaki, aki mentes az ítéletektől, „aki halálra adatott bűneinkért és feltámasztatott megigazulásunkért” (Róm 4,25).

Tehát az újszövetségi életstílus, ami magában foglalja a megkülönböztetés ajándékát, bizonyossággal is bír, hiszen „ha pedig vétkezik valaki, van pártfogónk [*paraklétoz*: közbenjáró, vigasztaló] az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus, mert ő engesztelő áldozat a mi bűneinkért” (1Jn 2,1-2). Ahogy azt már említettük, Jézus megígérte, hogy „egy másik Vigasztaló” jön el (Jn 14,16, Károli fordítás). Így a hívőnek két közbenjárója, vigasztalója, szózólója van: Krisztus a hívő közbenjárója a mennyben, a Szentlélek pedig Krisztus közbenjárója a hívő szívében (Jn 14,26; 15,26).

Ha a Szentlélek bizonyosságot hoz, akkor a teljes bizonyosság a Szentlélek teljességével jön el. Ezért intett így Pál: „teljetek meg Lélekkel” (Ef 5,18). Krisztus tanítványa telve van azzal a Lélekkel, aki újjá teremtette őt és szívébe költözött.

A Szentlélek azért van, hogy az Egyház állandó ajándéka legyen, nem pedig néhány kiválasztott hívő alkalmi tulajdona. Más szóval: a gyakorlati keresztyén hit és élet tükrözi Isten természetfölötti átformáló hatalmát; annak a bizonyosságát, hogy Ő elfogadott Fia érdemeiért, és a Szentlélek csodálatos, állandó jelenlétét adta.

Ez a bizonyosság sohasem statikus vagy egyszer s mindenkorra szóló. Dinamikus, haladó, növekvő és életteli. Pál felhívásának szó szerinti tolmácsolása ez: „legyetek mindig éppen telve a Lélekkel”, azaz „maradjatok folyton telve a Lélekkel”. Ugyanazt az igeidőt használja – a folyamatos jelent -, amit János első levelében az 1. rész 7. verse: „Ha pedig [folyton] a világozóságban járunk, ahogyan ő maga a világozóságban

van, akkor közösségünk van egymással, és Jézusnak, az ő Fiának vére [folyton] megtisztít minket minden bűntől.”

A megszentelt életmód növekvő érzékenységet jelent a Szentlélek új fénye és útmutatása iránt. Az igazi hívő figyelembe veszi a Szentlélek vezetését és feddését egyaránt, és hálás a Lélek bizonyosságáért.

FOLYAMATOSAN KITELJESEDŐ

Eddig azt állítottuk, hogy a megszentelt életmód újszövetségi leírása tartalmaz néhány alapvető követelményt:

...megkülönböztető vonása az elkülönülés

...fegyelmezett a szentségben

...merész az áldozathozatalban

...lelki tisztánlátással rendelkezik

Ezeket általánosan fogalmaztuk meg, mert *mindenkit* jellemezni akartunk velük, aki „Krisztusban van”. Azaz minden valódi hívő bírja valamilyen fokát a megszentelt élet eddig felvázolt minden egyes vonásának.

Miután megrajzoltuk az újszövetségi keresztyén képét, hangsúlyoznunk kell ennek az életmódnak a teljességét, folytonosságát és előrehaladását. Ezen jellemvonások mindegyikén keresztülhúzódik és mindegyikben közös az, hogy a megszentelt élet folyamatosan fejlődik és életünk egyre több területére terjed ki.

A Szentírás világosan közli, hogy a megszentelt élet is egy formája Isten Jézus Krisztusban adott kinyilatkoztatásának. A megszentelt élet az a cél, amelyért Isten munkálkodik minden ember életében. A Szentírásból megtudhatjuk, hogy

...Isten „kiválasztott minket magának már a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte szeretetben” (Ef 1,4);

...Isten megfenyíti gyermekeit, hogy „szentségében részesüljünk” (Zsid 12,10);

...a megszentelődés és a megszentelt élet eszköze maga az Ige, az Igazság, Jézus Krisztus (Jn 17,17);

...Krisztus „önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól és megtisztítson minket a maga népévé, amely jó cselekedetekre törekszik” (Tit 2,14);

...a Szentlélek azért adatik, hogy megszenteljen, hiszen Isten „... az ő irgalmából üdvözített minket újjászültő és megújító fürdője a Szentlélek által” (Tit 3,5), és a „Lélek megszentelő munkája ... által” (2Thessz 2,13).

Egyszóval a szentség egyenlő a megváltással! Megtérni Krisztushoz annyi, mint elindulni az erkölcsi és lelki tökéletesedés útján, azaz elindulni a megszentelt élet útján, a megszentelt élet felé. Megváltottnak lenni annyi, mint szentnek lenni, megváltottként élni pedig nem más, mint folyamatosan a megszentelt élet felé haladni.

A megszentelt életnek valóban vannak fordulópontjai – amelyekről a következő fejezetben beszélünk –, de a szentség-teológiának megingathatatlanul ellen kell állnia annak a kísértésnek, hogy a megszentelt élet bibliai tanítását a hívő életének bármelyik fordulópontjára korlátozza. Ha abbéli kétségbeesett erőfeszítésünkben, hogy megőrizzük örökségünk megkülönböztető jellegét, megadjuk magunkat egy ilyen kísértésnek, vagy ha hanyagul utat engedünk a meggondolatlanságnak a megszentelt életről szóló tanításunk kialakításában vagy hirdetésében, akkor elpusztítjuk a megszentelődés kincsét érő bibliai igazságának szépségét és életteliségét. Ez azt jelentené, hogy egy „mini-evangéliumot” hirdetünk „Isten teljes Igazsága” helyett.

Wesley kétkedve fogadta a keresztyén életút bármely mozzanatának felmagasztalását, mivel ez gyakran visszatartja a további lelki fejlődést és növekedést. 1744-ben, metodista lelkészeivel tartott első konferenciájukon ezt a tételt fogalmazták meg:

Vajon nem félrevezető-e megigazult vagy megszentelt állapotról beszélni? Nem félrevezető-e, ha az embereket abba az irányba vezetjük, hogy arra építsenek, ami egy pillanat alatt történt velük? Miközben minden órában és *minden pillanatban* kedvesek vagy engedetlenek vagyunk Isten szemében, aszerint, hogy hogyan cselekszünk; aszerint, hogy milyen a belső motivációnk és külső viselkedésünk.⁶

Wesley nagyon tartott attól, hogy a megváltás vagy a megszentelt élet, amelyet a Szentlélek és Isten kegyelme hív életre, esetleg nem „félelemmel és rettegéssel” (Fil 2,12) valósul meg. Arra törekedett, hogy elkerülje a közöny minden fajtáját, ami megakadályozná a Lélek gyümölcseinek megjelenését.

Véleménye szerint a valódi hitnek valamennyi pillanata egyaránt kötődik a hívő korábbi és későbbi tetteihez. Ezért elzárkózott a megigazult vagy megszentelt „állapot” gondolatától és magától a kifejezéstől is. Ehelyett, a Szentírás szellemében, *dinamikus, percről-percre fejlődő* kapcsolatról beszélt a hívő és Isten között.

Nekünk, akik azt állítjuk, hogy a wesleyánus hagyományokat követjük, vigyáznunk kell arra, hogy ne következzen be a „kategóriák megmerevedése” (Dr. Paul Culbertson szemléletes kifejezésével élve). Ha merevvé válunk a megszentelt életről vallott felfogásunkban, akkor üzenetünk elszakad az élettől, annak állandó dinamikus folyamataitól és egyre üresebbé válik. Végül ahhoz vezet, hogy éket verünk hitelveink és a megszentelt életről szerzett gyakorlati tapasztalataink közé.

Könnyen meglehet, hogy egyik oka annak, hogy bírálóink olyan gyakran hagyják figyelmen kívül vagy utasítják el üzenetünket – vagy akár, hogy mi magunk sem hirdetjük azt megfelelő hűséggel – az, hogy még nem álltunk elő egy jól megalapozott szentség-teológiával, amely mentes a szüklátóköriüségől és az erkölcsi bírálgatás lelkületétől.

Eddig azt szerettük volna megmutatni, hogy aki keresztyén, az megszentelt, és aki keresztyén életet él, az megszentelt életet él. Megkíséreltük azonosítani a megszentelt életmód alapvető elemeit és hangsúlyozni a folyamatosságát, teljességét és fejlődő voltát.

Természetesen gondos körültekintést igényel, nehogy elhanyagoljuk azt a kötelességünket és eljártsszuk azt a kiváltságunkat, hogy a teljes megszentelődés igazságát hirdessük, amiért hitünk szerint az Úr kiválasztott bennünket. Ki kell tartanunk nem csak amellett, hogy helyesen értelmezzük, és hűen hirdessük, hanem amellett is, hogy ez személyes tapasztalatunk áldott valósága legyen. Ezeket a kiemelkedő célokat legjobban úgy érhetjük el, ha a teljes megszentelődés igazságát az őt megillető helyre, a keresztyén gondolkodás és élet tágabb és átfogó keretei közé helyezzük.

A következő fejezetekben megkíséreljük a megszentelt élet tágabb kereteit kitölteni a keresztyén életében meglévő hitbeli fordulópontok leírásával. Megpróbáljuk a megszentelt életet és a teljes megszentelődést is hozzákapcsolni szélesebb értelemben vett teológiai értelmezéseinkhez, istenismeretünkhöz és a megváltásról szerzett tudásunkhoz.

2

A megszentelt életút állomásai

Világosan kell látnunk, hogy a keresztyén, azaz a megszentelt életmód előfeltétele a *bűn kiirtása* a szívünkéből és az életünkéből. A megszentelődés a legtagabb bibliai jelentésében a kegyelem általi *teljes* helyreállítás a bűn hatásai alól – bár nem egyszerre, hanem folyamatosan. Az, hogy ez nem *egy pillanat* alatt megy végbe, nem Isten hiányos képességeiről árulkodik, hanem azzal függ össze, hogy az ember hogyan tud Isten kegyelmére válaszolni.

A megszentelődés és a megszentelt élet mindig Isten kegyelmének munkája. A Szentírás kitartó tanúsága szerint a szentség valójában egyedül Istenhez tartozik. Ha valami vagy valaki más „szent”, akkor ez valamilyen értelemben Istentől származik és tőle függ.

Az Ószövetség szerint Isten szent (Zsolt 99,3, 9; 111,9; 3Móz 20,3). Szentsége önmagától származik.

Az emberek és tárgyak szentté *válnak* (2Krón 35,3; 1Kir 8,4; 2Móz 20,8, 11, stb.). Szentségük Istentől származik.

Mivel a szentségnek Isten a forrása, még a szertartásos ószövetségi időkben is személyhez kötődő dologként tekintettek rá. Jóllehet a szentség értelmezője és közvetítője a vallásgyakorlás, szertartások és az előírások betartása volt, az így közvetített szentség Istentől mint személytől származott, aki önmagában szent.

A próféták azonban a szentség személyhez kötődő voltát úgy tették nyilvánvalóvá, hogy a megszentelt élet fogalmába erkölcsi vonásokat építettek be (Hab 1,13; Ézs 6). A szentség személyhez kötődő jellege átkerült az Újszövetségbe is, ahol ez az uralkodó felfogás.

Amellett, hogy a szentséget elsősorban személyhez kötődő értelemben tárgyalja a Szentírás, objektív jellege is van. Nem érzelem, vagy emberi eszközökkel létrehozott eksztatikus élmény, hanem adomány azoknak a tárgyaknak és embereknek, akik megfelelő kapcsolatba kerülnek Istennel. A szentség nem is olyan dolog, ami *természetből fogva* adott lenne, hanem természetfölötti módon adományozza Isten az Ő eredendő szentségéből. A megszentelt életet nem lehet megszerezni, csak megkapni.

Ha a szentségről úgy beszélünk, mint valami személytelen tárgyról, akkor azt azért tesszük, mert meghajlunk nyelvünk korlátai előtt. Helyesen értelmezve a szentség nem mérhető anyag, hanem egy olyan különleges viszony Isten és ember között, amit Isten kezdeményez. Még a Szentírásban található, tárgyakhoz kötődő szentség is az emberekhez való viszonya miatt válik fontossá.

A „szentség” (azaz a megszentelt élet), amikor emberekkel kapcsolatos, az erkölcsi és vallási élet minőségére és állomásaira vonatkozik; a „megszentelődés” pedig azt az eseményt vagy folyamatot jelöli, amelyben az ember szentté tétetik.¹ A bibliai megszentelődés célja ennek a személyes és egyben objektív szentségnek az elnyerése.

Láttuk, hogy a megszentelt életmód testünk odaszánása „élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek” (Róm 12,1) – a test, a teljes személyiség Isten rendelkezésére bocsátása és felajánlása az Ő akaratának. Ebben az új és lelki áldozatban szükség van az erkölcsi tisztaságra. Az ószövetségi vallásgyakorlás során az áldozatbemutató *szertartási* tisztasága kellett, míg az Újszövetség megköveteli az *erkölcsi*, azaz a személyes tisztaságot.

A MEGSZENTELŐDÉS BIBLIAI JELENTÉSEI

Mivel a „megszentelődés” a „szentséghez”, a „megszentelt élethez” vezető út, létfontosságú, hogy megértsük a kifejezés jelentését. A Szentírásban a megszentelődés három tágabb jelentését különböztethetjük meg. Ezek mindegyike Isten munkája, és az ember megszentelésével kapcsolatos.

1. Folyamatos megszentelődés – a megszentelt élet

A görög *hagiaszmosz* szó, amelyet „megszentelődés”-nek fordítanak a Szentírásban, tízszer fordul elő az Újszövetségben (A Magyar Bibliatársulat fordítása szerint: Róm 6,19 szent; 22 szent élet; 1Kor 1,30 megszentelődés; 1Thessz 4,3-4 megszentelődik, szentségben él; 4,7 megszentelődés; 2Thessz 2,13 megszentelő munka; 1Tim 2,15 szent élet; Zsid 12,14 szent élet; 1Pét 1,2 megszentelő munka). Egyik jelentése: „kegyelmi állapot, amely nem veleszületett, hanem külső esemény vagy folyamat eredménye”.² W. E. Vine az *An Expository Dictionary of New Testament Words* (Újszövetségi szavak magyarázó szótára) című könyvében azt írja, hogy a szó a megszenteltekhez méltó viselkedésre is utal. Tehát a megszentelődés az a dinamikus és folyamatos állapot, amelyet Isten tesz lehetővé a hívők számára, „ahová kegyelemben elhívja őket, és amiben elkezdik és folytatják keresztyén pályájukat. Ennélfogva „szenteknek” (*hagioi*) hívják őket”. A szó más formái (pl. *hagiosziné*) szintén a „szentség” személyes viselkedésben történő megtestesülését jelentik.

Gerhard Kittel *Theological Dictionary of the New Testament* (Az Újszövetség teológiai szótára) című művében egyetért abban, hogy „a *hagiaszmosz* vagy a Lélek általi megszentelés, a keresztyén állapot *élő* formája”. A kifejezés azonban tolmácsolható „megszentelődés” helyett „megszentelés”-ként is, mivel egy olyan folyamatot is jelöl, „amelynek előfeltétele a kiengesztelés”. Arndt és Gingrich *A Greek-English Lexicon of the New Testament* (Görög-angol újszövetségi lexikon) című könyvükben azt írják, hogy a *hagiaszmosz* szó erkölcsi értelemben használatos, a „folyamatra” és annak „eredményére” egyaránt vonatkozik.

Ezért, hacsak a szövegösszefüggés nem határozza meg másként, a kifejezés átöleli Isten teljes munkáját a „szentek” életében (állapotot és folyamatot egyaránt) a lelki büntudatra ébredéstől a Krisztushoz való végső hasonlóvá válásig (ha beszélhetünk egyáltalán „végső”-ről). Ez a folyamatos, egyre jobban kiteljesedő isteni megszentelő munka hozza létre bennünk a megszentelt élet jellemző vonásait, ami azután egy gyökeresen más életmódban válik láthatóvá.

A Szentírás sehol sem beszél erről a kegyelemben folyó életről úgy, mintha pusztán emberi küzdelem és erőfeszítés eredménye lenne, sem pedig úgy, mintha egy automatikus és személytelen növekedés hozná

létre. A megszentelődés, amely a mindennapi élet minden területén „szentséget” eredményez, mindig feltételezi a kegyelem isteni munkáját. Ezért Pál apostol így imádkozott: „titeket pedig az Úr gyarapítson és gazdagítson a szeretetben egymás iránt és mindenki iránt, ahogyan mi is szeretünk titeket. Erősítse meg a szíveteket és tegye feddhetetlenné a szent életben [*hagioszüné*] a mi Istenünk és Atyánk színe előtt, amikor [arra készülve, hogy] a mi Urunk Jézus Krisztus eljön minden szentjével együtt” (1Thessz 3,12-13).

2. *A kezdeti megszentelődés (1Kor 6,9-11)*

Ez nem más, mint a büntudattól való megszabadulás – a helyreállító megtisztítás. A bűnös megtisztítása attól a szennytől, ami a bűnös cselekedetekhez tapad. Minden hívő meg van mosva a bűneitől, meg van szabadítva a bűn uralmától és hatalmától. Az első megszentelődés egybeesik az újjászületéssel, a megszentelt életre való megtérés pillanatával. Ez a megtisztítás Isten kegyelmének nem részleges, hanem teljes munkája. Valójában minden kegyelmi munka *teljes egész*, hiszen mindegyik a Végtelen személy és véges személyek közötti viszonyra vonatkozik, és a helyes kapcsolatok mindig teljesekek.

3. *Teljes megszentelődés*

A hívő hit által egy pillanat alatt megtisztul a bűn lényegétől és szennyétől, és a szíve szeretetben tökéletessé válik. (Lásd Jn 17,17-19; Ef 1,4; 5,26; 1Thessz 5,23-24.) Itt Isten munkája folytatódik, amely a helyreállítással, sőt már azelőtt elkezdődött, és kiterjed a „tökéletesség kötelékére”, ami a hívőt egyaránt köti Istenhez és felebarátjához. Ez a bibliai igazság *megkülönböztetett* szerepet kap a wesleyánus teológiában.

Természetesen a megszentelődés és eredménye, a megszentelt élet nem pusztán a keresztyén út *végén* áll, hanem a keresztyén erkölcsű élet kezdetétől jelen van egészen a *végéig*. A keresztyén életben való fejlődés egyrészt haladás a megszentelődésben és a megszentelt életben, másrészt haladás a megszentelt élet *felé* is. Ha valakit a halálból visszaadnak az életnek, azt várjuk, hogy az életben belül, amelybe visszatért (vagy amelybe visszahozták), a betegség felől az egészség felé haladjon éppúgy, mint akit

a megszentelődés szentté tett és folyamatosan a szentség irányába halad. Döntő változás következik be a megtérés, vagyis a helyreállítás pillanatában, amikor is minden keresztyén részesül a kezdeti megszentelődésben, azaz szentté lesz. A hű keresztyén, akinek megszentelődése folyamatos, arra törekszik, hogy ennek az új kapcsolatnak megfelelően éljen, és a Szentlélek gyengéd gondoskodása mellett a keresztyén fejlődés következő fordulópontja, a teljes megszentelődés felé – illetve azon is túl – haladjon.

4. *Néhány fontos következtetés*

Ha ezek a bibliai megszentelődés jelentései, elképzelhetetlen, hogy valaki, aki őszintén megtért, újjászületett a Lélek által, ellen akarna állni Isten megtisztító munkájának bármely fejlődési szakaszban, vagy feladná azt a végső célját, hogy Krisztushoz hasonlóvá váljon. Lehet, hogy – Isten előtti engedelmisségben – több világosságra vár valaki, sőt előfordulhat egy viszonylag rövid időszak vegyes érzelmekkel, tétova vonakodással, hogy az ember továbbmozduljon-e a teljes megszentelődés felé, de nem állhatunk ellen *makacsul* Isten megtisztító munkájának úgy, hogy közben méltóak maradjunk a „szent” névre.

Amikor valaki keresztyénné lesz, a megszentelt élet országútján kezd utazni. Egy utazásra, zarándokútra indul, amelyen egy cél vezet. Nem csak folyamatos előrehaladás, hanem egy cél is van az életében. Egy Isten által adományozott örökség eléréseért halad, miközben birtokában van isteni öröksége első gyümölcseinek.

A keresztyén élet ilyen felfogása nem áll távol a Biblia tanításától. Jézus beszélt a „széles út”-ről, amely a lelki halálba vezet és a „keskeny út”-ről, amely az életre visz (Mt 7,13-14). Az első tanítványokat az „út” követőinek hívták (ApCsel 9,2). Pál egyik kedvenc témája a hívő mindennapi „útja” a hitben (Róm 8,1; Ef 2,2; 5,2; Kol 3,7).

Az ilyen típusú felfogás a megszentelt életről azonban téves, ha ez a metafora csupán egy olyan „utat” jelöl, amely a földi vadonból a Menyeyei Városba vezet – és minél hamarabb vége van a zarándokútnak, annál jobb. Az ilyen kép használata akkor lenne helyénvaló, ha következtelen módon nem foglalkozunk az utazáshoz szükséges idővel, a kialakuló kapcsolatokkal, és a területtel, amelyen áthaladunk. Valójában a hiteles keresztyén utazás a kapcsolatokban valósul meg – Istennel, a világgal,

a többi emberrel és saját énünkkel. Egy különleges életstílust jelent „itt és most”.

A megszentelt élet és a történelem között lényegi összefonódás van! A bibliai szentség elsősorban az emberrel, az ember Istennel való viszonyával, és evilági életével foglalkozik. Ennek megfelelően a megszentelt élet teológiájának egyik legfontosabb feladata, hogy ábrázolja Isten életét az emberi lélekben. Fel kell hívnia a figyelmet azokra az állomásokra, amelyeken az ember megszentelt élete során keresztülhalad, ezek erkölcsi következményeivel együtt. Ennek a fejezetnek ez a fő célja.

Ha figyelmen kívül hagyjuk ezeket az állomásokat, az számtalan homályos pontot eredményez a tanításunkban, és bizonytalanságot a gyakorlatunkban. A megszentelt életmód fokozatosan, egymás utáni állomásokban valósul meg, amely a szívünket és életünket egyaránt megszentelő isteni kegyelem munkája. Dr. H. Orton Wiley, aki elhunytá után is a Názáreti Egyház vezető teológusai közé tartozik, megállapította: „Ezen állomások mindegyikét *fokozatosság* és *azonnali* gyakorlati beteljesülés jellemzi, és az állomások összessége adja a megszentelő kegyelem *teljes* munkaterületét. Így a Szentlélek fokozatosan halad előre a kegyelem megszentelő munkájában.”³

WESLEY: ZARÁNDOKÚT A MEGSZENTELT ÉLETBEN

Még ha Wesley néhány követője időnként figyelmen kívül hagyta is az *állomások* jelenlétének gondolatát a megszentelt élet egészében, maga Wesley nem. Az evangéliumi kálvinizmus, amely hatással volt rá, a megszentelődésről alkotott nézeteit az *átélés teológiából* merítette, amely hagyományosan a puritánizmus magját alkotta. A XVII. századi puritánok számára a teológia *gyakorlati* tudomány volt, amely a keresztyén élettel foglalkozott az „első megtéréstől” Isten elvesztett képmásának az emberben történő helyreállításáig. A puritán tanítások nagy része lelki naplók és életrajzok formáját öltötte, amelyekben az *átalakulás folyamata*t követhetjük nyomon, és ahol minden hamis utánzás lelepleződik és elvettetik.

Ennek a hatására Wesley arra a következtetésre jutott, hogy a hitben való élet a *valódi* igazságban való előrejutás – Isten és az emberek szere-

tetében való fejlődés. Ez alapján állította össze saját leírását a keresztyén élet állomásairól.⁴

Wesley az állomásokról vagyis „a lelki élet szféráiról” szóló leírásával megpróbálta ábrázolni az egyén zarándokútját a megszentelt *életbe* és a megszentelt *életben*. Az állomások mindegyike – a „természeti”, a „felébredt” és az „evangéliumi” ember – egyfajta *életmódnak* vagy *életmintának* tekinthető, amely egy meghatározó vezérelv köré rendeződik. Ezekon az állomásokon keresztül halad az egyén a megszentelt életre való törekvésében és annak gyakorlásában. Az egyén, aki hittel és engedelmességgel válaszol Istennek, egy *felfedezőútra*, *zarándokútra* kötelezi el magát a megszentelt élet „követésében”.

Ez azonban nem az egyén magánügye. A megszentelt élet útját csak azok járják, akik „Krisztus testében” élnek, annál az egyszerű oknál fogva, hogy a megszentelt élet útja a krisztusképűség útja. Az utat szükségképpen azokkal járjuk, akik „Krisztusban vannak”, tehát a szentek közösségében (1Kor 12,12-27; Ef 4,17). Nem elhanyagolható az a tény, hogy amikor az Újszövetség a hívőket „szenteknek” nevezi, ezt többes számban teszi. Az igazi keresztyén utazó, ahogy William Hordern emlékeztet bennünket, „nem »magányos vándor«, aki társtalan individualizmussal a maga útját járva szolgálja Istent és válik szentté, hanem olyan valaki, aki keresztyén életében úgy növekszik, hogy folyamatos kapcsolatban áll azokkal, akik hozzá hasonlóan Krisztus jelenlétében élnek”.

A megszentelt életút zarándokának élete ezen kívül összetett társadalmi és személyes kapcsolatokat is magába foglal a nem hívőkkel és a kételkedőkkel is. Jóllehet a megszentelődés inkább kapcsolat, mint cselekedet, mégis megnyilvánul a gyakorlatban. Éppen a hívők megszentelődésének *gyakorlatára* vonatkozik Pál parancsolata, hogy viseljék magukat megszenteltekhez méltóan. Ez a „feddhetetlen” szó jelentése a Tesszalonikaiakhoz írott első levél 3,13-ban: „Erősítse meg a szíveteket és tegye feddhetetlenné a szent életben a mi Istenünk és Atyánk színe előtt.” Az evangélium tükrében nem igaz, hogy „szép az, aki szépen él”, azaz nem a viselkedés teszi az embert, hanem éppen ellenkezőleg – a megszenteltek igyekeznek azon, hogy ne adjanak okot a feddésre. A megszentelődés, természeténél fogva, erkölcsileg értékes cselekedetekben és viselkedésben nyilvánul meg.

Wesley számára nincs másfajta megszentelt élet, mint megszentelt társadalmi élet. „A keresztyénség lényegét tekintve társadalmi vallás – írja – és (...) ha magányos vallássá tesszük, akkor elpusztítjuk.”⁵ A megszentelt élet kifejeződik magában az emberben és mindabban, amit *tesz*, a világhoz és különösen embertársaihoz való viszonyában. Befolyása minden vallási, politikai, munkahelyi, családi és társadalmi kapcsolatot érint, amelyekből az élet összeáll.

Az ember nem csak saját maga tökéletesítése vagy megváltása miatt törekszik arra, hogy másokat szolgáljon, hanem minden ember kedvéért, akiket Isten szeret. Wesley felvetette, hogy hogyan tudna valaki *minden* emberrel jót tenni, ha magán és más keresztyéneken kívül nem áll kapcsolatban másokkal. Vagy hogyan lehetne valaki békéltető a keresztyének között, akiknek feltehetőleg nincs szükségük ilyen szolgálatra? Biztos volt abban, hogy a bibliai megszentelt élet nem engedi, hogy az ember „minden kapcsolatot megtagadjon” a hitetlenekkel, bár ez a kapcsolat „nem lesz szoros”.

Wesley számára tehát a szentség-teológia megmutatja, mit jelent keresztyénnek lenni; és hogy hogyan válik az Isten és felebarátok iránti szeretet valósággá a keresztyén életében. A szentség-teológiának elkerülhetetlenül foglalkoznia kell az ember lelki kutatásának állomásaival. Ezért figyelmünket arra fordítjuk, hogyan látta Wesley Isten dinamikus és folyamatos kegyelmét az egyénben, és hogyan dolgozta ki a megszentelt életút különböző állomásairól szóló tanítását.

Ha azt gondoljuk, hogy a teljes megszentelődés *előtti* állomásoknak kevés vagy semmi köze sincs a megszentelt élethez, valószínűleg egy olyan korlátolt gondolkodásmódnak adjuk jelét, amely hajlamos a szentség teljes bibliai jelentését a keresztyén életnek egyetlen – jóllehet nagy fontosságú és valóságos – pillanatára korlátozni.

1. A „természeti” ember

Wesley számára a természeti ember gyakorlatilag nem létezik, mivel a világon minden ember részesül a megelőző kegyelemben. Ez bizonyos fokú szabadságot és felelősséget ad neki, és képessé teszi arra, hogy időnként jót cselekedjen. Ezért a természeti ember a valóságban nem létező, elméleti és teológiai fogalom. Feltételezve azonban a megelőző kegyelmet, Wesley mégis beszél „természeti” ember-

ről, ami alatt *bűnös* embert ért (vö. 1Kor 2,14). Ez az a bűnös állapot, amelybe az ember beleszületik, és amelyből meg kell váltatnia egy megszentelt életre.

a) Ez a *világ szeretetének* állomása, a bálványimádásé, az önzésé és a büszkeségé, amelyek mind az ember bűnös állapotának kifejeződései. Ez az állapot „éppolyan természetes minden ember számára, mint szeretni a saját elképzelését. Mi lenne természetesebb – kérdezi Wesley –, mint a teremtményben keresni a boldogságot a Teremtő helyett? (...) Mi természetesebb, mint a »test kívánsága«? (...) az érzékek gyönyöre minden formájában?”⁶ A természeti ember jellemzője az olyan életmód, amelyben a személyes boldogság halasztást nem tűrő, uralkodó és irányító.

b) Ebben az állapotban az ember egyáltalán *nincs tisztában sem önmagával, sem Istennel és erkölcsi törvényeivel*, ennek következtében biztonságban érzi magát. Wesley így ír erről:

A Szentírás úgy mutatja be (...) [a természeti ember állapotát], mint az alvást. (...) Lelki érzékei nem éberek: nem fogják fel sem a lelki jót, sem a gonoszt. (...) Egyáltalán nem tud Istenről. (...) Teljesen idegen számára Isten törvénye és annak valódi, belső, lelki értelme. Nincs fogalma az (...) evangéliumi szentségről. (...) Nem ért annyit, hogy féljen. (...) Biztonságban érzi magát, mert tökéletesen tudatlan önmagával kapcsolatban.

Mivel a természeti ember a jelennek él, döntésről döntésre, hiányzik belőle az igazi „én”. Ezért számára nincsenek rögzített, állandó erkölcsi mércék.

c) A természeti embert a *szabadság hamis érzete* jellemzi. Lelki vakságáról és kábultságáról Wesley kijelentette: „Nem meglepő, ha a hízalgéstől és a büntől elkábulva, többek között az az illúziója, hogy nagyfokú szabadsággal rendelkezik,” miközben valójában „a bűn szolgája.”

A természeti ember fizikai vágyainak és ösztöneinek rabszolgája. A pillanatnyi helyzet szolgája, rászedett „balekja”. Életét rajta kívül álló körülmények határozzák meg. „Szabadsága” ezért felszínes és képzelt.

d) *A természeti ember életmódja különböző formákat ölthet. Lehet „nagyszabású, botránys törvényszegő vagy elismert és jóra való vétkező, aki rendelkezik a kegyesség látszatával, de annak hatalmával nem”.⁷ De bármi legyen is a forma, mindig jelen van egy céltalan csapongás a vágy és az értelmetlenség között.*

2. *A „felébredt” ember*

A természeti embert idővel kegyelmesen „felébreszti” vagy bűntudatra ébreszti Isten hűséges Lelke. Eredménytelenséget és kétségbeesést fog tapasztalni, és elkezd küzdelmét, hogy felszabadítsa magát a rabszolgaság alól, amelyet régen szabadságnak képzelt vagy színlelt. Ennek az „átmeneti” állapotnak számos meghatározó vonása van.

a) A felébredt embert *Isten törvénye bűntudatra*, erkölcsi felelősségének és a bűn miatti felelősségre vonhatóságának tudatára *ébresztette*. Wesley az ilyen embert így jellemzi:

Egy ostoba, esztelen, nyomorult alak járja a maga útját, nem gondolva Istenre, amikor Isten észrevétlenül eljön hozzá, talán egy ébresztő hatású igehirdetéssel vagy beszélgetéssel, talán valami sorscsapással, vagy Lelkének közvetlen meggyőző erejével, minden külső eszköz nélkül (...) a bűntudatra ébredés nyilai mélyebbre hatolnak a lelkében.⁸

b) *A valódi én hiánya háborgatja a felébredt embert*, ami félelemhez és csalódottsághoz vezet. Wesley szerint:

Isten lelkének megszokott módszere a bűnösök bűntudatra ébresztésére a törvény. (...) Ezáltal a bűnös felfedezi önmagát. Minden fügefalevele letépve, látja, hogy „szegény, szerencsétlen, nyomorult, vak és mezítelen”. A törvény mindenhová a megtérés fényét veti. Érti, hogy csupán egy bűnös ember.⁹

Következésképpen a felébredt ember „átéli a félelmet(...) Isten haragjától(...) Néha [az ilyen félelem] egészen a kétségbeesésig elmehet”.

c) A felébredt embert az *élvezetek már nem elégítik ki*, olyannyira, hogy *elkezd a küzdelmet a bűn és a kétségbeesés ellen*. Wesley így ír erről:

Itt ér véget kellemes álma, csalóka pihenése, hamis békéje, hiú biztonságérzete. Öröme szertefoszlik, mint egy felhő; egykori kedvteléseiben már nem talál örömet. Megcsömörlik az unalmas, émelyítő ízektől, nem bírja már elviselni őket. Az öröm árnyai elillannak és feledésbe merülnek; mindentől megfosztva kóborol fel-alá, enyhülést keresve, de hiába. (...) [A „felébredt” ember] őszintén szeretne megszabadulni a bűntől, és elkezd ellene harcolni, de még ha minden erejével küzd is, győzni nem tud. (...) Örömet menekülne, de olyan erősen van bebörtönözve, hogy nem juthat előre. *Elhatározza*, hogy szembeszáll a bűnnel, mégis tovább vétkezik: látja a csapdát, iszonyodik tőle, és beleesik. (...) Minél inkább küzd, akar és dolgozik a szabadságáért, annál jobban érzi (...) a bűn fájdalmas láncait.¹⁰

Jelen van a vágyakozás a valódi én megszületése után, de ez soha sem valósul meg az erkölcsi és lelki akaratgyengeség miatt. Az ilyen vonásokkal bíró emberről írja Pál a Rómaiakhoz írott levelének 7. részében, hogy akarja a jót tenni, a bűn azonban állandóan vele van.

Mindemellett az ébredésnek erre a szakaszára szükség van, hogy a lelki halálból az életre, a „bűnösségtől” a „fűsághoz” juthassunk. Wesley ezt így fejezte ki: „El kell szakadnunk az önmagunktól való függéstől, hogy igazán függhessünk Krisztustól.”¹¹

3. Az „evangéliumi” ember

A felébredt ember rendelkezik bizonyos mértékű hittel, de ez „a szolga hite”. Ezek a megszentelt keresztyén élet „születés előtti” szakaszai. Szükség van azonban egy lelki fordulóra, amelyben az igazi „én” valójában létrejön, egy új típusú lény születik és az ember megkapja „a fiú hitét”.

Wesley számára az evangéliumi ember lelki életében két fordulópont létezik, mindkettő hit általi: az újjászületés, amely által az ember „új teremtsé” válik, azaz „kisdeddé Krisztusban;” és a teljes megszentelődés, ami által az ember „lelki atyává” válik.

a) *Az újjászületés (kezdeti megszentelődés): „kisdéd Krisztusban”*

(1) Az újjászületéssel az ember *elfogadja* vagy *engedi tudatosulni az erkölcsi és lelki felelősséget*. Ahogy Wesley mondja: „[a hívőnek] minden lelki érzékszerve a lelki jó és rossz megkülönböztetését gyakorolja.(...) És most már joggal nevezhető élőnek: Isten felébresztette Lelke által, *Istennek él, Jézus Krisztus által.*”¹²

Aki „kised Krisztusban”, az az Isten képére való a teljes átformálódásra kötelezte el magát. Az erkölcsi és lelki semlegesség felől az etikai és spirituális érettség felé mozdult, hogy tisztában legyen a jó és a rossz közötti különbséggel gondolati síkon, és a jót válassza a rossz helyett a cselekedeteiben.

(2) Az újjászületéssel az embernek *megújul az énje; a fontossági sorrendek és az életcélok átrendeződnek*. Új személyiséggé válik határozott középponttal és folyamatos fejlődéssel. Wesley így beszélt ezzel kapcsolatban az idő szerepéről:

Amikor *újjászületünk*, akkor megszentelődésünk, *belső és külső* szentségünk elkezdődik, és ettől kezdve fokozatosan „növekszünk abban, Aki a vezetőnk”. (...) A gyermek egy pillanat alatt, vagy legalább is nagyon rövid idő alatt születik meg; ezután fokozatosan és lassan nő, amíg felnőtté nem érik. Hasonló módon Isten gyermeke is rövid idő alatt, akár egy pillanat alatt megszületik.¹³

Emiatt az átalakulás miatt, azaz az új személyiség születése miatt rendeződik át az életmód. „Az értékek átértékelődnek.” Az újonnan teremtett evangéliumi embernek új a megítélése önmagáról, a boldogságról és a megszentelt életről. Wesley szerint: „Épp olyan képtelenségnek tartja a [boldogság] kiását a földből, mint megtalálását a gazdagságban, elismertségben, az úgynevezett gyönyörben, vagy egyáltalán bármilyen teremtett dolog fölötti örömben. Tudja, hogy nem létezik más boldogság a földön, mint Isten öröme.”

Következésképpen, ebben a szakaszban megváltoznak az ember tulajdonságai és vonzódásai. Az újjászületés „belső változás; változás belső gonoszságról belső jóságra(...) földi és testi vonzódásokról mennyei és szent vonzalmakra”.¹⁴ Az öröm nem minősül bűnnek, hanem az őt megillető helyre kerül, így megszűnnek a korlátai és a sokszor pusztításba hajló jellege.

(3) Az evangéliumi ember átéli a *felszabadulást a rabszolgaság és félelem alól*. Többé nem rabszolgája a bűnös örömöknek. Az ember birtokolja az örömöket és nem az örömök az embert. A Krisztusban való hit által megmenekül a „bűnhődéstől és a bűn hatalmától” és ezért minden „szolgai” félelemtől. A félelemtől való megszabadulás azonban lehet, hogy csak részleges, amíg a hite meg nem erősödik.

(4) Ebben a szakaszban az ember *átéli a belső megbizonyosodást és a vágyat, hogy szolgálja Istent és az embereket*. Az evangéliumi ember folyamatosan vágyik Isten szent és tökéletes akarátának megvalósítására. Így megszentelt élete megfelelő módon elkezdődött. Az ilyen új teremtmény

úgy reménykedik Istenben, hogy nem csak „a jó lelkiismeret tanúságával” rendelkezik, hanem Isten Lelke is együtt tanúskodik a lelkével, arról hogy ő Isten gyermeke. (...) Úgy szereti Istent, (...) hogy nem tehet mást, mint hogy szereti felebarátját, mint önmagát, olyan szeretettel, amely nem csak örökké ég a szívében, hanem amelynek lángjai áthatják minden tettét és beszédét; *egész életét a „szeretet” motiválja és ezeket a parancsokat fogja követni: „Legyetek könnyörületesek, ahogy Isten is könnyörületes”, „Legyetek szentek, mert én, az Úr szent vagyok”, és „Legyetek tökéletesek, ahogy Mennyei Atyátok is tökéletes”.*¹⁵

Bár az ilyen életmód összhangban áll a szolgálattal, mégsem pusztán kötelességteljesítés. Az evangéliumi embernek új személyisége van, amelyet a szeretet készített arra, hogy ellássa kötelességét, nem pedig valamiféle külső elvárás. Minden fontos cselekedetében és választásában Isten dicsősége és embertársainak szolgálata lebeg szeme előtt.

b) *Második „átmeneti” állapot*

Ahogy van szükség van egyfajta ébredésre, mielőtt az ember átkerülhet a természeti állapotból az evangéliumiba, Wesley szerint az újjászületést átélő embernek is fel kell hívni a figyelmét, hogy szüksége van az isteni kegyelem további munkájára, hogy tovább haladjon a tökéletesség felé. Így van egy átmeneti állapot a Krisztusban újszülöttség és a „lelki ember” állapota között.

Az újonnan született „szentnek” még lehetnek kétségei és félelmei, de amikor hite megerősödik, megkapja a Lélek maradandó tanúságát és élvezzi „a hit teljes bizonyosságát”. Itt minden kétség eltűnik, csakúgy, mint a „kárhozat gyötrelmétől való félelem”. Ekkor az ember megszakítás nélkül tudatában van az isteni kegynek, és János első levelének szóhasználatával „ifjúnak” nevezhető (2,13).

Aki kegyelem által eljutott a megszentelt életnek ebbe a szakaszába, először általában nem látja sem a szükségességét, sem a lehetőségét a továbbhaladásnak. Ahogy Wesley mondta:

Milyen természetességgel képzelik azok, akik ekkora változást élnek át, hogy minden bűn eltűnt, hogy gyökerestül kiirtódott a szívükből, és többé nincs helye ott benn! Milyen könnyen vonják le a következtetést: „Nem *érezem* a bűnt, tehát nincs. Nem *háborog*, tehát nem *létezik*. Nem mozog, tehát *nincs*.”

Legtöbbször azonban hamarosan rádöbbenek, hogy a bűn csak szünetelt, de nem szűnt meg.¹⁶

A természeti ember életmódja után akkora minőségi változás következik be, hogy az ember először azt gondolja, hogy új teremtesnek lenni Krisztusban a zarándokút célállomása. Ezt a feltételezést az is igazolni látszik, hogy a hívő mindenképpen evangéliumi, azaz megszentelt életű, akár újszülött Krisztusban, akár lelki ember.

A gyakorlati életben azonban az egyén a Szentlélek irányítása nyomán előbb-utóbb akadályokba ütközik. Ellentmondásokat fedez fel magában. Tudatára ébred kettős gondolkodásának, amint például akarja a jót, de közben kínosan ügyel arra, hogy a jónak meglegyen a jutalma; Isten akaratára törekszik, de a maga módján. Ennek következtében minél komolyabban veszi új életét Krisztusban, annál nagyobb fájdalmat okoz túlzott önszeretete, és hogy emiatt képtelen lényeges lelki haladást elérni a megszentelt életúton. Ez a „Lélek által szült”, de „testi” ember, akiről az 1Kor 3,1-2 beszél.

Ahogy a természeti ember bűntudatra ébred, úgy az újjászületett ember is kesereg a bűnre való hajlandósága miatt, megvallja szánalmas elesettségét és Isten segítségére való ráutaltságát. Megjelenik tehát a bűnbánat, amely az evangéliumi embernek éppúgy sajátja, mint a felébredt embernek. Wesley azonban hangsúlyozta:

a megigazolást követő bűnbánat nagyban különbözik az *azt megelőzőtől*. Ez nem jelent bűnhődést, *sem a kárhozat érzését*, sem Isten *haragjának* tudatát. (...) Nem feltételez semmiféle kétséget Isten jóindulatában. A Szentlélek által kimunkált ráébredés a „bűnre”, amely a szívünkben „marad” (...) a „testi emberre”, aki „elkísér” (...) és aki „még a helyreállítottakban is felfedezhető”; jóllehet *többé már nem uralkodik*.

Ez a bűntudat annyira erős, hogy az ember ebben a szakaszban „most jobban szégyenli (...) legjobb cselekedeteit, mint korábban a (...) legnagyobb bűneit.” Énjének egy mélyebb szintjén ébred rá, hogy szüksége van

Istenre. Ez a második ébredés bizonyos értelemben tökéletes tehetetlenségünkre mutat rá, és arra, hogy „képtelenek vagyunk egy jó gondolatot megalkotni, vagy egy jó kívánságot megformálni, hát még egyetlen szót is helyesen szólni vagy egyetlen jócselekedetet végrehajtani [Isten] mindenható, ingyen kegyelme nélkül.”¹⁷ Ha nem érezzük ezt az Isten iránti szükségét és a bűnbánat fontosságát, akkor nagyon kevés lelki haladást érhetünk el és nem válunk „tökéletesekké a szeretetben”. A bűnbánó lelkület valóban szerves része a keresztyén élet minden szakaszának. (Wesley, *Explanatory Notes upon the New Testament* {Magyarázó jegyzetek az Újszövetséghez}), ApCsel 22:20)

c) *Teljes megszentelődés: „a lelki ember”*

Ez az az állomás, ahol a hívő hitének egy fordulópontján, Isten kegyelmének második, szintén egy pillanat alatt végbemenő cselekedete által bevezettetik a megszentelt életút következő állomására, amelyet Wesley „keresztyén tökéletességnek” nevezett. Természetesen sokat írt a hívő életmódjáról ezen a szinten is, bár a „keresztyén tökéletességről” szóló ígehirdetése meglepő módon viszonylag rövid szakaszt szán a kérdésnek. Úgy tűnik, ennek az a magyarázata, hogy Wesley ezt is csak egy – bár rendkívüli jelentőségű – állomásnak tekintette a megszentelt élet zárandokútján.

Mik tehát az alapvető jellemvonásai a „lelki embereknek”, azoknak, akik „teljesen megszenteltek” vagy „Lélekkel teljesek”? (Lásd 1Kor 2,15-16.)

(1) Ebben az állapotban élni azt jelenti, hogy az ember *megszabadul a bűnös gondolatoktól és vágyaktól – a belső és külső bűnöktől egyaránt*. Megtérésében, helyreállításában az evangéliumi ember megtalálta önmagát és Istent is, de most egy új módon találja meg Őt. Isten közvetlen jelenlétében él és létezik. Wesley a következőképpen beszélt a megszentelt életnek erről az új szintjéről: „Ez nem pusztán a kétségektől és a félelemtől való megszabadulás, hanem a bűntől is; minden külső és belső bűntől; gonosz kívánságoktól, bűnös indulatoktól és tettektől. (...) Megszabadulás minden bűnös hajlamtól.” A szív körülmetélése által részesül az ember minden jó tulajdonságban.

(2) A lelki ember *megtisztult a büszkeségtől, önfejűségtől és a mértéktelen kívánságoktól*.¹⁸ „Minden kívánsága alá van vetve a Krisztusnak való engedelmisségnek. Akarata teljesen Isten akaratának van alárendelve,

és Ő áll vonzódásai középpontjában.” A „szándék tisztaságát” kapja, amely nélkül egyetlen cselekedete sem lehet igazán szent.¹⁹

A lelki ember teljesen felajánlotta magát Istennek. A zárandok élete az újjászületéskor megváltozik és egyfajta rend alakul ki az életében, de teljes megszentelődésre, további átrendezésre van még szüksége. Most már látja, hogy Isten szerint – nem a saját elgondolása szerint – járni a „megszentelt életúton” sokkal komolyabb következményekkel jár énjére nézve, mint azt először gondolta. Mindenféle múltó élvezetről tudatosan lemond, és látszik a szándék erősségén, amellyel megtagadni készül ezeket a dolgokat, hogy valóban megfelelő viszonyban van-e Istennel – hogy megszentelt életet él-e egyáltalán. Ezt a próbát, önmaga felajánlásának próbáját azonban nem csak egyszer kell kiállnia, hanem folyamatosan. Mesterének Lelke szüntelenül irányítani fogja az ilyen ember életét: „Ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied” (Lk 22,42).

(3) *Ennek az állomásnak a „tökéletessége”* – és minden állomásnak van valami tökéletessége – a „*tökéletes szeretet*”. „A bűnt kizáró, a szívet betöltő szeretet, a lélek teljes térfogatát kitöltő szeretet.” A keresztyén tökéletesség, ahogy Wesley hangsúlyozta: „Istent szeretni teljes szívünkkel, értelmünkkel, lelkünkkel és erőnkkel. Ez azt is jelenti, hogy a lelkünkben egyetlen bűnös, a szeretetnek ellentmondó felindulás sem marad, és hogy minden gondolatunkat, szavunkat és tettünket a tiszta szeretet irányítja.”²⁰

Ami az Istennek való teljes megadást, a teljes odaszentelést illeti, ez szükséges és jó is. Ez lehet emberi munka is, és ha az, legjobb esetben is csak azokra a cselekedetekre és hiányosságokra terjed ki, amelyek elmaradnak az ideális mögött, és még azokkal sem tud sikeresen megbirkózni. Az odaszentelés önmagában nem tud mit kezdeni azzal a bűnnel, amely arra *készíti* a hívőt, hogy aktívan lázadjon egy szerető és szent Isten ellen.

Istennek meg kell még tisztítania az akaratot attól a szennyeződéstől is, amely megakadályozza, hogy a hívő Istennel abszolút, rajta kívül pedig mindennel és mindenkivel relatív kapcsolatot tartson fenn. Csak a szívnek ilyen „körülmetélésével” élhet az ember *ebben* a világban úgy, hogy egy *másik* világhoz tartozik. Csak a szívnek ilyen „körülmetélésével” törekedhetünk ennek a világnak *szeretet általi* megváltoztatására anélkül, hogy *beleszeretnénk* a világba.

(4) „*A remény bizonyossága*” jellemzi a „tökéletes” keresztyént élete legnagyobb részében. A Krisztusban kised, miután hite megerősödött, megkapja „a hit bizonyosságát” – az isteni elfogadást –, de a lelki ember adománya, legalábbis időnként, „a remény bizonyossága”. Wesley ezt így magyarázza:

Azok, akiket János apostol tiszteletteljesen „atyák”-nak nevez (...) általában, bár szerintem nem mindig, a (...) „*remény teljes bizonyosságát*” élvezik, többé nem vonva kétségbe, hogy [Krisztussal] együtt fognak uralkodni dicsőségben, mintha már látták volna Őt eljönni a menny felhőiben. Ez azonban nem akadályozza meg *állandó növekedésüket* Isten ismeretében és szeretetében.²¹

A bizonyosság értelmezése során Wesley feltesz és meg is válaszol egy olyan kérdést, amely egyaránt vonatkozik a hit és a remény bizonyosságára:

Honnan láthatjuk, hogy szeretjük Istent és felebarátainkat, és hogy megtartjuk az Ő parancsolatait? Fontos, hogy a kérdés azt jelenti, honnan láthatjuk *mi*, nem pedig *mások*. Inkább azt kérdezem: (...) Honnan tudod, hogy élsz és hogy nyugalom vesz körül, nem pedig fájdalom? Nem vagy ennek közvetlen tudatában? (...) Ugyanez a közvetlen tudat mondja meg, hogy Istennek élsz-e, hogy megmenekültél-e a büszke harag fájdalomtól, és a szelíd és csendes lelkület nyugalomát élvezed-e. (...) Ez tulajdonképpen saját lelkünk bizonyágtétele, sőt saját tudatunk tanúbizonyossága. (...) De mi Isten Lelkének bizonyossága, amit ehhez hozzáad és ezzel összekapcsol? (...) *A Lélek tanúbizonyossága egy belső lenyomat* a lelkemen, amelyben a Szentlélek *közvetlenül* tanúskodik a lelkemnek, hogy Isten gyermeke vagyok.²²

Jóllehet a teljes megszentelődés a kapu a keresztyén zárandokút utolsó állomásához, de ez nem jelenti a megszentelt életút végét. A „megváltás rendjében” a csúcspont csak az utolsó napon következik be, az Isten előtti „végső megigazulás”. Addig az ember folyamatosan növekszik a szeretetben kegyelem által.

Wesley szerint a szeretet „a szentség gyökere”. A megszentelt élet felé vezető és a megszentelt életben megtett zárandokút nem más, mint az Isten és emberek iránti szeretet felé való haladás és ebben a szeretetben

való járás. Az út különböző állomásait Wesley tartalmasan így összegzi az 1Jn 4,18-hoz írt megkapó jegyzetében (Wesley, *Notes*):

„A szeretetben nincsen gyűlölet” – Ahol a szeretet uralkodik, ott nem lehet jelen semmiféle szolgálai félelem; a *tökéletes*, érett szeretet kiűzi a szolgálai félelmet; hiszen az ilyen félelem gyötrődéssel jár és összeegyeztethetetlen a szeretet boldogságával. A *természeti* emberben sem félelem, sem szeretet nincs; aki *felébredt*, az fél, de nem szeret; a *Krisztusban kisdéd* szeret és fél; azok, akik „*atyák*” *Krisztusban*, félelem nélkül szeretnek. „Szeretjük, mert ő előbb szeretett minket.” – Ez minden vallás magva, a *keresztyénség eredeti modellje*. Ennél többet senki sem mondhat, és miért akarna bárki kevesebbet mondani?

A SZENTSÉG-TEOLÓGIA ÉS A MEGSZENTELT ÉLET SZAKASZAI

Wesley a megszentelt élet szakaszainak leírásával kísérletet tett arra, hogy nyomonkövesse, mit tesz Isten egy keresztyén életében. Candor felhívja rá a figyelmünket, hogy bár ezeket a jellemzéseket mind a Szentírás, mind a tapasztalat alátámasztja, mégiscsak elvonatkoztatott, elméleti dolgok. Éppen ezért nem feltétlenül adják minden részletében pontos leírását az átélés valóságának, hiszen az élet meghaladja az ésszerű gondolkodást, és a nyelv korlátai miatt nem vagyunk képesek tökéletesen leírni az ember valódi állapotát Ezen kívül az egyes állomások jellemzői egy adott személy életében bizonyos fokig átfedhetik egymást.

Ezért hiba lenne elvárni, hogy bármelyik állomásra tiszta példát találjunk. Az élet bonyolultsága és a különböző emberek egyedisége miatt nem létezhet olyan útmutatás, amely alapján teljes bizonyossággal megállapíthatnánk, hogy valaki melyik fokozaton áll. Egyedül Isten láthatja az ember belső, láthatatlan vonásait, és csak ő ítélhet tévedhetetlenül.

Wesley maga is figyelmeztette igehirdetőit, hogy a keresztyén tökéletességről ne beszéljenek „túl aprólékosan és körülményesen, hanem inkább általános, bibliai megfogalmazásban”. Ezt a tanácsot hasznos lehet megfogadni a többi állomás esetében is, azonban ez a minta mégis hasznos és megbízható vezérfonal a megszentelt élet zarándokútjának értelmezésében, és eszköz arra, hogy jobban megértsük önmagunkat és Isten munkáját a teremtményeiben.

Wesley leírása a hívő a megszentelt élet felé, illetve a megszentelt életben megtett zárandokútjáról a következő megállapításokra készlet:

1. *Minden állomáshoz sajátos erkölcsi vonások tartoznak.* Ezek szerint a megszentelt élet részvétel az emberek és események világában. Olyan életet jelent, amelyet a kolostor falain kívül, a világi zűrzavar közepette kell élni.

2. *Mindent, ami bármelyik szakaszban igazán jó a hívőnek, Isten megőrizz a következő szakaszokra is.* Egy-egy elért állomás mindig magában foglalja, magába sűríti az összes előző állomást, fontosságuknak megfelelő mértékben. Tehát a megszentelt élet nem korlátozást jelent, hanem fegyvelmezettséget.

3. *Minden új szakasz bejárata egy erkölcsi és lelki fordulópont, az élet teljes odaszentelése; azaz a haladás nem automatikus, és nem is személytelen.* A belépés a „Krisztusban újszülött” valamint a „lelki ember” állapotába Istennek *egy pillanat alatt végbemenő* cselekedete. Tehát a megszentelt keresztyén élet rendkívül személyes jellegű. Ezért, ahogy Stephen Neil írja *Christian Holiness* (Keresztyén szentség) című könyvében, a megszentelt élet „nem annyira valami, ami történik velünk, mint inkább Valaki, aki egyesíti magát velünk”. A hívő bizonyossága, bármelyik szakaszban,

tudatosság [ezzel] a Személlyel kapcsolatban; [a megszentelt életút] első pillanata olyan, mint egy közeli barátság kezdete két ember között, akik korábban felületesen ismerték egymást. A bensőséges kapcsolat, amelyben a lélek részesül, egy barátság, amelyről pontosan körülírt dolgokat lehet mondani. [Így] az élménynek intellektuális tartalma is van.²³

Azaz, bár a megszentelt élet a velejáró bizonyossággal személyes jellegű, nem pusztán szubjektív, érzelmi vagy magántermészetű.

4. *Mindenféle lelki fejlődés az isteni kezdeményezőerő eredménye, és hit által jön létre.* Az ember teljesen a kívülről jövő segítségre van utalva az erkölcsi és lelki teljesség érdekében.

5. *A megszentelt élet dinamikus és állandó folyamat.* Külön lehet választani az egyes szakaszokat és viszonylag éles határvonalat lehet húzni fő vonásaik között, de a gyakorlati életben ezek folyamatosak

és összefüggőek. Miután az újjászületés által az új „én” létrejön, ez a *folymatosan létező* új „én” az, amely a szentség zarándokútját megteszi. Bármilyen nyereségre tegyen is szert az ember kegyelem által, tágas területek várnak még felfedezésre az ember folytonosan mélyülő kapcsolatában Istennel és embertársaival. Mindig van cél, amely még előttünk van – egy új állomás, amit el kell érünk, vagy egy előttünk álló új mozzanat az állomáson belül.

Wesley állomásai tehát a megszentelt életmódot magyarázzák, amelyet a Szentírásban olvashatunk: különbözik a világtól, de megváltó módon részese a világnak; irányított, de nem beszűkített; hitét és Istennek való teljes elkötelezettségét tekintve személyes, de nem szubjektív; tudatában van az isteni segítségtől való állandó függésének, de vigyáz arra, hogy az élet minden területén vállalja az erkölcsi felelősséget. A megszentelt életmód kegyelem általi haladás egy folytonosan mélyülő kapcsolatban Istennel, Krisztusban, a Szentlélek által. Ily módon a megszentelt életmód – R. N. Flew szavaival élve – óvakodás „a [lelki] közepszerűséggel való jámbor megalégedettségétől” vagy a feltételezéstől, hogy „Istennek nincs jobb dolga, mint átszállítani meg nem változott embereket a világ háborgó tengerén egy békés mennyei lakhelyre”.²⁴

Ha valóban ezek az alapvető motívumai a megszentelt életmódnak, ahogyan az a Szentírásból és Wesley tanításából kiderül, akkor a szentség-teológiának ki kell jelentenie, hogy:

1. *A megszentelt élet testetöltött élet* (...) a mindennapok gyakorlatában nyilvánul meg – és nem szerzetesi vagy aszkéta módon.
2. *A megszentelt élet fegyelmezett* – nem negatív hozzáállású és nem külsőségekben megnyilvánuló.
3. *A megszentelt élet személyes* – nem egyénieskedő vagy ezoterikus.
4. *A megszentelt élet Krisztus-központú* – nem humanista vagy maximalista.

És mindezeknek fölötté állva:

5. *A megszentelt élet teleologikus* – nem statikus vagy kreativitást nélkülöző.

Az eddig tárgyaltak alapján megállapíthatjuk, hogy a megszentelt élet elkerülhetetlenül összefonódik az emberi megtapasztalással – nem

csupán szubjektív értelemben, hanem úgy, hogy az ember ezen a szinten tud Istenhez és embertársaihoz helyesen igazodni.

A jól megalapozott szentség-teológia elismeri ennek a tapasztalati összetevőnek a jelenlétét és a megszentelt életet úgy értelmezi, mint bensőséges, épületes és mindig fejlődő kapcsolatot Isten és az ember között. A Názáreti Egyház ezért foglal állást úgy hitelveiben, hogy tagjaitól kizárólag olyan hitvallásokat vár el, amelyek *nélkülözhetetlenek a keresztyén gyakorlatban*. Ez a kitétel élesen megkülönbözteti a megváltás szempontjából elengedhetetlen hittételeket és azokat, amelyeket nem tekintenek nélkülözhetetlenek.

A hittételek fontossági sorrendjével kapcsolatos álláspontot Wesley is osztotta. A *Conference Minutes* (Konferencia-jegyzetek) a korai metodizmus hitelveiként a következőket mutatja be: a bűn valóságossága az ember életében és az *ember képtelensége* arra, hogy ezt legyőzze; az *ingyen kegyelem*, a *törvény* és az *evangélium*; a *bűnbánat* (és a velejáró munka) szükségessége a megigazulás előtt és után; hit általi *megigazulás* és *megszentelődés*; *bizonyosság* az isteni elfogadásról a Lélek tanúsága által; a hűségesek *örök jutalma* és annak lehetetlensége, hogy az igazság *őszinte* keresője elveszen; és *örök büntetés* azoknak, akik hallották az evangéliumot, de nem bánják meg bűneiket.

Ezeket a hitelveket megtaláljuk Wesley *Standard Sermons* (Alapvető prédikációk) című munkájában, amelyből észrevehetően hiányoznak olyan tanok, mint a Szentháromság, az istenfiúság, Krisztus valódi ember volta, a Szentlélek személye és a Szentírás kinyilatkoztatása és ihletése. Ezzel nem azt állítjuk, hogy Wesley ezeket lényegtelennek tartotta, hanem hogy nem tulajdonított nekik elsődleges fontosságot azok között a tanítások között, amelyek legközvetlenebbül befolyásolják a keresztyén életet.

Wesleynek mind a *Minutes* (Konferencia-jegyzetek), mind a *Sermons* (Alapvető prédikációk) elsősorban gyakorlati témákkal foglalkoznak; például a megigazulással, megszentelődéssel, bizonyossággal és erkölcsi hatásaikkal. Saját és több ezer társának tapasztalataiból arra a következtetésre jutott, hogy ezek az alapvető tanítások. Számára a létfontosságú hitelvek és a gyakorlat elválaszthatatlanok.

A hiteles szentség-teológiának, Wesley vezetését követve, ezen a ponton ki kell dolgoznia a megváltásról illetve a megszentelődésről szóló

tanítását ember és Isten személyes viszonyának szempontjából. Ezt a kapcsolatot pozitívnak és folyamatosan fejlődőnek kell látnunk. Érdemes megjegyezni, hogy Wesley szemében a megváltás a „szolgai” félelem *felől* egy Istennel való bensőséges vérrokonsági kapcsolat *felé* mutat. Ez az álláspont tartotta vissza attól, hogy túl gyakran beszéljen a pokoltól való megváltásról. Jobban érdekelt egy olyan fajta megváltás és megszentelt élet, amely közvetlenül kötődik a mi időnkhez és történelmünkhöz.

Ha a megszentelt élet teológiájának elsősorban személyes és a léttel kapcsolatos témákkal kell foglalkoznia, akkor alapvető tanításait a következő vonalak mentén lehet kidolgozni:

1. *A bűn a szentség hiánya az ember gyakorlati életében; ebből a kétségbeejtő helyzetből az ember nem szabadíthatja meg önmagát – de Isten kegyelme megmentheti.*

2. *Az ingyen kegyelem azt jelenti, hogy minden szentség Istentől származik.*

3. *A Törvény és az Evangélium Isten szentségének büntudatra ébresztő jellegére utalnak, és arra az ígéretre, hogy ezt az isteni természetet Isten megszítja az emberrel.*

4. *A büntudat és a bűnbánat megmutatják, hogy az ember mennyire van tudatában szentsége hiányának, illetve mennyire fogadja el aktívan, hogy ezért ő a felelős.*

5. *A hit általi megigazulás Isten kegyelmes válasza arra, amikor az ember – Isten megelőző kegyelmét is elfogadva – beismeri, hogy szüksége van a szentségre.*

6. *A hit általi megszentelődés az ember részesedése Isten szentségében, amely megújítja életét és arra ösztönözi, hogy mindenkinek a javát keresse.*

7. *Az üdvbizonyosság annak a tudata, hogy az embert átformálta és folyamatosan formálja a kegyelem a szentségben.*

8. *Örök jutalomban azok részesülnek, akik szentekké lettek és így képessé váltak arra, hogy megszentelt életet éljenek.*

9. *Az örök büntetés a végső és elkerülhetetlen következménye annak, ha valaki elutasítja Isten szentségét, örökre elveszítve önmagát.*

Természetesen a szentség-teológiának visszatérő problémája, hogy hogyan őrizzük meg a megszentelt életmód dinamikus, folytonosan növekvő vonását anélkül, hogy kisebbitenénk vagy eltüntetnénk a fordulópontokat, amelyekben az ember a lelki fejlődés soronkövetkező szakaszába léphet. A következő fejezetben ennek a kérdésnek néhány hiteli következményére fordítjuk figyelmünket. John Fletcher segítségével megkíséreljük felvázolni, hogyan viszonyulnak a megszentelt életút dinamikus és megvalósult területei az Isten ismeretének fokozatairól vallott elképzeléseinkhez. Az utolsó fejezet megpróbálja ábrázolni Fletcher elképzeléseit a „tökéletes” keresztyénről, és tisztázni néhány elterjedt félreértést a teljes megszentelődésről.

3

A szentség és a reménység egyensúlya

A megszentelés isteni munkájának az a célja, hogy az egész embert összhangba hozza Krisztus törvényével és életével. Az eredménye a megszentelt élet, ami lelki teljesség, egészség; azaz az ember mindenféle személyes és erkölcsi energiájának és funkciójának megfelelő egyensúlya. Az a feltételezés azonban, hogy bárki, a megszentelődés bármelyik szakaszában elnyerné teljes és végleges egyensúlyát, a tapasztalatnak ellentmondani látszik. Ennek ellenére minden lépés, amelyet megteszünk a megszentelt életúton, lehetővé teszi, hogy egyre növekvő, de valóságos fokozatait érijük el a teljességnek és az egyensúlynak. A megszentelt élet tehát egy lehetséges valóság a jelenben, és egyszerűen egy várva várt jövőbeli reménység.

A megszentelt élet teológiáját az alapján kell megítélni, hogy hogyan kezeli ezt a fordulópont-folyamat kérdést. A bibliai alapokon nyugvó szentség-teológiának mindkét vonást együtt kell tartania – a folyamatos és a megvalósult megszentelődést – és tükröznie kell ezt a látszólagos ellentmondást az alapvető hitelveiben.

A folyamat hangsúlyozása a fordulópont rovására a megszentelt életet távoli ködképként tünteti fel és lehetetlenné teszi, hogy a hívőnek őszinte bizonyossága legyen. Egy ilyen hangsúlyeltolódás arra vezetheti az embert, hogy tetszőleges mércék felállításával, amelyekkel saját lelki fejlettségét mérheti, saját magának keressen bizonyosságot; vagy pedig arra, hogy a megszentelt életet az emberi megtapasztalás számára elérhetetlennek tartsa, ami a remény feladását és az erkölcsi és lelki komolyság

hiányát eredményezi. Ez a megközelítés vagy figyelmen kívül hagyja, hogy az ember nem tehet semmit saját megszenteléséért, vagy ha ezt látja is, lebecsüli az Isten kegyelmének szerepét.

A fordulópont kiemelése a folyamat ellenében csak erkölcsi érzéketlenséget és pangást, lelki infantilizmust és a valódi keresztyén növekedés hiányát eredményezheti; esetleg létrehozhat befelé forduló, vagy felszínesen vallásoskodó keresztyéneket, akiknek legnagyobb gondja, hogy megőrizték azt a szentséget, amely már birtokukban van, ahelyett, hogy alkotó módon és bővülködve élnek Krisztusban kapott életüket. Ez a szemlélet csakúgy, mint a folyamat kizárólagos kiemelése, szintén a remény elvesztéséhez vezet, bár más okból. Ebben az esetben a reménység azért tűnik el a megszentelt életútról, mert az ember már „megérkezett”, és így nincs újabb győzelem, amit élvezhetne, és nagyobb szeretet, amit kifejezhetne. Következésképpen a *tanítványság alapjai rendülnek meg*.

Ez a második hiba az, amelyre a szentségmozgalom leginkább hajlamos, míg az e körön kívüliek általában joggal bírálhatóak az első miatt. Mindkét esetben, akarva vagy akaratlanul, bibliailag megalapozatlan és önkényes korlátok közé szorítják Isten kegyelmét és hatalmát. A szentség mindkét véglet számára gyakorlati szempontból egy mozdulatlan valami, anyag vagy dolog, ami vagy „van” az embernek, vagy „nincs”.

A megfelelő egyensúly fenntartása a két véglet igazságtartalma között a szentség-teológiára hárul. Ha ez sikerülne, lehetővé válna, hogy azok, akiket a teljes megszentelődés bibliai igazságához való ragaszkodásuk különböztet meg a többiektől, hozzájárulhassanak a megszentelődésen levő hangsúly újjáéledéséhez a szélesebb teológiai körökben, mert ez az a terület, amelyre a kortárs hitelvi érdeklődés összpontosul. William Hordern pontosan ezt fejtette ki:

A teológiában kibontakozott megszentelődés iránti új érdeklődés nem más, mint kísérlet arra, hogy két újszövetségi témát az őket megillető helyre tegyünk. Egyrészt, az Újszövetség hangsúlyozza, hogy az ember bűnös és semmit sem tehet magáért, és egyetlen *reménye* Isten megbocsátó szeretete. Másrészt ez az ember bűnbocsánatot nyert Isten Krisztusban kiáradó szeretete által és most már a *tanítványság* komoly elhívásának kell megfelelnie. Egyrészt nem a jócselekedetek

által váltatik meg, másrésről azonban a jócselekedetek *végzésére* váltatik meg...

Az e témák közötti feszültség miatt a keresztyének néha annyira hangsúlyozták az ember tehetetlenségét, hogy figyelmen kívül hagyták az új élet szükségességét vagy annak *reményét*. Máskor az új életre esett akkora hangsúly, hogy elérése az ember számára előírt új törvénnyé vált, azzal a sugalmazással, hogy ennek sikere csak a próbálkozáson múlik. Az új hangsúly a megszentelődésen mindkét újszövetségi témának megpróbál megfelelni.¹

Ezeket a témákat nevezhetjük „szentségnek”, „megszentelt életnek” – a lelki élet azon minőségének, amelyet a hűséges tanítványság jellemez; és „reménynek” – ami az Istenbe vetett teljes bizalom arra nézve, hogy kegyelméből megvált bennünket, egyszeri és folyamatos átélésben. Az első fejezetben felvázoltuk a megszentelt élet legnyilvánvalóbb bibliai jellemzőit. A Szentírás azonban a keresztyének reménységének alapjairól is világosan beszél.

A szentségről mindenhol úgy beszél a Biblia, hogy azt a szent szertet élő Istene táplálja, aki teremtményeivel személyes kapcsolatra lép, Krisztusban nyilatkoztatja ki magát és a Szentlélek által ismerhető meg. Pál így beszélt erről az Istenről, minden szentség Forrásáról (kiemelések tőlem): „A *reménység Istene* pedig töltsön be titeket (...) *hogy bővülkedjete a reménységben*” (Róm 15,13). Beszélt Krisztus Jézusról, aki „a *mi reménységünk*” (1Tim 1,1); és azt mondta: „Krisztus közöttetek van: *reménysége az eljövendő dicsőségnek*” (Kol 1,27). Arra intette a hívőket, hogy maradjanak meg „a hitben (...) el nem tántorodva az *evangélium reménységétől*” (Kol 1,23).

Számos más igehely is kinyilatkoztatja a függőségnek és a reménységnek ezt a magasztos témáját: „A *reménység* pedig nem szégyení meg [azaz bizonyosságot hoz], mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adott Szentlélek által” (Róm 5,5). „Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Tudjuk, hogy amikor ez nyilvánvalóvá lesz, hasonlóvá leszünk hozzá, és olyannak fogjuk őt látni, amilyen valójában. Ezért akiben megvan ez a *reménység, megtisztítja magát*, mint ahogyan ő is tiszta.” (1Ján 3,2-3); „várjuk a mi *boldog reménységünket*, a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését” (Tit 2,13). Minden hívőnek

van ilyen reménysége (2Kor 3,12) és a megszentelt életutat „a reménységben örvendezve” teszik meg (Róm 12,12), mert többé már nincsenek „Krisztus nélkül (...) reménység nélkül és Isten nélkül (...) a világban” (Ef 2,12-13).

A bibliai jelentésükben a szentség és a remény sziámi ikrek. A másiktól elválasztva egyik sem létezhet és maradhat az, ami. A szentség reménység nélkül elveszti célját és átformáló hatalmát. Sekélyes, merev, farizeusi, színtelen, kreativitást nélkülöző és visszataszító életmód, amelyből hiányzik Krisztus Lelke. Másrészt, a remény megszentelt élet nélkül elvesztette késztetését a tanítványságra, és vagy emberközpontú fatalizmussá csökevényesedik, aláértékelve az ember eszközként való felhasználását Isten kezében az ő országának eljövételében, vagy bibliai alapok nélküli antinomizmussá satnyul, gúnyt űzve Krisztusnak és evangéliumának erkölcsi kívánalmaiból.

A megszentelődésről szóló bibliai tanítás egyaránt hangsúlyozza a szentséget és a reményt is. Megköveteli a kegyelem irányadó valóságát, azaz az Istennel való életadó kapcsolatot, amely lehetséges a jelenben, és engedelmes, szereteteli tanítványi életben nyilvánul meg, de a megváltásunkhoz jelen kell lennie az életünkben egy folyamatos és növekvő Krisztusra hagyatkozásnak is, párosítva a jövőbeni erkölcsi és lelki fejlődés várásával. Megszentelt életet élni annyi, mint az „igazak útján” járni, és „az igazak ösvénye olyan, mint a felragyogó világosság, mely egyre világosabb lesz délig” (Péld 4,18).

Ennek a finom egyensúlynak vagy alkotó feszültségnek nyilvánvalóvá kell lennie minden olyan tanítás kifejtésében, amely a keresztyén életre és fejlődésre vonatkozik. Ennek elmulasztása katasztrofális *gyakorlati* következményekkel járhat, mivel még annál is többet követelne az embertől, mint amennyit Isten kér tőle, vagy éppen ellenkezőleg, „eltörölhetné a végső igénynek és végső [Krisztus iránti] elkötelezettségnek azt a dimenzióját, amelyben a keresztyén szentség mozog”.

Jelenlegi célunk az, hogy bemutassuk a fordulópont és a folyamat, a megszentelt élet és a reménység egyensúlyát, amely keresztyénülönul a szentség-teológia alapvető hitelvi álláspontjain. Ezen belül foglalkozni fogunk az Isten ismeretéről vallott felfogásunkkal és néhány gyakorlati következtetéssel a megszentelt élet hirdetésére és a keresztyén tanítványságra vonatkozóan is.

Erősen fogunk támaszkodni John Fletcherre, akit általánosan az egyik legjelentősebb klasszikus wesleyánus gondolkodónak tartanak, és akinek egész teológiai rendszere szépen egyensúlyba hozza a megszentelt életútnak ezt a két iker-kegyelmét. Wesley kortársaként mindenképpen ő a „remény szentség-teológusa” a kifejezés legteljesebb értelmében. Sajnos azonban túl gyakran ismerik pusztán futó utalásokból vagy alkalmi rövid idézetekből, miközben nézeteinek átfogó szerkezete csak kevesek előtt tárult fel. Ezért, mielőtt témánk kifejtésébe fognánk, hasznos lehet röviden áttekinteni Fletcher Wesleyhez való viszonyát, valamint látásmódját, mint a megszentelt életről való gondolkodás értékes modelljét.

FLETCHER JELENTŐSÉGE

John Wesley fontosnak tartotta, hogy halála után a palástja olyan emberre hulljon, akiben megvan a „hit, önzetlenség, szorgalom és egy bizonyos fokú tanultság”. Ezeket az adottságokat John William Fletcherben (1729-1785) találta meg, akit Wesley örömmel látott utódként.

Fletcher szent életű ember és kiváló teológus volt. Wesley szerint lelki nagyságában nem volt párja és azt írta, hogy nem talált senkit, aki felérne hozzá – „és aligha remélhetem, hogy található hozzá hasonlót az örökkévalóságnak ezen az oldalán”. Az 1786-os *Conference Minutes* (Konferencia-jegyzetek), a szokásos „Kik hunytak el az elmúlt évben?” kérdésre válaszolva, ezt a bejegyzést tartalmazta: „John Fletcher, a szentség példaképe, amelyből százévente, ha születik egy”.

Fletchernek, mint teológusnak a nagyságát részben jellemzik azok a szerzők, akik életéről és gondolkodásáról írtak. Luke Tyerman, az életrajzírója ezt mondta róla:

Olyat tette a wesleyánus teológiáért, amit rajta kívül abban az időben senki nem tudott volna megtenni. John Wesley utazott, társaságokat alapított és igazgatta őket. Charles Wesley rendkívüli énekeket írt a metodisták számára; John Fletcher pedig (...) magyarázta, kidolgozta és megvédte a tanításokat, amelyekben szívből hittek (*Wesley's Designated Successor* {Wesley kijelölt utóda}).

Már említettük, hogy a metodista mozgalom kezdeti szakaszának teológiája John Fletcher teológiája volt. Említésre méltó az a tény, hogy teológiai írásai elnyerték Wesley elismerését.

Fletcher ezen kívül közvetítő teológus volt, aki középutat keresett a teológiai szélsőségek között, annak megfelelően, ahogy a Szentírás értelmezte. Ez a vonása teszi jelentőssé munkásságát a most vizsgált problémánk szempontjából – azaz a fordulópontra és folyamatra, a megszentelt élet és reménység, a tanítványság és kegyelem hitelvi egyensúlyban tartásának nehézsége és szükségessége szempontjából.

Az a tanítás, amellyel Fletcher fenntartotta ezt az egyensúlyt, és amely szentség-teológiáján átívelt, a kegyelmi korszakok tana volt. Meggyőződése volt, hogy ennek a tanításnak az elhomályosítása egyenlő az eredeti megszentelt élet ellehetetlenítésével, a keresztyén érettséghez szükséges eszménykép és reménység elpusztításával. Ezért folyamatosan sajátos kegyelmi korszak tanára támaszkodott, és azt mondta: „Ez az én kulcsom és kardom.”²

Wesley így fejezte ki egyetértését ezzel a tanítással kapcsolatban: „Fletcher csodálatosan tárta elénk a különböző kegyelmi korszakokat, amelyeknek alá vagyunk vetve. Úgy hiszem, soha ilyen világosan nem magyaráztak még meg egy bonyolult dolgot. Úgy látszik, Isten éppen erre a feladatra hívta el Fletchert.”³

A MEGSZENTELT ÉLET ÉS ISTENISMERETÜNK

Fletcher kegyelmi korszak tanának alapköve a „megelőző kegyelem”, amelyet, mint bibliai tanítást fogadott el, és amelynek kiemelkedő jelentősége van az egész szentség-teológiában. Kulcsfontosságú fegyvere volt ez a wesleyánusoknak az 1770-es években folyó „kálvinista vitában”, és nélkülözhetetlen ahhoz, hogy sikerrel válaszoljunk azoknak, akik kitérnek a teljes predestináció mellett, és tagadják, hogy a megszentelt élet és a bűnöktől való megszabadulás elérhető ebben az életben. Ez a tanítás határozottan állítja, hogy Isten kegyelme, rendkívüli jósága és célja az emberekkel állandó, mindenre kiterjedő és megelőző minden tudatos emberi reakciót az Isten és ember közötti találkozásban.

Fletcher, csakúgy, mint Wesley, biztos volt benne, hogy a kegyelem elárasztja az emberi élet minden formáját, még az Isten ellen lázadó vagy a róla tudomást sem vevő életet is. Ez a megelőző, már előbb meglévő kegyelem az, amely mindenkor körülveszi az embert és elé siet. Ez az előfeltétele annak, hogy az ember ismeretet szerezzen Istenről és tudatosan válaszolhasson Isten Krisztusban megjelenő megváltó kegyelmére. Ez teszi lehetővé a szabadságot és a felelősséget is.

Fletcher arra a következtetésre jutott, hogy ha Krisztus vállalta a halált minden emberért, ahogy a Szentírás tanítja, kétségtelenül létezik evangélium mindenki számára. Egy „általános evangélium” tehát minden ember előtt megnyilvánul, annak megfelelően, hogy világosabb vagy kevésbé világos kegyelmi korszakban él-e.⁴

Magát a „kegyelmi korszakok” fogalmát Fletcher az Istenről szerzett ismeretekre alkalmazta, amellyel minden embert nagy vonalakban osztályozni lehet. Miközben az Isten ismeretében végtelen számú fokozat létezik, van három fő fokozat, azaz három különböző kegyelmi korszak: (1) az Atyáé (a pogányoké és a zsidóké); (2) a Fiúé (Keresztelő Jánosé); (3) a Szentléleké (Krisztus tökéletes evangéliumáé).⁵

Mindegyik kegyelmi korszak egy-egy embercsoportra jellemző. Fletcher úgy érezte, hogy a kegyelmi korszakokról szóló tanában történelmi áttekintést is ad. Ezzel megerősítette, hogy bár az istenismeret lehet részleges is, attól az még valódi és fontos. Ez azt jelenti, hogy az emberi létezés a „szabadság a függőségben” elve körül forog. Az ember az élet minden területén Istentől függ, de emellett ennek a függő létezésnek minden részében szabad és felelős. Cserében ez azzal jár, hogy Isten sehol sem marad tanúságtevő nélkül. Krisztus testetöltése előtt Isten kijelentette magát a zsidók közösségén belül és a pogányok között egyaránt, akiknek így a felelőssége a teljes evangélium befogadásának előkészítése lett.

Ami azonban ezen túlmutat, és céljaink szempontjából fontosabb is, az az, hogy Fletcher meg volt arról győződve, hogy az egyén lelki zarándokútjának minden egyes szakasza Isten történelem folyamán megfigyelhető kegyelmi korszakainak a megisméltése. Azaz, a kinyilatkoztatás megtapasztalásában az emberek rendszerint egymást követő állomásokon mennek át, amelyek hasonlóak az Atya, a Fiú és a Szentlélek korszakaihoz. Ezért a kegyelmi korszakok magyarázatának rá kell

világítania Isten személyes viszonyára a megszentelt életútjukat járó hívőkkel.

1. *Az Atya kegyelmi korszaka*

Ebben a kegyelmi korszakban Istennek egy általános és egy konkrét (partikuláris) kinyilatkoztatása is bennefoglaltatik. Az Atya általános kegyelmi korszaka arra az istenismeretre utal, amellyel a „pogányok” bírnak, azaz az olyan emberek, akik sohasem hallottak Isten választott népéről, Izraelről, sem Krisztusról, sem a Szentlélekről. Ez a természeti vallás birodalma, amelyben az embert a természet ismerete vagy annak törvényei irányítják, és az alapján ítéltetik meg, hogy ezekhez mennyire ragaszkodik. Erről a kegyelmi korszakról beszélt Péter, amikor ezt mondta: „minden nép között kedves előtte [Isten előtt], aki féli őt és igazságot cselekszik [a saját világossága szerint]” (ApCsel 10,35).

Az Atya konkrét (partikuláris) kegyelmi korszakát Fletcher a „júdaizmus kegyelmi korszakának” nevezte, ami az Izrael számára adott „világosabb” kinyilatkoztatásra utal. Ebben benne van a Mózesnek adott erkölcsi törvény, ami nem volt egyéb, mint egy új kiadása a természeti törvénynek, amit Ádám kapott a bűnbeesés után. Ennek a kegyelmi korszaknak az üzenetét tömören összefoglalják Sámuel szavai: „Csak féljétek az Urat, és szolgáljátok őt híven, teljes szívből [a Törvény szerint]⁶ (...) Ha azonban mégis gonoszul éltek, elvesztek” (1Sám 12,24-25).⁷

A pogányság és a júdaizmus korszaka alatt is várják a Megváltót, de az Atya kegyelmi korszaka alacsonyabbrendű a Megváltóról alkotott képzetek alacsony szintje miatt. Ennek ellenére ez egy jó és az előkészítéshez szükséges szakasz, mert ennek a kegyelmi korszaknak az *ígérete a Fiú eljövetele*.⁸

2. *A Fiú kegyelmi korszaka*

Ez a kegyelmi korszak Krisztus eljövetelével lépett életbe, és azoknak az istenismeretéhez kapcsolódik, akik ismerik Krisztus életét, és az Ő szeretetének és szelídségének példája lebeg előttük. Bűnbánattal, hittel és engedelmisséggel szólít a megváltásra.

Fletcher ezt a kegyelmi korszakot már keresztyénségként írta le, de még mint „gyermekít”, mert hiányzik belőle „az Isten országának hatalommal való eljövetele”, a Szentlélek állandóan jelenlévő ereje.

Krisztust, mint testben megjelent Megváltót látják, aki a megváltás külső munkáját hajtja végre.⁹ Ennek a korszaknak az ígérete a *Szentlélek eljövetele*.

3. *A Szentlélek kegyelmi korszaka*

Ez a kegyelmi korszak az első keresztyén pünkösddel kezdődött, és azoknak az istenismeretére utal, akiknek már tudtára adatott az igazság gyümölcseivel és Isten szeretetével való betöltekezés lehetősége. Fletcher ezt a kegyelmi korszakot „Krisztus tökéletes evangéliumának” nevezte, amely magában foglalja a korábbi kegyelmi korszakok legjavát. A Szentlélek kegyelmi korszaka a korábbi korszakokat is tartalmazza teljes érettségükben, ráadásul a Szentlélek eljövetelét, állandóan jelenlevő, megszentelő Vigasztalóként az engedelmesek számára.

A tökéletes keresztyén életnek ebbe a kegyelmi korszakába Isten oltalmazón vezeti be az embert a Szentlélekbe való bemerítés által, ami a lélek számára elhozza a lelki megváltást és a bűntől való megszabadulást hit által, Krisztus halálának, feltámadásának és dicsőségének különleges segítő erejével. Fletcher szerint „ezért Ő olyan Vigasztaló, aki nem csak *velünk*, de *bennünk* is van”. Ennek a fejlettebb kegyelmi korszaknak az ígérete *Krisztus második eljövetele*.¹⁰

4. *A kegyelmi korszakok egysége és fejlődése*

Fletcher hangsúlyozta, hogy bár ezek a kegyelmi korszakok nem bírnak azonos jelentőséggel, mégis mind ugyanannak az evangéliumnak a megjelenési formái. Annak a meggyőződésének adott hangot, hogy egyetlen „örökérvényű evangélium” létezik, a zsidó és a keresztyén evangéliumok csak ennek a legvilágosabb kifejezései közül valók. Ez abból is látszik, hogy a három kegyelmi korszaknak egy közös célja van – mégpedig az, hogy kijelentsék a szent Isten különböző megtestesüléseit, hogy „felemeljék az embert jelenlegi alacsony állapotából; és hogy tökéletesítsék a jellemét”.

Ugyanaz az Isten létesít személyes kapcsolatot az emberrel, aki „működtet mindent a kegyelem királyságában” minden kegyelmi korszakban. Fletcher szerint tehát „soha nem volt olyan időszak, amelyben a Fiú és a Szentlélek ne munkálkodtak volna a hívők megváltásán”, bár „volt olyan idő, amikor a Fiú testet öltött a földön”, és „amikor a Szent[lélek]

nyilvánvalóbb módon kezdett munkálkodni”. „Az Ó- és az Újszövetség kétségkívül bizonyítják, hogy a Szentlélek különleges befolyása minden korszakban egyaránt megtapasztalható a hívők számára.”¹¹ Ezek szerint a Szentlélek *személyes* – mint a szentség egésze – és tevékenységét nem lehet egy meghatározott korra leszűkíteni. A Lélek, mint a szél, oda fúj, ahova akar.

Ez a magyarázat hasznos lehet néhány ószövetségi ember lelki tapasztalatainak értelmezésében. Amikor Isten felfedi az ember előtt saját szent jellemét, akkor egy bizonyos fokú erkölcsi szentség mindig hangsúlyt kap. Ézsaiás próféta, bár kivételesen, mégis példája a szentség személyes megtapasztalásának Krisztus történelmi megjelenése előtt. Miután megvallotta bűnét, Isten megérintette ajkát és biztosította: „bűnöd el van véve, vétkeid meg van bocsátva” (Ézs 6,7).

Ezzel az ószövetségi megtisztítással kapcsolatban Dr. D. Shelby Corlett megjegyezte: „Ezzel a csodálatos élménnyel Ézsaiás a szent Isten legfelsőbb természetét tapasztalhatta meg.” Erre az esetre és Dávid kérésére utalva, hogy „tisztá szívem” (Zsolt 51,7; 10) kapjon, Dr. Corlett tovább hangsúlyozta: „ Hiszem, hogy egy szent Isten nem engedhette, hogy az ilyen fokú éhség és a tisztaság utáni őszinte vágy kielégítetlen maradjon”, jóllehet „ezeket a tapasztalatokat nem tarthatjuk *teljesen* egyenrangúnak a szentség teljes újszövetségi normáival”,¹² ahogy azok a Szentlélek kegyelmi korszakában megjelentek. Ezzel ugyanazt az igazságot erősítette meg, amit korábban Fletcher kifejtett.

Fletcher számára tehát az őszinte engedelmesség eredménye minden kegyelmi korszakban „a megmentő hit egy foka”. Az Újszövetség parancsa nem csak a hit, hanem a szeretet is – egy olyan hit, amelyet a „szeretet mozgat”. Következésképpen, aki az igazságot kezdi szeretni bármelyik kegyelmi korszakban, a végső megváltás felé halad. Így a hittel körülvevő igazság minden kegyelmi korszakban különböző mértékben alakítja át a lelket. A hit egységes, bár különböző fokozatokban létezik, ezért írhatott így Fletcher:

Nem teszek nagyobb különbséget egy igaz pogány és egy Krisztusban levő atya hite között, mint a pirkadat és a déli napfény között. Egy őszinte zsidó világossága és egy őszinte keresztyén világossága éppúgy ugyanaz, mint ahogy a nap fénye is azonos egy hideg, felhős, márciusi napon és egy derült májusi napon. A különbség Noé, Mózes,

Keresztelő János és Jézus Krisztus őszinte tanítványainak megváltó hite között csak a hit *mélységében*, nem pedig annak fajtájában van.¹³

A hit, amely ezt az elfogadást megvalósítja Istennél, nem „racionális” hit, amely nem nyújt többet, mint hogy mentálisan jóváhagy egy vallási igazságot, hanem „szeretetteljes” hit – „lelki megtestesülés” –, amely élő, szívből jövő, szerető és engedelmes. Egyedül az a „megmentő”, „megigazító” hit, amely „szívből hisz a megváltó igazságban a belső és [amint lehetőség nyílik rá] a külső megigazultság felé haladva, az ember saját világossága és kegyelmi korszaka szerint”.

Az üdvözítő hit az egyén teljes erejét lefoglalja, azaz énjének a lelki fejlődés mindenkori fokán elérhető teljességét. A hit csak akkor „megmentő” és „tevékeny”, ha élő, a megigazuláson munkálkodó és igazságot szerető.¹⁴ Addig tehát egyetlen szakaszban sem létezik *megváltó* istenismeret, amíg az ember engedelmesen el nem fogadta *teljes lényével* – amennyire annak tudatában van – az Isten által feltárt igazságot.

Wesley osztotta Fletcher nézeteit a hit egységességéről és fokozatairól, és arról, hogy a megváltás, a megigazulás minden kegyelmi korszakban lehetséges. Kifejtette, hogy a hitnek nincsenek különböző fajtái, csak fokozatai. „Ez a [z egyetlen] hit ment meg, igazít meg és szentel meg minket; a szónak a legnemesebb értelmében.”¹⁵ „Bármilyen legyen is a hit, ez az, ami a megváltásban egyik pontról a másikra vezet. (...) Hitben növekedni annyi, mint elvezettetni a kegyelem megtapasztalásának legalacsonyabb szintjeitől a legmagasabbakig.” „Ahogy a hit növekszik, a szeretet is nő. (...) Hitről hitre kell jutnunk, ahogy szeretetben is haladnunk kell.” Nem számít a fokozata, „a hitnek minden állomása kedves Isten előtt, megment a haragjától és a bűn büntetésétől”.¹⁶

Fletcher és Wesley számára a hit elsődleges valóság a keresztyén gyakorlatban, de nem a teljessége annak. Eszköz egy magasabbrendű cél eléréséhez. Ezért Wesley nyomatékosan kiemelte: „A hit önmagában – még a keresztyén hit is (...) csak a szeretet szolgálója.”¹⁷ A hívő megszentelt életének célja „a hit teljessége”. Ez a teljes én odaszentelését jelenti szeretetben, Isten és felebarátaink számára, azaz egész életünk odaszánása Istennek. Ezért a hívő törekvése a megszentelt életre éppúgy a hit működésének eredménye, mint maga a megigazulás. A megigazító

hit – minden kegyelmi korszakban – a szeretet által munkálkodó hitben termi meg gyümölcsét.

Fletcher számos példával magyarázta felfogását a kegyelmi korszakok egységességéről. Gyakran illusztrálta nézeteit Jézus talentumokról szóló példabeszédére utalva. Magyarázata szerint a keresztyénnek, akár a Fiú, akár a Lélek kegyelmi korszakában legyen is, öt talentuma van. Az Atya konkrét (partikuláris) kegyelmi korszakában levő zsidónak kettő, és az Atya általános kegyelmi korszakában levő pogánynak egy. Az egyén azokért a talentumokért felelős, amelyek rábízottak, saját kegyelmi korszaka világosságának megfelelően. És mégis minden ember, függetlenül kegyelmi korszakától, a megelőző kegyelem által „elég világosságot kapott, hogy felfedezze, és elég erőt, hogy végrehajtsa, amit Isten rábízott”.¹⁸

Fletcher azonban hangsúlyozta a kegyelmi korszakok fejlődését is, azt, hogy egy későbbi kegyelmi korszak kinyilatkoztatása magasabb szintű, mint egy korábbié. Tehát például a Lélek kegyelmi korszakának kinyilatkoztatása teljesebb és gazdagabb, mint a Fiúé. Az őszinte embert, ha megfelelő idő áll rendelkezésre és a körülmények is megfelelőek, a Szentlélek elvezeti a Krisztusba vetett hitre és a Szentlélek teljességére. Az ember azonban azt nem írhatja elő Istennek, hogy hogyan nyilatkoztassa ki magát.

Fletcher kegyelmi korszak tana megőrzi a megszentelt élet és a reménység egyensúlyát az istenismeretben, egyedi módon ötvözve az *állandó (szilárd) valóságot és dinamikus minőséget*. Egyrészt látta, hogy a megszentelt életnek és a tanítványságnak különböző fokozatai vannak, és hogy a megszentelt élet a fejlődés minden szakaszában a szeretetre és engedelmessegre épülő hit. Másrészt biztos volt benne, hogy miközben az evangélium áldásai változnak a különböző kegyelmi korszakokban, Isten hűséges, és az engedelmeseket mindig elvezeti a lelki világosság következő fázisához megszentelt életútjukon. Így a remény vagy a kegyelem minden kegyelmi korszakban központi szerepet játszik a hívő életében.

Minden egyes kegyelmi korszakban megtalálható a beteljesedés és az ígéret, a szentség és a reménység motívuma. Tehát minden szakaszban létrejön egy bizonyos fokú istenismeret, de mégis mindig jelen van egy eljövendő gazdagabb tudás ígérete. Így például az Atya kegyelmi

korszaka a Fiú eljövételét ígéri a bűnösök megváltására; a Fiú kegyelmi korszaka a Szentlélek eljövételét ígéri a hívők teljes megszentelésére; a Szentlélek kegyelmi korszaka pedig Krisztus visszajövetelét ígéri szentjeinek megdicsőítésére.¹⁹

5. *A kegyelmi korszakok gyakorlati jelentősége*

Bár ezek a kegyelmi korszakok életbelépésüket tekintve időben követik egymást, az emberi gyakorlatban mégis lényegében egyszerre vannak jelen. Isten kinyilatkoztatása az ember befogadóképessége szerint változik, tehát Isten minden emberrel személyesen bánik. Az egyik ember az Atya kegyelmi korszakának megfelelő világosságot kaphatja, a másik pedig a Fiúénak vagy a Szentlélek korszakának megfelelőt.

Fletcher kifejtette a különböző szakaszokra jellemző lelki vonásokat, kísérőjelenségeket is. Aki engedelmesen él az Atya kegyelmi korszakában, akár annak általános, akár konkrét (partikuláris) változatában, azt Isten elfogadja, de az ilyen embert bizonytalanság és kétség jellemzi. Az Istentől való félelem erősebb, mint a szeretet. Ebben a szakaszban az embernek nincsen bizonyossága és így kellene felkiáltania: „Én nyomorult ember! Ki szabadít meg ebből a halálraítélt testből?” (Róm 7:24). Az ember ebben az állapotában ugyanaz, mint Wesley természeti embere, aki felébredt és az új fényben jár, de még nem szabadult meg sem a bűnhődéstől, sem a bűn hatalmától.

A kegyelemnek abban a szakaszában, amit a Fiú kegyelmi korszakának neveznek, az engedelmes hívőt Isten nem csak elfogadta, hanem kétségeit is eloszlatta. És mivel a szeretet kezd felülemelkedni a félelmen, így kiálthat: „Hála az Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus [szabadít meg]!” (Róm 7:25). Ez a szakasz megfelel Wesley evangéliumi emberének, aki átélte az újjászületést.

Aki ennek a kegyelmi korszaknak az igazsága szerint él, az keresztyén, de nem „tökéletes” keresztyén, amíg be nem töltekezik Szentlélekkel. A keresztyénségnek ebben a „gyermeki” szakaszában a hívőnek *részleges* (egy bizonyos fokú) bizonyossága van, de keresnie kell a Szentlélek ígéretének beteljesedését, ami a Fiú kegyelmi korszakának különleges ígérete. És ahogy Fletcher figyelmeztetett: „ha a keresztyén nem törekszik a [teljes] bizonyosság hitére, a lehető legnagyobb veszélyben van, hogy elveszíti kegyelmi adományát”.

Az apostolok, és azok, akik betöltek Szentlélekkel, hirdetik a Szentlélek kegyelmi korszakát. Ha valaki a világosságban jár, az Igazság hűséges Lelke kegyelmesen elvezeti ebbe a teljesebb igazságba. Itt a félelmet kiűzi a „tökéletes szeretet”, és az ember megkapja a fiúság teljes lelkét, amely az ő lelkével együtt tanúskodik, hogy Isten gyermeke (Róm 8:15-16).²⁰ Ez a hívő megfelel Wesley evangéliumi emberének, aki részesült a teljes megszentelésben.

A gyülekezetekben a kegyelmi korszakok mindegyikében találhatunk embereket. Ezért Fletcher kitartott amellett, hogy az igazi lelkésznek ezeket az állomásokat alaposan ismernie kell, hogy kötelességét hűségesen elláthassa és a teljes evangéliumot hirdethesse. Számos „gyakorlati előnyt” sorolt fel, amelyek ebből az ismeretből származhatnak.

a) Ezzel a tanítással az engedelmes hívők a megszentelt élet bármelyik szakaszában megtanulhatják „egymást elismerni és megbecsülni, hitük különböző foka szerint”. Az ismeretre jutott keresztyén, aki lelkileg a Szentlélek kegyelmi korszakának teljességében él – a tökéletes szeretet uralma alatt – tudatában van annak, hogy a világosságnak különböző fokozatai léteznek. Ezért hálás Istennek bármelyik emberrel kötött kapcsolataért, és mindenkit, aki engedelmes, testvérének fogad el Krisztusban; jóllehet a kinyilatkoztatás vagy szentség, amelyben részesültek, esetleg nem egyformán fejlett. Ezzel egyidőben azonban állhatatos a teljes engedelmisségben az igazság és a világosság iránt, amelyet Isten adott neki. Azt sem fogja állítani, hogy tudja, hogy mások lelki zarándokútjuk során mikor jutottak el az igazság megismerésére. Az ilyen keresztyén életében kialakulhat a megszentelt élet és a reménység finom egyensúlya, mert teljesen biztos Isten bölcsességében és jóságában.

b) Ha megismerkedik ezekkel a kegyelmi korszakokkal, a megszentelt élet minden ígehirdetője képes lesz arra, hogy hallgatói állapotának, befogadó képességeinek és körülményeinek megfelelő lelki táplálékot biztosítson. Néhányan „a hamisítatlan lelki tejet” kívánják (1Pét 2,2), míg másoknak keményebb táplálékra van szükségük. Akik halottak a bűnben és vétékben, azokat fel kell ébreszteni az evangélium alapjaival; azokat, akik már felocsúdtak a bűn káprázatából, a kegyelem ösvényeire kell vezetni; és azokat, akik megmenekültek az eljövendő világ hatalmától,

tovább kell vezetni az evangéliumi, keresztyén tökéletesség felé. Fletcher így figyelmeztetett:

Ennek a néhány szakasznak a gyakorlati ismerete nélkül a lelkész éppúgy képtelen a bűnösök elvezetésére az evangéliumi tökéletességig, mint amennyire egy írástudatlan paraszt képtelen a legmagasabb szintű egyetemi vizsga letételéhez szükséges tudást átadni társainak.

c) A kegyelmi korszakok megfelelő körvonalazásával a megszentelt élet ígehirdetőjének Fletcher szerint

meg kell állapítania a különböző fokozatokban levő hívők egyes állomásainak határait. (...) [hogy] felfedezhesse, *milyen nagyszerű ígéretnek nézünk még elébe* és szünet nélkül esedezhessen ennek az ígéretnek a megvalósításáért. Aki úgy hirdeti az evangéliumot, hogy nem határozza meg ennek a három kegyelmi korszaknak az elválasztó vonalait, az olyan, mintha olyan napórát mutatna be, amelyen az órák nincsenek megjelölve, és amitől zűrzavaron vagy veszélyes tévedéseken kívül nem sok mindent várhatunk.²¹

6. Végkövetkeztetések

Felmerülhet bennünk a kifogás, ahogyan Charles Wesley-ben is felmerült, hogy Fletcher nézete a kegyelmi korszakokról annyira felbátoríthatja a korábbi korszakokban levőket, hogy elégedettek lesznek a „tökéletes keresztyén hit” elérése nélkül is. Ennek a félelemnek Fletcher úgy próbálta elejét venni, hogy felhívta a figyelmet: kegyetlenség, és a Szentírásnak is ellentmondó lenne megtagadni a megváltás és megszenteltség bármely fokát azoktól, akik tökéletesen engedelmesek saját, kevesebb világhosságuk szerint. Úgy gondolta továbbá, hogy mindenféle lelki önelégültség, valamint Isten által az embernek felajánlott lehetőségek elmulasztása arról beszél, hogy az ember hite nem őszinte és az Istennel való kapcsolata nem megfelelő.²² Fletcher így intette olvasóit:

Menjetek tovább, hol küzdve, hol várakozva, a Szentlélek vezetése szerint, amíg át nem mentek az isteni kegyelemnek minden alacsonyabb korszakán és be nem léptek hit által az Isten népének fenntartott nyugalomba, és nem részesültök Isten országában, amely igazság, béke és öröm a Szentlélekben.

Ezzel Fletcher védelmébe vette a Szentlélek kegyelmi korszakának hirdetését, hiszen úgy érezte, ezt „minden helyesen oktatott keresztyének szent vallásunk legbenső lényegének” kell tartania.²³ Az igazi hívó az istenismeret egyetlen fokozatát sem meri a lelki világoosság és élet lehetséges legmagasabb pontjaként kezelni, inkább önként és örömmel halad „hitről hitre”. Akik ezt elutasítják, azok becsapják önmagukat, és azokat Isten nem fogadja el. Ez az a „szent élet” (folyamatos megszentelődés), „amely nélkül senki sem látja meg az Urat” (Zsid 12,14). Ez a szent élet annak az átformáló kegyelemnek a munkája, melyet a mi teljes – általunk elért világoosságnak megfelelő – engedelmességünk tesz lehetővé.

Lehetünk szórszálhasogatók Fletcher tanításának néhány részletével kapcsolatban, vagy bosszankodhatunk a régiesnek tűnő kifejezések miatt, de üzenete alapvető fontosságú a megszentelt élet helyes megértéséhez és szilárd, bibliai hirdetéséhez. Ezen túlmenően megfelel a józan ész és a gyakorlat követelményeinek is. Ha ezt a felfogást figyelmen kívül hagyjuk, elpusztítjuk a megszentelt élet és a reménység, a fordulópont és a folyamat, a tanítványság és kegyelem közötti *alkotó* egyensúlyt. Ahol pedig ez az egyensúly felborul, ott félreértés és zűrzavar lesz a következmény, beleértve azt, hogy nem bibliai módon egyenlőséget teszünk a megszentelt élet és a teljes megszentelődés között; vagy hajlamosak leszünk arra, hogy különbözőképpen ítéljük meg a megszentelt életút más-más szakaszain járó hívőket és minőségi különbséget tegyünk közöttük. Megkísérthet bennünket az is, hogy tagadjuk a tiszta szeretetből álló megszentelt élet lehetőségét, vagy hogy kimagyarázzuk, miért nem tudtuk azt megvalósítani az Úr félelmében.

Fletcher kegyelmi korszakokról szóló tanítása gondosan részletezi, hogy a megszentelt élet a teljes ember teljes létezésére vonatkozik, mindig és mindenhol, nem csak a Krisztusban folytatott élet egy formájához vagy a lelki fejlődés egy meghatározott szakaszához kapcsolódik. Kegyelem által jön, és ez a kegyelem különböző szinteken vagy állomásokon adatik. Bár a kegyelem és a szentség egységes, az ember fejlődése és befogadó-képessége megkívánja ezeket az állomásokat. Isten, aki minden szentség Forrása, bölcs tanítómester, aki alkalmazkodik teremtményeihez. Ő a Végtelen Személy, aki minden egyénnel egyedi módon bánik. Lelkének kegyelmes irányítása által vezeti – és nem hajtja – engedelmes híveit egy

folyton növekvő istenismeretre és egyre szélesebb körű részvételre isteni szentségében.

A kegyelem lényegi egységének érzékelését gyakran figyelmen kívül hagyjuk, pedig legjobb teológusaink ragaszkodtak hozzá. Dr. Wiley például kijelentette: „Azt tartjuk, hogy nincsen különbség a kegyelem természetét illetően a megelőző és az üdvözítő kegyelem között, vagyis mindkettő ugyanolyan természetű.”²⁴

Nem lehet megkülönböztetés a kegyelemben a megigazítás és a megszentelés között, vagy a megváltás bármely más megnyilvánulási formája között. Gondosan kell védekeznünk a üdvözítő és a megszentelő kegyelem közötti félrevezető különbségtétel ellen. Dr. Mildred Wynkoop ezt az igazságot világosan kifejtette:

Mivel a szeretet és a kegyelem Isten személyes jellemvonásai, ezeknek a tulajdonságoknak a kiáradása magának Istennek a kiáradása. A kegyelemnek nincsenek különböző fajtái, amelyek más-más célokat valósítanak meg, hanem az emberi oldalon léteznek a kegyelem áldásainak különböző felhasználási módjai. Ez magyarázza meg a különbségeket a keresztyén gyakorlatban. A kegyelem nem személytelen *erő*, vagy *tárgy*, amit megkapunk. A kegyelemmel Isten teszi magát elérhetővé számunkra. A kegyelem Isten megváltó szeretetének teljes skálája, korlátozás nélkül élénk tárva. A kegyelem eredményét azonban korlátozza, hogy az ember mennyire képes megragadni Istent. Minden lépés Isten felé és minden lépés szeretetének sugárában megköveteli a legmagasabb szintű és legnemesebb választ, amelyre az ember mindenkor képes. Ezek az ember útján levő állomások, nem pedig Isten különböző „ajándékai”.²⁵

A kegyelmi korszakok tanával Fletcher nem azt állította, hogy az ember az ismeretnek azt a fokát kapja meg, vagy annak engedelmeskedik, amit ő választ magának; a megszentelt életúton járás engedelmesség minden világosságnak, amiben az ember részesül, és a *képességünk szerinti legfelelősségteljesebb* élet elfogadása. A világosság és a felelősség mégis tovább növekszik a Szentlélek vezetése alatt. Így a megszentelt élet és a remény együtt járnak.

Ez egy egyszerű tétel, és bár alapvető fontosságú, mégis sokan figyelmen kívül hagyják. Vajon időnként kiegyensúlyozatlan és zavaros igehirdetésünk a megszentelt életről nem adott-e okot hallgatóinknak

arra, hogy úgy gondolják, legalább kétféle keresztyén mérce van – egy azoknak, akiket „csak megváltottak”, egy másik pedig a megszentelt életúton járóknak? Vajon ez a hibás gondolkodás nem akasztotta-e meg a valódi keresztyén fejlődést és nyugtatta meg a közömbösek és önteltek lelkiismeretét? Vajon nem eresztett-e gyökeret közöttünk az a téveszme, hogy a teljes megszentelődés eléréséig a hívőnek nem kell teljes engedelmességgel követni Jézust; és hogy az énünk járhatja a saját útját, miközben a lelki életünk meghatározatlan ideig várat magára? Nincsenek-e sokan, akik egy gúnyos megjegyzéssel próbálják igazolni sikertelenségüket a Lélek gyümölcsének megtermésében, miszerint ők nem a megszentelték közül valók, tehát nem esnek ugyanazon elbírálás alá?

Fletcher így leplezte le az ilyen érvelés fogyatékkosságát:

Ha a legfelelőtlenebb kereskedő sem mondhatja, hogy „én csak haszontalan apróságokat árulok és ezért el kell nézni nekem, ha hamis a mérlegem” – ha még az ilyen kereskedőnek is olyan igazságosnak kell lennie a boltjában, mint egy bírónak a törvényszékben; ha a legalacsonyabb rangú önkéntes katonának is annyi bátorságot kell tanúsítania szerény beosztásában, mint egy tábornoknak magas pozíciójában –

akkor ez alkalmazható minden hívőre, bármilyen kegyelmi korszakban legyenek is. Valóban, „az evangélium erkölcsi követelményei ugyanazok minden korban és minden körülmény között”.²⁶

Fletcher hasonlata felfedi, milyen idegen a szentség bibliai felfogásától az ilyesfajta okoskodás. Az igazság az, hogy a keresztyén élet és a megszentelt élet egy és oszthatatlan. A gyakorlatban ugyanazt imádkozza az ember minden új és lényeges állomás elérésénél, mint az azokon való haladáskor. Technikailag és teológiailag megállapíthatunk érvényes különbségeket, de a könyörgés lelkülete ugyanaz, mégpedig a teljes odaszánás Krisztusnak, amennyire csak tudatában van az ember saját magának.

Milyen nevetséges is lenne így imádkozni:

Istenem, csak azért, hogy meglegyen, kérem múltbeli vétkeim bocsánatát, a megújítást, az újjászületést és ennek a gyötrő kárhozatnak az enyhítését, de kérlek értsd meg, Jézus, hogy nem kívánok teljes megszentelést; nem ajánlom fel magam eszközül a szolgálatodra. Az

akaratomat, a tehetségemet, a jövőmet, az álmaimat, a törekvéseimet megtartom magamnak – legalábbis egyelőre. Lehet, hogy majd később fenntartás nélkül alárendelem magam Neked. Hát akkor köszönöm, hogy a *Megváltóm* lettél; lehet, hogy ha majd eljön az ideje, az *Uram* és Mesterem is leszel.

Nem nehéz elképzelni, milyen keveset érne egy ilyen ima.

Ezzel szemben, a bibliai szentség minden pillanatban megkívánja egész valónkat. Ismét Dr. Wynkoopot idézve:

A Bibliában az engedelmisség megengedhető alsó határa mindig az általunk teljesíthető maximális engedelmisség. A képesség változhat, de a felelősség mindig akkora, mint a lehetőség. Amikor „tökéletes engedelmisségről” és „tökéletes szeretetről” beszélünk, nem arról van szó, hogy teljesen érett befogadóképességet feltételezünk. Egy gyermek is megfelelnet a követelményeknek, tökéletlen [éretlen] fejlettsége ellenére is. A követelmény a mindenkori teljes ember.

De még ennél is fontosabb, hogy *mindent*, amit erkölcsi felelősségünkkel megtehetünk, azt *meg is kell* tennünk. Nem azt a hitet kéri rajtunk számon, ami nincs, hanem azt, ami a *miénk*, azért hogy azt teljes odaszánással *gyakoroljuk*.

(...) Még egy „kis” hit is az Isten felé nyitott, teljes ént jelenti.²⁷

Krisztus vagy az egész életünk Ura – bármilyen kicsi vagy nagy Úr legyen is a nekünk adatott világosságtól függően –, vagy egyáltalán nem Ura az életünknek.

Fletcher azonban, összhangban a Szentírással, biztos volt benne, hogy amint az ember engedelmisségben jár, rá fog jönni, milyen mélyen gyökerezik hajlandósága arra, hogy énjét dédelgesse, és ezért szükség van a szív radikális körülmetélésére és *teljes* megtisztítására. Az engedelmes hívő azonban, miután egy új és mélyebb módon szembesül önmagával, szívesen aláveti magát ennek a szívsebészeti beavatkozásnak – hogy míg korábban „befelé hajlott” (Luther kifejezésével), most „kifelé hajoljon” Isten és az emberek felé. Ez a teljes megszentelődés pillanatában jön létre.

Az utolsó fejezetben ennek a fordulópontnak, ennek a pillanatnak szenteljük figyelmünket, valamint arról a keresztyén tökéletességről lesz szó, amelyben ez a pillanat, ez a fordulópont megnyilvánul. Nem lenne azonban a magyarázatunk megfelelő, ha nem ismernénk el teljesen

Fletcher és Wesley génuszát a „fegyelmezett szeretet” és a „törekvő szeretet”, vagyis a megszentelt élet és a reménység összekapcsolásában. Mindkét fogalom a Szentírásból származik. Az előbbi kidolgozásához sokat tanultak a szentség ortodox hagyományaiból, míg az utóbbit saját anglikán örökségük hangsúlyozta. Ennek a két felfogásnak a szintézisét tartotta Wesley – akinek a gondolatait Fletcher rendszerezte – a szentség-teológiához történő legjelentősebb önálló hozzájárulásának. Élete vége felé ezt írta egy barátjának: „Ez a tanítás [a *teljes* és a *folyamatos* megszentelődés különleges ötvözete] az a nagyszerű letét, amelyet Isten a metodistáknál elhelyezett, és aminek a népszerűsítéséért láthatóan elhívott bennünket.”²⁸

A szentség-teológia idegen lenne Wesley szellemétől, mint ahogy hiányos, kiegyensúlyozatlan és a Bibliának is ellentmondó lenne, ha nem őrizné meg ennek az alkotó feszültségnek mindkét pólusát – a szentséget és a reményt, a fordulópontot és a folyamatos fejlődést, a tanítványságot és a kegyelmet, a teljes és a folyamatos megszentelődést, a felelősséget és a keresztyén szabadságot. Enélkül az egyensúly nélkül a megszentelt élet mozdulatlan maximalizmussá, ezoterikus kvietizmussá (befeléforduló elmélkedéssé), vagy akár veszélyes antinomizmussá (törvényellenességgé) is csökevényesedhet.

4

A megszentelt élet és a teljes megváltás

A megváltás, legtágabb értelmében véve, magában foglalja az üdvözítő kegyelem kezdetét és addig tart, míg meg nem szabadulunk ennek a bűnös világnak a hatásaitól. Beszélhetünk róla úgy, mint *múltbeli eseményről, jelen tapasztalatról és jövőbeli reménységről*. Az üdvösségről beszélve, a Szentírás mindhárom igeidőt alkalmazza: (1) a *múlttal* kapcsolatban „üdvözített minket”, „szabadított” (Tit 3,5; 2Tim 1,9); (2) a *jelenben* „üdvözülünk” (1Kor 1,18; 2Kor 2,15) és (3) a *jövőben* „üdvözíteni fog” (Róm 5:10, 13,11; Mt 10,22; ApCsel 15,11; 1Pét 1,5).

Tehát a Biblia igazolja a jogosságát annak, hogy a szentség-teológia különbséget tesz a megigazulásban és a helyreállításban megjelenő *kezdeti*, bevezető megváltás, a *teljes* megszentelődésben megnyilvánuló teljes megváltás, a kegyelem általi növekedésben megnyilatkozó *folymatos* megváltás és a megdicsőüléssel járó *végző* megváltás között.

A megváltás „megszabadulás” a bűntől. Ezért mondjuk azt, hogy a megigazulásban megszabadulunk a bűn *múltjától*, azaz a *bűnhődéstől*, és ezzel egyidőben az újjászületésben megszabadulunk a bűn *hatalmától*; a teljes megszentelődéssel megszabadulunk a bűn *szennyétől*; és a megdicsőüléssel meg fogunk szabadulni a bűn *jelenlététől* és hatásaitól. Mindegyik szakaszban percről percre *folymatosan* szabadulunk meg, folymatosan megy végbe a megváltásunk.

Az a megszentelt étellel kapcsolatban széles körben elterjedt megfogalmazás, hogy az embert Isten a megtérésekor megváltja és a megváltott ember később megszentelődik, nem egészen bibliai. Az igazság az, hogy az ember akkor is megszentelődik (kezdeti megszentelődés), amikor megtér, de a megváltás akkor is *folymatódik* amikor az ember elérte a

teljes megszentelődést. Talán közelebb áll a bibliai felfogáshoz, ha azt mondjuk, hogy az ember megváltása nem befejezett, amíg nincs *teljesen* megszentelve. Még ez sem ad azonban teljes képet, hiszen az ember csak az utolsó napon lesz *teljesen* megváltva.

Mivel a szentség az életnek az a minősége, amely a megszentelődés folyamatán illetve a megszentelés aktusán keresztül történő megváltással jön létre, és a szentségnek vannak fokozatai, így a megváltásnak is vannak fokozatai, állomásai.

Bennünket most az a szakasz érdekel, amelyben azok járnak, akiket Wesley „Krisztusban levő atyáknak” nevezett, és akikre korábban, a második fejezetben utaltunk. Fletcher azt tanította, hogy az ilyen emberek a „Szentlélek kegyelmi korszakában” élik lelki életüket. A hitvallás, amely a megszentelt életnek ezt a szakaszát mutatja be, jól körvonalazódik a Názáreti Egyház *Hítelvek* X. cikkelyében:

Hisszük, hogy a teljes megszentelődés Istennek az, az újjászületést követő cselekedete, melynek során a hívő megszabadul az eredendő bűntől, vagy megromlott természettől. Teljes megszentelődés- kor az egyén eljut arra az állapotra, amikor életét teljesen odaszánja Istennek és engedelmeskedik a benne tökéletessé lett szeretetnek.

Mindez a szentlélekkeresztségkor történik, és magában foglalja a szív bűntől való megtisztítását és a Szentléleknek a szívbe költöző jelenlétét, aminek eredményeképpen a hívő erőt és hatalmat kap az élethez és a szolgálathoz.

A teljes megszentelődést a Jézus vére teszi lehetővé, és mi hit által kapjuk meg azonnal, mikor teljesen odaszenteltük magunkat Istennek. Erről a kegyelmi állapotról, a teljes megszentelődésről a Szentlélek tesz bizonyosságot.

Ezt az átélést többféle kifejezéssel is szoktuk illetni, melyek a teljes megszentelődés különböző fázisait jellemzik. Ilyenek például: tökéletes keresztyén élet, tökéletes szeretet, a szív tisztasága, szentlélekkeresztség, az áldás teljessége és a keresztyén szentség.

Ebben a kijelentésben az tűnik kulcsfontosságú állításnak, hogy a teljes megszentelés Istennek olyan munkája, amely hit által azonnal elhozza: (1) a szabadságot és *megtisztulást az eredendő bűntől*; (2) *bizonyosságot a Szentlélek megingathatatlan jelenléte által*, aki felruház a szolgálathoz szükséges erővel; és (3) *Istennek való teljes odaszentelést*.

Ennek a zárófejezetnek az a célja, hogy annak fényében, amit eddig mondtunk a megszentelt élet zarándokútjáról, megvitassuk azokat a témákat, amelyek alapvető fontosságúak a *teljes* megváltásról vallott nézeteink szempontjából, és hogy eloszlássunk néhány, a témával kapcsolatos félreértést. Fletcher gondolataira támaszkodva külön figyelmet fordítunk a teljes megváltásról és a bűnről, a teljes megváltásról és a bizonyosságról, és a teljes megváltásról és a keresztyén tökéletességről alkotott elképzeléseink tárgyalására.

A TELJES MEGVÁLTÁS ÉS A BŰN

A megszentelt élet és a bűn tökéletes ellentétben állnak egymással. Ezért, ahol a szentség nő, ott a bűn csökken. A bűn, tágan értelmezve, Isten dicsőségének mindenféle hiányát jelenti. Az elképzelés, hogy a bűn a cél elhízáása, az isteni mérce el nem érése, megfelel a Biblia tanításának. A teológusok ezt esetenként a bűn „objektív” vagy „törvény szerinti” meghatározásának hívják. A bűn elsődleges bibliai jelentése azonban Isten ismert törvényének akaratlagos, szándékos, előre eltervezett áthágása vagy figyelmen kívül hagyása. Ezt gyakran a bűn „szubjektív” vagy „erkölcsi” meghatározásának nevezik.

Ezek között meg kell tartani az egyensúlyt, mert egyik a másik nélkül vagy kétségbeeséshez vagy önteltséghez; a földi élet és a bűnös élet fogalmának összekeveréséhez vagy a felelősség alóli kimagyarázkodáshoz vezethet.

A megszentelt élet és a bűn egyaránt személyes jellemvonásokra, valamint Istenhez és a többi emberhez fűződő viszonyra utal. Ezért Fletcher bevezette a személyes felelősséget jelző *bűntudat* fogalmát, hogy fenntartsa az egyensúlyt a bűnnek e két formája vagy szintje között.

A bűnös cselekedetet úgy határozta meg, mint Isten törvényének áthágását, és megállapította, hogy az ember a következő két törvény valamelyike alatt él: (1) „Teremtőnk evangélium és Krisztus nélküli törvénye” vagy (2) „Megváltónk evangéliumi, értünk közbenjáró törvénye” alatt. Az első törvény tekintetében, amely Ádámnak adatott a bűnbeesés előtt, és amely teljes alkalmazkodást követel, Fletcher és Wesley tagadták a „bűntelen” tökéletesség lehetőségét. Az ember mentális és testi ereje

annyira csekély, hogy elkerülhetetlenül hibákat követ el, így ennek az eredeti törvénynek az ítélete szerint örök törvénszegő.

Ezzel a mércével mérve Fletcher Luther Mártonnal együtt elismerte: „Az igaz ember minden jótettével vétkezik.” Ezzel a törvénnyel kapcsolatban csak Krisztus mondhatja: „Mentes vagyok a bűntől: Ádám törvénye szerint ártatlan vagyok.” Ezt a törvényt Krisztus betöltötte az ember helyett, de most az ember – ahogy a bűnbeesés után Ádám is – új törvényt kapott, amelyet *be lehet* és *be is kell* tartani, és amelyet az érett keresztyének valóban *be is tartanak* őszinte bűnbánat és élő hit által. Ennek az evangéliumi törvénynek a betöltése a szeretet.¹

Az eredeti, „evangélium nélküli” törvény szerint minden bűnnek azonos büntetése van. Ezt a törvényt azonban felváltotta Krisztus evangéliumi törvénye, ami az ember akaratával és szándékával is kapcsolatban áll. Fletcher megállapította, hogy a második törvény szerint nem minden bűn azonos súlyú, mert egy „különös kegyetlenséggel elkövetett bűntett” más, mint a „hirtelen felindulásból elkövetett bűntett”. Ezt részben Jézusnak azzal a megjegyzésével támasztotta alá, hogy a farizeusok „kárhozata nagyobb lesz”.²

Ezen kívül fokozati különbséget tett a szándékos és a tudatlanságból elkövetett bűnök között, amelyek a megértés korlátaiból erednek. A tudás hiányosságai hibákhoz vezethetnek a megítélésben és ennek következményeként a gyakorlatban is, de ha az ilyen bűnben nincs rosszindulat, és ha megvallják, Isten nem kéri számon az emberen. Tehát a tudatlanságból elkövetett vétek bűntudat nélkül marad. A bűn nagyságával arányosan változik a bűntudat nagysága is, függően az elkövető lelki érettségétől vagy ismeretétől.

Fletcher leszögezte azonban, hogy az ember felelős a mulasztásból eredő vétkekért, bár végül csak azokért kap büntetést, amelyekben az akarata közreműködött. A *szándékos hitetlenség* az egyetlen halálos bűn. A felületes bűnök, amelyek között tudattalan mulasztások is előfordulhatnak, Isten igazságossága és szentsége ellen való bűnök, de a szándékos hitetlenség és a folyamatos bűnös cselekedetek a kegyelme ellen is irányulnak, és ezért megbocsáthatatlanok.³ Az ember tehát csak szándékos bűneiért bűnhődik, de felelős a tudatlanságból elkövetett vétek megvallásáért és kijavításáért is, amikor azok tudomására jutnak.

Ahogy az ember egyre több világosságot kap Istentől, egyre inkább tudatára ébred bűneinek. Ez egybevág azzal az újszövetségi tanítással, hogy a bűn ismerete a törvény által jön létre (Róm 7,7; 5,13; Gal 3,19; 1Tim 1,9). Ez nem azt jelenti, hogy amíg valaki új életre nem kel és bűntudatra nem ébred, addig nem követ el bűnt, hanem azt, hogy mielőtt valaki ismerné a törvényt, addig nem kell *bűnhődnie*, és Isten nem *ítéli el*. Minden valódi bűnhődést bűn előz meg, de nem minden bűnnel jár bűnhődés, felelősségre vonás vagy kárhozat.

Wesley ugyanezt erősítette meg *Explanatory Notes upon the New Testament* (Magyarázó jegyzetek az Újszövetséghez) című művében: „A tökéletes szentségtől való minden eltérés bűn, de nem minden bűn megbocsáthatatlan” (1Ján 5,17). Megállapította, hogy Pál úgy követett el bűnt, hogy tudatlanságból üldözte az egyházat. Ettől a bűne még bűn volt, de „képes maradt a kegyelem befogadására”. Ha a megtérése ellenére tovább folytatta volna az üldözést, nem lett volna méltó Isten kegyelmére (1Tim 1,13).

Ahhoz, hogy eldöntsük, hogy a keresztyén hívő, aki először ébred tudatára valamilyen hiányosságnak, bűnhődik-e, tisztázni kell a szó jelentését. Ha a „bűnhődés” alatt egy meggondolatlan vagy elmulasztott cselekvés fölött mélyen átértzett méltatlanságot és fájdalmat értünk, akkor a hívő kétségtelenül bűntudatot érez, bűnhődik, de ha a bűnhődés azt jelenti, hogy Isten kárhoztat és a kapcsolatuk megbomlik és véget ér, akkor nem. Az a fontos, hogy lássuk, hogyan használta Fletcher a bűnhődés fogalmát („kárhozat” értelemben), hogy elkerüljük a bűnnek azt az értelmezését is, amely az emberi lét és a bűnösség közé egyenlőségjelet tesz, és azt is, amely tagadja, hogy tudatlanul is lehet bűnt elkövetni.

Pál apostol világosan megkülönböztette azokat a „bűnöket”, amelyeket a Szentírás világosan úgy értelmez, hogy akaratlagosak, és azokat, amelyeket joggal nevezünk „gyengeségnek”. A rómaiaknak ezt írta: „mindenki vétkezett, és *hijával van* Isten dicsőségének” (Róm 3,23). Nincsen olyan kegyelmi állapot, amely kizárná a gondatlanságból elkövetett vétkeket, ezért intette Jézus a követőit, hogy imádkozzanak bűnbocsána-tért (Mt 6,12; 18,23-35; Lk 11,4; lásd még 1Jn 1,8-9).

Ha ezt a kérdést nem látjuk helyesen, könnyen azt eredményezi, hogy amikor új világosságra jutunk, megpróbáljuk takargatni önmagunkat. A szentség-mozgalom időnként táptalajává vált olyan hitelvi tanításoknak,

amelyek nem engedik a bűnvallást, vagy annak elismerését, hogy valaki nem Isten alapvető normái szerint cselekszik. Ez váltotta ki többek között W. E. Sangster kritikáját is, miszerint néhányan ennek következményeként

eltompították saját lelkiismeretüket, és azt hiszik, hogy amit tettek, az Isten dicsőségét szolgálta. Amikor a lélek belső ellenőrzése helytelenítőleg figyelmeztetett, rádobtak egy „ígéretet”, és a figyelmeztetést „hitetlenségnek” nevezték. Az idő múlásával a lelkiismeret működése elvesztette pontosságát és erejét, és egyszerűen kijelentették, hogy szabadok a bűntől, miközben olyan bűnöket követtek el, amelyekről a világ fiai közül bárki tudta, hogy rossz.⁴

Fletcher élesen bírálta az ilyen hamis szentséget. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a teljesen megszentelt ember egyik ismertetőjegye, hogy nem takargatja önmagát. J. A. Wood megszentelt életről írt *Perfect Love* (Tökéletes szeretet) című klasszikus művében ugyanezt hangsúlyozta: „Senki sem látja annyira, milyen szüksége van a kiengesztelésre, vagy érzi olyan égetően a szükségét a megbocsátásnak, mint az, aki teljesen megszentelődött. Jobban érzi, mint bárki más, hogy: »Minden pillanatban szükségem van halálad érdemére, Uram.«” Érzékeli a hibáit, keresi megbocsátást és halad tovább végső célja felé. Minden hívő élete, függetlenül a megszentelt életúton megtett előrehaladásától, a megbocsátásra épül. Láttuk az első fejezetben, hogy a megszentelt életmód egyik jellemzője a hangsúlyozott érzékenység a Szentlélek vezetése és feddése iránt. „A szentségben való haladás egyúttal mindig a bűnbánatban való haladást is jelenti”, anélkül, hogy elvesztenénk bizonyosságunkat abban, hogy Isten befogadott házanépe közé.

Az egészséges szentség-teológia nem határozhatja meg a bűn „helyesen értelmezett” fogalmát úgy, mintha abba az Isten mércéjétől való mindenféle elmaradás beletartozna. Ezzel szemben kitartóan ragaszkodik hozzá, hogy nem bibliai az az állítás, hogy *csak* az a bűn, amit az ember annak hisz. A szentség-teológia kijelenti, hogy a bűn, *elsődleges* bibliai jelentése szerint, szándékos törvényszegés vagy szándékos feladása a megszentelt életben és az istenismeretben való előrejutásnak. Kijelenti továbbá, hogy a bűn másodlagos jelentésében is szükséges Krisztus folyamatos engesztelő áldozata. A szentség-teológia megőrzi az alkotó

egyensúlyt a *szándékos büntől* való megszabadulás és annak erősödő tudata között, hogy nem lehetünk *teljesen olyanok*, mint „Krisztus teljessége” (Ef 4,13).

Amit eddig mondtunk, az alkalmazható minden keresztyén hívőre, legyen akár kisedd vagy atya Krisztusban, az első vagy a teljes megszentelődés állapotában. Krisztus evangéliumi törvénye szerint az ilyen ember szabadságot kapott arra, hogy ne kövessen el bűnt. E szerint a mérték szerint nem követ el minden nap bűnt szóval, gondolattal vagy tettel. Krisztus eljövételének éppen az volt a célja, hogy megszabadítsa „népét bűneiből” (Mt 1,21). A hívő ennek következményeként megmenekül a bűnhődéstől és a bűn uralmától. A bűn hatalmát az ember fölött megtöri a kegyelem ereje az újjászületésben.⁵

Mit jelent hát akkor az a bűntől való szabadság, amely a teljesen megszentelt embert jellemzi? Megváltás az „állandóan jelenlevő” bűntől, vagy attól a „bűntől”, amelyről Pál számos alkalommal beszél a Róm 5-8-ban.

Fletcher ezt az „eredendő” bűnt az akaratosság, önfejlőség, mohóság, bosszúállás és makaesség lelkének tartotta. Az eredendő bűn az énközpontúság hamis állapota, saját erőnkre való támaszkodás a megszentelt életúton és az arra való hajlandóság, hogy Istentől függetlenül éljünk – Isten segítségét adottnak véve, vagy túl sokat várva tőle. (Lásd 1Móz 3,1-6; Ézs 14,12-14; Ez 28,2; Gal 3,1-3.) Ezt a hozzáállást nem a szokás hatalma, nem az erre irányuló nevelés vagy rossz példa hozza létre, hiszen már az ember első tudatos választásában megmutatkozik.⁶

Az „eredendő” bűn nem statikus anyag, hanem Isten és ember közötti viszony, amelyben az ember még nem teljesen nyílt meg Isten előtt – bár előzőleg, megtérésekor, azt gondolta, hogy igen. Az eredendő bűn *ereje* dinamikus és személyes voltában rejlik, amelyet csak Isten szeretetének nagyobb ereje győzhet le és ítélhet kudarokra.

Az embernek ez a mély önközpontúsága a szív kútforrának egy pillanat alatt történő radikális megtisztításával kezelhető. A szentség-teológia azt állítja, hogy ez az erkölcsi fordulópont – a „teljes megszentelődés” – összeegyeztethető a gyakorlattal, és hogy a Biblia is ezt tanítja az ún. aorisztikus igeidővel (amely rendszerint pillanatnyi múltbeli eseményt jelöl). Például a Róm 6,13 arra inti a hívőket, hogy egy meghatározott lépéssel, az odaszenteléssel és az alárendeléssel, „adják oda magukat”

Krisztusnak, amelynek hit általi eredménye az, hogy Isten megtisztítja a szívet a bűntől.⁷

Mivel az „eredendő” bűn nem anyagi jellegű – ha az lenne, nem térne többé vissza a gyökerei kiirtása után –, ezért a megtisztításnak, amely egy pillanat alatt megy végbe, állandóan folytatódnia kell. Ezért Fletcher hangsúlyozta, hogy Krisztusra folyamatosan szükségünk van, hogy megvédjen a bűn újbóli megjelenése ellen, amely kiűzetett a lélekből, ahogy a gyertya is szükséges marad a „sötétség” megakadályozásához, jóllehet a sötétséget már eloszlatták.

A kérdés gyakran úgy merül fel, hogy annak, aki teljesen megszentelődött, és később visszatér a bűn útjára, keresztül kell-e újra mennie az újjászületés és a teljes megszentelődés különböző szakaszain. Racionálisan ez két különböző lépés, amelyek általában időben távolabb állnak egymástól. A gyakorlatban azonban nincs szükség észrevehető időeltérésre. Az állomások egyszerűen a szükség tudatának szintjei, és ha a szükség tudatos, azzal már teljesül a feltétel és Isten kegyelme elég. Fletcher megállapította, hogy bár a „megszentelődés általában nem egy nap és nem egy év munkája”, Isten „lerövidítheti megigazító munkáját”.⁸

A teljes megszentelődéshez szükséges egyetlen feltétel a hit. Ez a hit Fletcher szerint (egyetértésben Wesley-vel) az a meggyőződés, hogy Isten megszentelést ígért a Szentírásban, hogy szavát be fogja váltani, *most* fogja beváltani és hogy így is tesz. A hit egyszeri cselekedete azonban nem elégséges. Ahogy nem élhetünk vég nélkül egy lélegzettel, nem tarthatunk fenn lelki életet sem egy pillanatnyi hittel.

Ez egybevág az Újszövetség következetes tanításával, amely a „hin-ni” ígét mindig folyamatos jelenben használja, jelezve a hívő folyamatos felelősségét, hogy új úton, a „hitben járjon”, ami magában foglalja az engedelmességet és a szeretetet (vö. Jn 1,7; 3,16-17; 20,31; ApCsel 13,29; Róm 10,10). Wesley és Fletcher egyaránt tiltakozott az ellen a felfogás ellen, hogy Isten bármikor is olyan állapotba vezetné be az embert, „amelyben elmozdíthatatlanul rögzül az áldott kegyelemben és örökre meg van pecsételve a szentség képmásával; amelyben többé már nem számít, hogy a fa meddő-e vagy sem, hogy jó vagy rossz gyümölcsöt hoz-e – hiszen amikor ültették, akkor igaz volt, tehát még mindig az »igazság fája«”.⁹

Tehát a bűn értelmezésében Fletcher és Wesley kiemelték a megszentelt életút *teljességét* és *folyamatosságát*. A megtérésben elkezdődik a megszentelődés, azaz „a Szentléleknek az a hatalmas munkája a megbocsátást nyert [megigazult] bűnös szívében, amely által erőt nyer arra, hogy »hitről hitre« haladjon”. Istennek ez a tevékenysége a hívőt „a megszentelődés *legmagasabb* (...) [szintjére] emeli”, ami annyi, mint szeretni Istent teljes szívünkkel, lelkünkkel, erőnkkel, értelmünkkel és szeretni felebarátainkat, mint magunkat. Ezt a folyamatosságot szemléltetve Fletcher így írt:

Bármilyen (...) [állapotra] jusson is el a teljesen megújult [teljesen megszentelődött] ember, ugyanazon a állapotra kell eljutnia *mindenkinék*, „aki Istentől született”, csak egy alacsonyabb szinten; és bármi legyen is a *tökéletes* szentség gyümölcse, ugyanannak a *szabálynak* a követése ugyanahhoz a megváltáshoz kell vezessen. Egy az Isten és egy a kegyelem; és Krisztusban lenni annyi, mint hinni és a Szentlélekkel járni.(...) Sem megváltásunk, megigazulásunk teljessége, sem Isten képmására történő megújulásunk nem fejeződik be a feltámadásig. (...) Nem érhetjük el az Istenhez való hasonlóságnak olyan fokát sem, ahonnan ne lenne továbblépés.¹⁰

A TELJES MEGVÁLTÁS ÉS AZ ÜDVBIZONYOSSÁG

Fletcher főleg a belső szentséggel és bizonyossággal foglalkozott, ami alatt olyan *megigazulást* értett, amely eltávolítja a *bűnt*, olyan *békét*, amely megszünteti a gyöttrődést, és olyan örömet, amely eloszlatja a kételyt. Azt, hogy a lelki életnek létezik ilyen minőségi foka, Jézus Hegybeszédével, főpapi imájával a János evangéliumának 17. részében, valamint Pál és Jakab apostoli leveleinek különböző részeivel mutatta be.

A megigazulással és a kezdeti megszenteléssel a hívő megkapja a bizonyosság egy *fokát*. Fletcher szerint azonban egyedül a Szentlélekbe való bemerítkezés hozhatja el a *teljes* bizonyosságot, és ebben az örömben részesülni minden keresztyén előjoga és kötelessége (Ef 5,18; 1Kor 6,19).¹¹

Széles körben ismert, hogy Wesley nem beszélt gyakran a „Szentlélekbe való bemerítkezésről”, nyilvánvalóan annak veszélye miatt, hogy az emberek valamiféle ajándékra vagy érzelmre vágnak Krisztus és Isten akarata helyett. Szintén köztudott, hogy úgy érezte, Fletcher éles

különbségtétele a megigazulással és a kezdeti megszentelődéssel az egyik oldalon és a Szentlélekbe való bemerítkezéssel a másikon azt sugallja, hogy az ember nem kapja meg a Szentlelket a megtéréskor.¹²

Fletcher azonban ezt nem állította. Éppen ellenkezőleg, azt mondta, hogy a megigazulás pillanatában „Isten Lelke együtt tanúskodik (...) [a hívő] lelkével, hogy bűnei megbocsáttak. (...) [a hívő] hatalmat nyer arra, hogy nagyon szeressen, mert sokat bocsátottak meg neki.”¹³ Ennélfogva elnyeri a Lélek tanúságának *bizonyos* fokát.

Ez nem azt jelenti, hogy Fletcher és Wesley nézetei ezen a ponton teljesen megegyeznének. Wesley bevallása szerint „egy kicsit különbözőek, de nem ellentétesek”.¹⁴ Mindketten egyetértettek abban, hogy a megszentelt élet az újjászületéssel kezdődik és hogy a Lélek gyümölcse akkor jelenik meg, amikor az ember hit által „Krisztusba oltatik”. Egyikük sem volt hajlandó az újjászületés jelentőségét lebecsülni a „második áldás” kedvéért. Ez a tartózkodás a megszentelt élet szószólóinál nem mindig figyelhető meg.

Mindenesetre a Fletcher és Wesley között ebben a tekintetben megnyilvánuló különbség a későbbi szentség-mozgalom gondolkodásában is megjelenik. Néhányan azt feltételezték, hogy mivel a szentség munkája nem tökéletesedik ki az újjászületésben, ezért ekkor a Szentlélek egyáltalán nem is adatik. Konkrétan ezt kérdezték: hogyan lakozhat a Szentlélek olyan keresztyénben, akiben ott az „eredendő bűn”?

A kérdés feltételezi, hogy az eredendő bűn anyagi jellegű. Mivel ez a gondolat nehezen érthető, egy magánéletből vett hasonlat segíthet a megértésben. Ha két ember megismerkedik, lehet, hogy mindketten öntudatlanul elzárják magukat a másik elől, azaz nem teljesen nyitottak. Ettől a kapcsolat még lehet gyümölcsöző és hasznos. Ha azonban bármelyikük tudatára ébred ennek az elzárkózottságnak, ki kell nyílnia a másik előtt, különben a kapcsolat megszakad. Ez hasonlít ahhoz, amit a még nem teljesen megszentelődött keresztyén átél. Megtérésekor azt gondolta, hogy odaszánása teljes volt, de később tudatára ébred belső elzártságának, amellyel énjét védi.

Mások nem tagadják, hogy a megtéréssel részesülünk a Szentlélekben, de ezt félreértik, és azt kérdezik: vajon a hívő a kegyelem kezdeti munkájával a Szentléleknek csak egy részét kapja meg, és a többit, a másik részét pedig a teljes megszentelődéskor?

A kérdés úgy fogalmaz, mintha itt mérhető mennyiségről lenne szó, épp ezért félrevezető. Mivel Isten személy és mi is személyek vagyunk, egy személyes hasonlat jobb szolgálatot tehet. Gondoljunk egy fiatal férfi és nő szerelmi kapcsolatára. Szerelmük elérhet egy olyan pontot, amikor megérik az eljegyzésre – egy meghatározott, sorsdöntő és ünnepélyes fogadalmakkal járó fordulóponton. Ez a megtéréshez hasonlítható.

Egy normális kapcsolatban ez az új elkötelezettség a házasság fordulópontjához fog fejlődni, amelyben mindketten *teljesen* odaszánják egymásnak az életüket. Mindketten úgy gondolták, hogy az eljegyzéssel mindent odaadtak, de most, az oltár előtt állva, felismerik, hogy többet kell adniuk. Mégis, mindezt látva, fenntartás nélkül újra elkötelezik magukat. Ez hasonló lehet a teljes megszentelődéshez.

Ezután következik maga a házaselet, amelyben az ember új helyzetekbe kerül, új elkötelezettségeket és áldozatokat vállal – de az örökre szóló elkötelezettséget már nem vizsgálja felül. Ez a teljesen megszentelődött ember életéhez hasonlít.

Később aztán a kapcsolat még mélyebbé válik. Nem lenne helytálló úgy fogalmazni – mérhető mennyiségekre utalva –, hogy ezek a fiatalok megkapják egymásnak egy részét az egyik szakaszban, a többi részét pedig majd később. Inkább azt mondhatjuk, hogy egyre jobban megismerik, megszeretik, megbecsülik és megértik egymást. Egyre jobban érzik magukat egymás társaságában és egyre bizonyosabbak abban, hogy a másik elfogadja őket. Ez semmiképpen sem csökkenti az eljegyzés és a házasságkötés fordulópontjának jelentőségét.

Nincs tökéletes hasonlat, de ha igaz, amit eddig mondtunk – hogy a megszentelt élet *személyes* jellegű –, akkor a hasonlat, amely a Bibliában is szerepel, megfelelőnek látszik. Isten a megelőző kegyelemmel kapcsolatot kezdeményez az emberrel. Isten azonban, ellentétben az emberrel, mindent odaad. Önmagának nem csak egy részét adja, miközben más részét másik embernek tartja fenn, vagy ugyanannak a személynek egy későbbi alkalomra. Isten nem egy olyan emberbarát, aki mikor ajándékot ad, többet tart meg magának, mint amennyit odaad. Ő önmaga teljességét adja minden pillanatban, de az ember befogadó- és cselekvőképessége lelki fejlődése szakaszainak megfelelően változik.

Amikor az ember engedelmesen válaszol, létrejön a jegyesség – beköszönt az újjászületés fordulópontja. Ahogy a kapcsolat mélyül, a hívó

meglátja, mit is jelent ez az eljegyzés – az én teljes odaadását. Lehet, hogy azt gondolta, hogy az ének ez a gondja már megoldódott, de a mélyülő kapcsolat mást mutat. Így szembetalálja magát a második fordulóponttal, a teljes megszenteléssel, amelyben minden szempontból alárendeli magát Istennek. Ezután következik a „keresztyén tökéletesség” élete, amelyet pillanatról pillanatra kell megélni. Új helyzetek jönnek létre és további döntésekre lesz szükség, de az alapvető és sordöntő elkötelezettséget nem kell újra átgondolni. Különleges szolgálatra való elhíváskor például nem állunk döntés előtt abban az értelemben, hogy eldöntjük, *cselekedjük-e* egyáltalán Isten akaratát – bár lehet fordulópont abból a szempontból, hogy megtudjuk, *mi* Isten akaratata. A házassághoz hasonlóan az ember és Isten közötti viszony is egyre gazdagabb és teljesebb lesz.

Az, hogy Fletcher fontosnak tartotta a Szentlélek teljességét, amely teljes bizonyosságot hoz, gondolkodásának nyilvánvaló teleologikus vagy cél-orientált jellegét tükrözi. A keresztyének előtt mindig felmutatta a lelki fejlődés lehetőségeit. Hangsúlyozta, hogy „nem szabad megelégedni csak a bűntől való megtisztulással (...) be kell *töltekezni* a Lélekkel”. Megállapította, hogy a megszentelődés folyamatát az gátolta az első metodisták között, hogy ezt nem szorgalmazták a hívőknel, és hogy

elérendő célként a *bűntől* való megszabadulást tanították, a *Krisztusban való meggyökerezés* és az *Isten teljességével való megtöltekezés* helyett. A Szentlélek kegyelmi korszakát összekeverik a Fiúéval, és mivel az előbbit nem elég világosan adják elő, a formális és langyos hívők azt hiszik, hogy megkapták a Szentlélek ajándékát. Ezért emelkedik a testi hívők száma. Lásd ApCsel 8,16.¹⁵

Fletcher számára az Isten megbocsátása nem a legfőbb jó a keresztyén életben. A Lélek teljességére is szükség van. A betöltekezés jeleiről így írt egy barátjának:

Úgy vélem, (...) többet kaptál, mint megbocsátó szeretetet. Lásd Jn 20,22. Ami téged vizsgálódásra késztet, az az, hogy megkaptad-e a Szentlélek pünkösdi ajándékát, a másik Vigasztalót a maga teljességében. A kegyelemnek ezt a fokát a következő jegyekről ismerheted fel. *Csodálatos kegyelem és bővölködő élet; elpusztítja a(z)[a bűnös] ént, fentről jövő hatalommal tölt el, és tökéletessé tesz a szeretetben.*

Legalább a prófétálás ajándéka kíséri [a hallgatók *épülésére* szolgáló beszéd]. (...) Mindig *diadalt* hoz nekünk Krisztusban.¹⁶

Hasonlóképpen Fletcherhez, Wesley is beszélt egy olyan tökéletességről, ami több mint egyszerűen büntől mentesnek lenni. Ez a tökéletesség pedig nem más, mint betöltekezni az „Isten teljességével”. (*Notes*, Ef 3,19). Dr. Wiley szerint Dr. P. F. Bresee is az „Istennel való betöltekezést” hangsúlyozta, bár nem értékelte alá a megtisztítást sem.¹⁷

Meglehet, hogy igehirdetéseinkben figyelmen kívül hagytuk, amit Fletcher, Wesley és Bresee hangsúlyoztak. Miközben kijelentjük, hogy a teljes megszentelődés a bűn állandó jelenlététől és a szándékos vétkezéstől való megszabadulást jelenti, nem kellene-e azt is kiemelnünk, hogy egyben *Krisztushoz való hasonlóságot*, szeretettel és hatalommal való felruházást is jelent? Nem kell-e „felöltöznünk” Krisztust ahhoz, hogy a „régibert levetkőzhessük”? (Vö. Kol 3,8-10.) Ennek a pozitív tanításnak a hiánya szüntelen lelki önvizsgálathoz vezethet, és ahhoz, hogy az ember szükségtelenül nagy figyelmet fordít az érzéseire és érzelmeire. Aki folytonosan saját lelki állapotát ellenőrzi és azt kérdezi: „Ha ismerném a lelkem mélységeit, mondhatnám-e, hogy *tényleg* teljesen szabad vagyok a büntől?”, az lelki neurotikus. Ez éppolyan ostobaság, mint mindig megkérdezni: „Igazán szeretem a feleségem és kitartanék mellette minden elképzelhető helyzetben?” Az elsődleges kérdés az alapvető és minden pillanatban jelenlevő hűséghez kapcsolódik, hűség Isten akaratához és céljaihoz.

A teljes bizonyosság belső megnyugvást és meggyőződést hoz. Fletcher szerint a pusztá „érzéseket” a teljes bizonyosságtól egy „három szintű bizonyítással” lehet megkülönböztetni: (1) „a Mindenható jelenlétének élő bemutatásával”, (2) „a krisztusi vonzalom” belső bizonyítékával, és (3) „a Szentlélek megszentelő és vigasztaló munkájának vitathatatlan tanúbizonyosságával”.¹⁸ Fletcher legjobban az antinomista felfogástól óvott, amely szerint az ember akkor is élvezheti a teljes bizonyosságot, ha tettei erkölcstelenek vagy igazágtalanok. Ez a kijelentés figyelmen kívül hagyja az ember kárhozát-érzését. Fletcher mégis szerette volna elkerülni, hogy a bizonyosság és a pszichés vagy testi érzetek közé egyenlőségelet tegyenek, ezért ragaszkodott a „lelki érzékenység” fogalmához. Ezalatt olyan hitet értett, amelynek érvényessége Isten jelenlétének személyes

érzékelésében jelenik meg, és amelyet Krisztus kinyilatkoztatásával összhangban levő és a Szentlélek megszentelő munkája által létrehozott külső cselekedetek igazolnak.

A hit különböző fokozatainak megfelelően a bizonyosságnak is vannak fokozatai. Az alacsonyabb szintű kegyelmi korszakokkal is együtt jár egyfajta bizonyosság, mert a Szentlélek „nem tanúskodhat például egy elfogadott, megtört Kornéliusnak arról, hogy semmilyen értelemben nem fogadta el Isten, hiszen a Szentlélek nem tehet egy ilyen nyilvánvalóan ellentmondásos bizonyosságot”, ez azonban egy negatív és átmeneti bizonyosság. A *teljes* bizonyosság a Szentlélekbe való bemerítkezéssel jön el, amely „a tökéletesség állapotában levő keresztyénség hite”.

Nem szabad lebecsülnünk bizonyosságunk jelenlegi fokát. Azzal, hogy edények lettünk, kiürülhet belőlünk az önzés és megtelhetünk Istennel. Ezért tehát megfelelően kell hasznosítanunk „a remény örömét”, amely erősségünk kell legyen, „amíg az Úr el nem jön [teljes bizonyosságban] templomába, hogy ott lakozást vegyen”.¹⁹

A TELJES MEGVÁLTÁS ÉS A KERESZTYÉN TÖKÉLETESSÉG

Fletcher számára a teljes bizonyosság, a tökéletes szeretet és a keresztyén tökéletesség a megszentelt életút ugyanazon állomásának megnyilatkozásai. Ezért a „tökéletes szeretet” ajándéka a teljes bizonyossággal egyszerre adatik. „De amit *egy pillanat* alatt kapunk, az szorgalom és hűség által növekszik és érik. Megkapni egy pillanat alatt lehet, növekedésében pedig a tökéletesség felé halad.” – mondta Fletcher.

Következésképpen, a tökéletes szeretetnek fokozatai vannak. Azoknak a szíve, akik szeretnek „éppúgy bővelkedik a jótékonyságban, mint ahogy a szikrák is tele vannak tűzzel; és kétségtelenül elmondhatjuk, hogy a legkisebb szikra is ugyanannak a tökéletességnek egy fokával ragyog kicsiny sugarában, mint a fényesebb nap tágasabb terében”.²⁰ Azaz végtelen számú teljesen megszentelődött keresztyénnek végtelen fokú tökéletes szeretete lehet. Mennyiségileg ez a szeretet ugyanolyan, csak fokozati különbségek vannak. Fletcher elismerően idézte Wesley-t:

Ha mást keresel, mint a szeretet növekedését, messze jársz az igazságtól, letérőben vagy a királyi útról; amikor azt kérdezed másoktól: „Megkaptad már ezt vagy azt az áldást?” és másra gondolsz, mint a szeretet növekedésére, rosszra gondolsz. (...) Attól a pillanattól kezdve, hogy Isten megváltott minden bűnődből, semmi másra nem kell törekedned, mint hogy növekedjen benned az 1Korinthus 13-ban leírt szeretet.²¹

Wesley felfogását a keresztyén tökéletességről tehát Fletcher úgy erősítette meg, mint ami nem több Isten és embertársaink szereteténél. Tökéletes szeretet, amelyet a Szentlélek áraszt ki a szívbe, az embert a jótettekben állhatatossá és bővülködővé téve. A keresztyén tökéletesség „az uralmát mindenre kiterjesztő Isten bennünk létrejövő királysága”; „Krisztus *teljes* kiformalódása szívünkben, a dicsőség *teljes* reménysége”.

Általános szentség-teológiájával összhangban, ahogy korábban megjegyeztük, Fletcher azon az állásponton volt, hogy a tökéletesség fokozatai megfelelnek a különböző kegyelmi korszakoknak és hogy ezek különböző szinteket jelentenek. A „tökéletességet” úgy határozta meg, mint „a saját kegyelmi korszakuknak megfelelően érett hívőkre jellemző kegyelem teljes kifejelettsége”.²² Tehát ami az egyik kegyelmi korszakban tökéletes, az egy magasabb szintű kegyelmi korszak tökéletességéhez képest éretlen lehet. Úgy tartotta, hogy a Szentírás alátámasztja ezt, mert „Noé igaz ember volt, feddhetetlen az ő nemzedékében” (1Móz 6,9); de ez nem a júdaizmus feddhetetlensége, amely megkövetelte a körülmetélkedést.²³

Bár minden kegyelmi korszakban lehetséges a tökéletesség, a keresztyén tökéletesség az a „kegyelem és megszentelt élet, amelyet érett, felnőtt keresztyének nyernek el a keresztyénség kegyelmi korszakában (...), az a fürtje (...) a kegyelemnek, amelyből az aktív egyház keresztyéneinek jelleme áll”. Ez annál is inkább kívánatos, mivel a „tökéletes keresztyének” jobban megdicsőítik Istent és a társadalomnak is hasznosabb tagjai, mint azok, akik telve maradnak veleszületett romlottságukkal. Aki elfecsérli kapott idejét anélkül, hogy elnyerné a kegyelmi korszakának megfelelő tökéletességet, nem részesülhet a végső megváltásban. Azonban „amíg a hívő keresztyén őszintén törekszik a keresztyén tökéletességre, biztonságban van; hiszen kötelességét teljesíti”. Az őszinte törekvés a tökéletességre önmagában nem elég az ajándékhoz, hiszen

az ajándék csak kegyelemből van. Megfelelő felkészüléssel mégis olyan helyzetbe kerülhetünk, ahol el tudjuk fogadni ezt a kegyelmet.

Ugyanaz a személy ugyanabban az időben tökéletes lehet az egyik értelemben, de éretlen egy másik szempontból. Még Jézus tökéletessége sem volt teljes és végtelen, hiszen növekedett a bölcsességben és nem volt mindentudó. (Nem tudta a végítélet óráját [Mk 13,32].) Ezen kívül, bár tökéletes volt a szeretetben, haláltusája előtt még nem volt tökéletes a szenvedésben és a dicsőségben (Zsid 5,8-9). A filippibeliekhez írott levelében Pál beszél a szeretet tökéletességének jelenlegi birtoklásáról és a dicsőség tökéletességére való kitartó törekvésről. Még a megdicsőült szentek sem lesznek mind egyenlők, mivel mindegyiküknek másfajta képessége van az Istenben való örvendezésre és Isten dicsőítésére.²⁴

Tehát a munka bizonyos fokú tökéletlensége összeegyeztethető a munkás tökéletességével. A munkás tökéletessége akkor áll fenn, ha szíve *őszinte* és igaz Isten felé, és tökéletessége összekeveredhet a megvalósítás tökéletlenségeivel. Az ember sohasem érheti el munkájának tökéletességét, bár a tökéletes munkás arra törekszik, hogy a munkáját egyre jobban tökéletesítse. Így az őszinte engedelmességnek „tökéletlensége ellenére is van egy bizonyos (...) *tökéletlen tökéletessége*”. A „munkás” ilyenfajta tökéletességét vagy az „evangéliumi bűn nélküli tökéletességet” tagadni annyi, mint az állandóan jelenlevő bűn folytonossága vagy az antinomizmus (törvényellenesség) lelkülete mellett kardoskodni.²⁶

Fletcher számos félreértésre mutatott rá a keresztyén tökéletességgel kapcsolatban. Tagadta, hogy büszkeséghez vezetne, hiszen a tökéletesség magában foglalja a „tökéletes alázatot” is. Nem hozhat létre „én szentebb vagyok, mint te” – hozzáállást, mert a tökéletes keresztyén beismeri, hogy akaratlanul is követ el bűnöket, és szívből jövő bűnbánattal könyörög a megbocsátásukért. A keresztyén tökéletesség és a büszkeség egymással ellentétesek. Ha a tökéletesség büszkeséghez vezetne, akkor a bűn, a tökéletesség ellentéte alázatosságot kellene eredményezzen. De, ahogy Fletcher érvelt: „Kinek van több bűne, mint a Sátánnak? És ki büszkébb, mint ő? (...) Minél szentebb egy hívő, annál szerényebbnek mutatkozik.” A tökéletesség „inkább támogatja az alázatot, mint a büszkeséget”.

A tökéletesség a vakbuzgóságot, szektásságot is kizárja, bár nem szüntet meg azonnal minden előítéletet. Abban a pillanatban, amikor valaki csak azokra korlátozza a szeretetét, akik egyetértenek vele, vagy

csak azokra az igehirdetőkre, akik pontosan az ő százája szerint valók, kiesik a „tökéletességből” és „szektás” lesz.²⁷

Fletcher különösen az ellen a nézet ellen tiltakozott, hogy a keresztyén csak „Krisztusban” lehet tökéletes. Ha a kifejezés azt jelenti, hogy a tökéletesség Krisztusból származik, és Krisztus által jön létre, akkor megfelel a Biblia tanításának, de ha azt értik alatta, hogy a hívő úgy tökéletes Krisztusban, mint ahogy „a vidéki földbirtokosok, akik az állam ügyeiben teljesen járatlanok, de tökéletes politikusok a parlamenti képviselőiken keresztül”, akkor ezt el kell utasítanunk. Ha a hívők tökéletesek lennének Krisztus *személyében*, mindannyian egyformán tökéletesek lennének, de János első levele világosan beszél olyanokról, akikben a szeretet teljes lett, és olyanokról, akik nem lettek tökéletesé a szeretetben (4,12; 17-18).

Ezen kívül, ha a hívők már tökéletesek „Krisztusban”, miért kellene arra biztatni őket, hogy „törekedjenek a tökéletességre” (Zsid 6,1)? Ez az álláspont kitarja a kapukat az antinomizmus előtt, azzal a kifogással, hogy „tökéletesek vagyunk Krisztusban”. Ezzel szemben, Fletcher kitartott amellett, hogy a tökéletesség, amelyet Krisztus hirdetett, „a szent jellemvonások tökéletessége, amely szent cselekedetekre sarkallja minden követőjét. És ez, jelentőségében személyes tökéletesség, amely éppen annyira *bennünk lakozó*, és mégis épp annyira *tőle származó* és tőle függő, mint testi egészségünk tökéletessége.”²⁸

Fletcher bölcsen elutasította a tökéletesség statikus értelmezését, amely korlátozná annak a módjait, hogy hogyan munkálkodhat Isten egy ember életében. Ez főleg ebben a kérdésben nyilvánul meg: Vajon a keresztyén tökéletesség megkapható-e a kezdeti megszenteléssel egyidőben, vagy csak kizárólag a kegyelem későbbi munkája nyomán? Fletcher azt gondolta, hogy *általában* az utóbbi történik. Úgy vélte azonban, hogy „nagyképűség lenne, ha a Szentlélek működését és a hit erejét olyan szabályok közé kényszerítené, amelyek nincsenek a Szentírásban világosan lefektetve”. Ahhoz, hogy tökéletes keresztyének legyünk, olyan sokat kell kapnunk hit által az igazságból és Krisztus lelkéből, hogy az Isten és az emberek tiszta szeretete áradjon ki szívünkbe, a nekünk adott Szentlélek által, és hogy megteljünk Krisztus szelidségével és alázatosságával. És ha a Lélek egy kiáradása, a megszentelő igazság egy fényes megjelenése kiüríti belőlünk az önzést és megtölt

tiszta szeretettel, akkor kétség kívül keresztyének vagyunk, a szó legteljesebb értelmében.²⁹

Isten azonban az állandóan jelenlevő bűnt nem törli el, amíg azt fel nem fedik és meg nem „siratják”.

Fletcher dinamikus felfogása tükröződik arra a kérdésre adott válaszában is, hogy a keresztyén tökéletesség *egy pillanat* alatt valósul-e meg. Jóllehet megerősítette, hogy a legtöbb esetben igen, buzgón hangsúlyozta a fokozatos elemét is, és ahogyan Wesley, Fletcher is határozottan vizsaszautasztotta, hogy Istent egyetlen módszerre korlátozza.³⁰

Fletcher nem csak tagadta azt a hibás nézetet, hogy a tökéletesség nem lehet elveszíteni, de úgy gondolta, hogy az ember elveszítheti a tökéletességét megigazulása elvesztése nélkül is. Ezt írta:

Ahogy egy testi hívő³¹ átlépheti időnként a Jordánt, megfordulhat a jó földön és visszajöhet a vadonba, ahogy a kémek tették Józsué idején; úgy a lelki ember is, aki Kánaánban lakik, időnként visszavonulhat és megfordulhat a vadonban, főleg mielőtt „megerősödne, megérne és megállapodna” mennyei szőlőtőkéje mellett, a jó földön, amely lelki mézzel és tejfel folyik.³²

Fletcher megvallotta, hogy négyszer vagy ötször elvesztette a teljes megszentelődés áldását, azaz a keresztyén tökéletességet, azzal, hogy nem tett róla bizonyosságot. Több gyümölcsre vagy bizonyítékra várt, mielőtt tanúságot tett volna, és ennek következtében elvesztette a Lélek tanúságát.

Határozottan tagadta, hogy a teljes megszentelődés a halállal jön el. Valójában a halál örökre elveszi az elérésének lehetőségét. Így érvelt:

Ha a keresztyén tökéletesség nem egyéb, mint az evangéliumi megbánás mélysége, a hit teljes bizonyossága és az Isten és az emberek szeretetének kiáradása a hívő szívében a neki adott Szentlélek által, hogy megtisztuljon és tiszta maradjon a test és a lélek minden szennytől és hogy képessé váljon Krisztus törvényének megtartására a rábízott talentumok szerint és a körülmények között, amelyekbe e világban helyzetetett; – mondom, ha ez a keresztyén tökéletesség, nincs nagyobb képtelenség, mint ennek elhalasztása akkorra, amikor meghalunk és a mennybe jutunk.³³

A tökéletességet kizárólag cselekedetek által elérni lehetetlen. Fletcher biztos volt abban, hogy a keresztyén tökéletesség (mint a megszentelt életút minden állomása) hit által valósítható meg, de ehhez Isten kegyelme és a mi szabad akaratunk is szükséges. Ezt nem hozza el sem az a törvényt tagadó passzivitás, amely amellet kardoskodik, hogy mindent az ingyen kegyelemnek kell elvégeznie; sem az a farizeusi aktivitás, amely azt állítja, hogy a munka nagyobb részét, ha nem az egészet, az ember végzi el. Ezt a két végletes felfogást inkább össze kell fogni. A hit tehát „felváltva *befogadó* és *adományozó*: először passzívan elfogadja, hogy átjárja Isten kegyelme(...) aztán komoly munkával, aktívan előhozza mennyei gyümölcsét”. Fletcher ezt a meghatározást például ilyen bibliai kijelentésekkel támasztotta alá: „Ezért tehát (...) félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket” és „Isten az, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a cselekvést” (Fil 2,12-13). Így figyelmeztetett: „Határozátok el, hogy tökéletesek lesztek magatokban, de nem magatoktól.”³⁴

Mivel a keresztyén tökéletesség hit és nem cselekedetek által jön létre, azonnal megkaphatjuk a hit pillanatában. Fletcher így idézte Wesley jól ismert szavait:

Tehát keressétek minden nap, minden órában, minden percben! És miért is ne ebben az órában, ebben a percben? (...) Ha hittel kerestek, akkor várhattok rá úgy, ahogy vagytok; és ha úgy várjátok, ahogy vagytok, akkor várjátok most! Nagyon fontos leszögezni, hogy e három tényező között elválaszthatatlan kapcsolat áll fenn – várd hittel, várd, ahogyan vagy és várd most. Ha az egyiket tagadod, mindet tagadod; ha az egyiket elfogadod, mindet elfogadod.³⁵

Teljes megszentelődés, amely egy „tökéletes keresztyén” életben valósul meg – ez minden hívő keresztyén öröksége. A teljes örökséghez való jutás feltétele az odaszánás és a hit – önmagunk teljes alárendelése Krisztus uralmának és teljes lényünk odaadása Mennyei Atyánk akaratának teljesítésére.

Ahhoz, hogy élvezhessük ezt a „teljes megváltást”, amely elvisz minket, a megszentelt életút zarándokait a végső tökéletességre – „míg eljutunk mindannyian (...) a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra” (Ef 4,13) – folyamatosan imádságban kell Isten előtt állnunk, és felajánlani életünket mint tökéletes áldozatot.

Jegyzetek

BEVEZETÉS

1. Hollis F. Abbott, "Christian Maturity," in Kenneth Geiger, ed., *The Word and the Doctrine* (Kansas City: Beacon Hill Press of Kansas City, 1965), 301. Az idézetekben szereplő kiemelés gyakran J. A. Knighttől származik.
2. *The Standard Sermons of John Wesley*, ed. E.H. Sugden, 2 vols. (London: Epworth Press, 1921), 2:226-27 (a továbbiakban WSS).
3. John Wesley, *Explanatory Notes upon the New Testament*, Col. 1:14 (a továbbiakban *Notes*).

ELSŐ FEJEZET

1. Lásd "The Character of a Methodist" és "The Principles of a Methodist" (1742) a *Plain Account of Genuine Christianity* című művében, 1st ed. (1753).
2. H. Orton Wiley, *Christian Theology* (Kansas City: Beacon Hill Press, 1952), 2:444 (a továbbiakban CT).
3. *The Letters of the Rev. John Wesley, A.M.*, ed. John Telford, 8 vols. (London: Epworth Press, 1931), 3:192 (a továbbiakban LJW).
4. *The Works of the Rev. John Fletcher*, 4 vols. (New York: Phillips and Hunt, 1883), 3:376 (a továbbiakban FW).
5. *Ibid.*, 1:483.
6. *Methodist Conference Minutes, 1744-98* (London: John Mason, 1862), 1:95-96 (a továbbiakban MCM).

MÁSODIK FEJEZET

1. CT, 2:464.
2. George Allen Turner, *The Vision Which Transforms* (Kansas City: Beacon Hill Press, 1964), 116.
3. CT, 2:479.
4. Ezt több írásában is megtette, lásd pl. *A Plain Account of Genuine Christianity*.
5. WSS, 1:188, 183.
6. WSS, 2:218-23.
7. Ezt és az előző két idézetet lásd WSS, 1:181-85.

8. Ibid., 1:257-58.
9. Ibid., 2:52.
10. Ibid., 1:187-89.
11. Ibid., 2:433.
12. Ibid., 2:232-34.
13. Ibid., 2:239-40.
14. Nehemiah Curnock, ed., *The Journal of the Rev. John Wesley, A. M.*, 8 vols. (New York: Eaton and Mains, 1909), 2:89-90, 275-76 (a továbbiakban JJW).
15. WSS, 1:41-45, 294.
16. Thomas Jackson, ed., *The Works of the Rev. John Wesley, A. M.*, 3rd ed., 14 vols. (London: Wesleyan Methodist Book Room, 1872; reprint, Kansas City: Beacon Hill Press of Kansas City, 1978), 6:45 (a továbbiakban WJW).
17. Ibid., 6:51.
18. Ibid., 7:237; 6:17, 46 és *Notes*, 1Pét 1:22.
19. Lásd *“Thoughts on Christian Perfection”* és *Notes*, Mt 5,48; 6,1.
20. WJW, 6:46; 11:394.
21. Ibid., 7:237.
22. WSS, 1:206-8.
23. Stephen Neill, *Christian Holiness* (Naperville, III.: Alec Allenson, 1960), 27.
24. R. N. Flew, *The Idea of Perfection in Christian Theology* (Fairlawn, N.J.: Oxford University Press, 1968), 318.

HARMADIK FEJEZET

1. William Hordern, *New Directions in Theology Today: Introduction* (Philadelphia: Westminster Press, 1966), 1:119.
2. FW, 2:15-16.
3. LJW, 6:137.
4. Az a tény, hogy Fletcher a kegyelmi korszakok tanát a legrészletesebben *The Portrait of St. Paul*, (Szent Pál portr:ja) c. művében fejtette ki, jelzi odaadó gyakorlatias szemléletét. Lásd FW, 3:166 f.
5. FW, 2:261 f.
6. Zárójelek Fletchertől.
7. FW, 3:178-81, 176; 2:262-63.

8. Ibid., 3:170-73, 179; 1:580.
9. Ibid., 2:262-63; 3:179.
10. Ibid., 3:176; 2:262-63; 3:179, 170-173.
11. John Fletcher, *The Portrait of St. Paul, or The True Model for Christians and Pastors* (New York: Phillips and Hunt, 1884), 177, 183 (a továbbiakban *Portrait*).
12. D. S. Corlett, *Lord of All* (Kansas City: Beacon Hill Press, 1962), 15-17.
13. FW, 1: 456, 453 n, 276, 279, 565 n, 575.
14. Ibid., 4:276, 335; 1:524, 540-43.
15. MCM, 1: 1-2; *Notes*, Róm. 4,21; WSS, “*Scripture Way of Salvation*”.
16. Mildred Bangs Wynkoop, *Foundations of Wesleyan-Arminian Theology* (Kansas City: Beacon Hill Press of Kansas City, 1967), 67, 105.
17. WSS, 2:38 ff.
18. Lásd FW, 1:139, 144; 3:175.
19. *Portrait*, 169.
20. FW, 3:170-73, 179; 1:580. Vö. Wesley: *Notes*, Róm 3,20.
21. *Portrait*, 193, 172 Wesley egyetértett vele abban, hogy az igehirdetőknek hallgatóik szükségleteihez kell igazítaniuk tanításaikat. *Notes*, 1Kor 3,2.
22. FW, 1:577-78; és 4:376-77; *Portrait*, 194. Wesley is azt tanította, hogy ha nem sikerül megszentelt életet élni, az azt jelenti, hogy megromlik az ember viszonya Istennel. *Notes*, Zsid 12,14.
23. FW, 3:371; *Portrait*, 197.
24. Lásd “The Debate over Divine Election,” *Christianity Today*, 1959. okt. 12.
25. Wynkoop, *Foundations*, 97-98.
26. *Portrait*, 9,87.
27. Mildred Bangs Wynkoop, *A Theology of Love: The Dynamic of Wesleyanism* (Kansas City: Beacon Hill Press of Kansas City, 1972), 181.
28. LJW, 8:238.

NEGYEDIK FEJEZET

1. Fletcher, *Checks to Antinomianism*.
2. FW, 1:181-82; 4:424. Wesley elismerte, hogy nehéz megítélni a „hirtelen felindulásból elkövetett” bűnöket (WSS, 1:172). A későbbi szentség-teológusok ugyanúgy vélekedtek, mint Fletcher és Wesley. Dr. A. M. Hills például megállá-

pította: „Az az álláspont, hogy a keresztény hívőnek minden erkölcsi tette a tőle telhető legjobb illetve legrosszabb, és hogy a legkisebb váratlan véték visszavethet egy meleg szívű keresztényt a legnagyobb bűnös szintjére, túl nagy ár lenne a jóhiszeműségért ahhoz, hogy ez elfogadható legyen.” (A. M. Hills, *Fundamental Christian Theology* [Kansas City: Beacon Hill Press, 1932], 2:253).

3. FW, 3:36; 1:135; 3:278; 4:177, 179.

4. W. E. Sangster, *The Path to Perfection* (London: Epworth Press, 1957), 139-40.

5. WJW, 5:149. Ennek gondos kidolgozását lásd a Rómaiakhoz írott levél 6. részében.

6. FW, 4:427.

7. Dr. Wm. Greathouse megállapította, hogy ez megfelel annak, amire a Biblia a következő kifejezésekkel is utal: »tegyük teljessé a mi megszentelődésünket« (2Kor 7,1) »szenteljen meg titeket teljesen« (*Holoteleisz*, ‘teljesen és tökéletesen,’ 1Thessz 5,23); »teljetek meg Lélekkel« (Ef 5,18; vö. 3,14-20), és »feddhetetlenek legyünk előtte szeretetben« (Ef 1,4; vö. 1Thessz 3,13; Ef 5,25-27).”

8. FW, 2:574; 4:113-14; 2:645-46; 4:345. (Lásd még WSS, 2:451-52, 457.)

9. Ibid., 1:56.

10. Ibid., 4:113-14, 267.

11. Ibid., 3:183.

12. WSS, 1:119, 290; LJW, 5:228, 215.

13. FW, 4:113-14.

14. LJW, 6:146.

15. Joseph Benson, *The Life of the Rev. John W. Fletcher* (New York: B. Waugh and T. Mason, n.d.), 207, 190, 271.

16. FW, 4:385. Szögletes zárójelek Fletchertől.

17. CT, 2:468.

18. FW, 1:429; 3:142.

19. Ibid., 1:590-91, 579, 585-87; 4:367, 343. (Lásd még WSS, 1:87.)

20. Ibid., 3:76, 162. Wesley azt is hangsúlyozta, hogy nincs „a fokozatoknak olyan tökéletessége, amely kizárná a további folyamatos növekedést” (WSS, 2:156).

21. Ibid., 5:213.

22. Ibid., 1:270-71; 4:414.

23. Ibid., 2:523-29. Fletcher ezt írta: „A zsidók tökéletessége elsősorban az 5Móz 6 és a Mt 22 megtartásán múlik, a keresztyén tökéletesség pedig a Mt 5 és 19 megtartásán, amihez hozzávehetjük Pál és Jakab közös tanúságtételét.” (Lásd FW, 2:597.)

24. Ibid., 4:415; 1:530; 2:620-22, 492, 523-29.

25. Ha az „őszinteség” szót a legszélesebb értelmében vesszük, magában foglalja „a *teleiotész*, azaz »tökéletesség« legteljesebb jelentését” (FW, 4:414 n; also 2:492 n). Ezt Wesley is belátta, de úgy érezte, hogy addig nem lehet őszintén szeretni, amíg az embernek nincs egy bizonyos fokú hite (WJW, 3:5). Az „őszinteség” fogalmát így határozta meg: „Isten teljes akaratának megismerésére és cselekvésére irányuló szándék”. Ez az „elfogadásunk egyetlen feltétele” (WSS, 1:145). Ha valaki őszinte, „Isten mindenképpen [nagyobb] hittel ajándékozza meg” (WSS, 1:194-95). Adam Clarke (1762-1832), a metodista Biblia-kommentátor később szintén osztotta ezt a nézetet. Lásd “The Letter to the Philippians” (1:10), *The New Testament of Our Lord and Saviour Jesus Christ* (New York: Abingdon Press, n.d.), 6:491.

26. FW, 2:496, 486; 4:421.

27. Ibid., 2:501-3; 4:319; 2:663.

28. Ibid., 2:504-6; 4:436.

29. Ibid., 5:167-69. Wesley is ezen a véleményen volt. Megkülönböztette a keresztyén tökéletesség „lényegét” és „körülményét”. Szerinte az előbbit a Szentírás tanítja; az utóbbit azzal kapcsolatos, hogy az ember hogyan alkalmazkodik a kegyelemhez. A kegyelem két tettét a gyakorlat és a Szentírás egyaránt alátámasztja. A körülménnyel kapcsolatban Wesley nem volt dogmatikus. Részese-sülés a keresztyén tökéletességben a kegyelemnek egyetlen tette által azonban „kivételes” eset lenne. Lásd *A Plain Account of Christian Perfection* (Boston: Christian Witness Co., n.d.).

30. Ibid., 2:631-33; WJW, 11:423.

31. Fletcher úgy tartotta, hogy a „testi ember” ragaszkodik a tökéletlen keresztyénekhez; úgy vélte azonban, hogy amikor keresztyénekről van szó, akkor ezen lágyítani és finomítani kell, hiszen Pál is „Krisztusban kisdedeknek” nevezte a „testi” korinthusiakat. (Lásd FW, 2:541-42.)

32. FW, 2:546. Fletcher a „pusztaságot” a megigazulással és a kezdeti megszenteléssel azonosította, a „Kánaánt” pedig a keresztyén tökéletességgel. Ez az analógia legfeljebb szemlélteti, de nem bizonyítja mondanivalóját. Néhány

wesleyánus magyarázat megkérdőjelezi, hogy a teljes megszentelődés elveszíthető lenne a megigazulás elvesztése nélkül.

33. Ibid., 5:62-63, 66-67.

34. Ibid., 2:634-35, 641.

35. Ibid., 5:192.

36. Ibid., 5:222.

Bibliográfia

A jegyzetekben felsorolt műveken kívül haszonnal forgathatók az alábbi, a megszentelődés témakörével foglalkozó könyvek is.

Atkinson, J. Baines. *The Beauty of Holiness*. New York: Philosophical Library, 1953. 160 pp.

Brown, Charles Ewing. *The Meaning of Sanctification*. Anderson, Ind.: Warner Press, 1945. 226 pp.

Cattell, Everett Lewis. *The Spirit of Holiness*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1963.

Cook, Thomas. *New Testament Holiness*. London: Epworth Press, 1948. 158 pp.

Cox, Leo G. *John Wesley's Concept of Perfection*. Kansas City: Beacon Hill Press of Kansas City, 1968. 227 pp.

Greathouse, W. M. *The Fullness of the Spirit*. Kansas City: Nazarene Publishing House, 1958. 104 pp.

Hills, A. M. *Holiness and Power*. Cincinnati: Revivalist Office, 1897, 382 pp.

Jessop, Harry E. *Foundations of Doctrine in Scripture and Experience*. Kansas City: Nazarene Publishing House, 1938. 252 pp.

McCumber, W. E. *Holiness in the Prayers of St. Paul*. Kansas City: Beacon Hill Press, 1955. 121 pp.

Purkiser, W. T. *Sanctification and Its Synonyms*. Kansas City: Beacon Hill Press, 1961. 96 pp.

Steele, Daniel. *The Gospel of the Comforter*. Boston: Christian Witness Co., n.d. 1897. 371 pp.

Taylor, J. Paul. *Holiness – the Finished Foundation*. Winona Lake, Ind.: Light and Life Press, 1943.

Wesley, John. *A Plain Account of Christian Perfection*. Boston:
Christian Witness Co., n.d.
Wood, J. A. *Perfect Love*. Chicago: *Christian Witness Co., 1880.*
331 pp. Rövidített kiadás: *Beacon Hill Press, n.d. 140 pp.*

Kiadja a Názáreti Egyház Alapítvány, 1072 Budapest, Rákóczi út 40.
Felelős szerkesztő: Gusztin Imre
Nyomdai munkák: Nyomdaipari Szolgáltató Kkt., Debrecen
Felelős vezető: Balázs Jánosné
ISBN: 963 03 9971 7